

Σαούλ! Σαούλ!
τί με διώκεις;

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

Ε' τάξιν. Αριθμός καταλόγου 38.

9p
104

ΓΙΑΝΝΙΑ - ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Παιδείονα και Παραγωγή

5

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ε' ΤΑΞΕΩΣ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Και τὸ Β' χρόνο συνδιδασκαλίας Ε' καὶ ΣΤ' τάξεως

Ἐγκριμένη ἀπὸ τὴν Ἱ. Σύνοδο ἀριθ. 2718]30.9.47

Συνιστᾶται διὰ τῆς ἐπ' ἀριθ. 57438]26-7-49 ἀποφάσεως τοῦ
Ἑπουργείου Παιδείας

ΕΚΔΟΣΗ Ε'

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ
ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 - ΑΘΗΝΑΙ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

πρωτ. 2718
Αριθ. διεκπ. 1131

Αθήναι τῇ 30-9-1947

Πρὸς

τὸν Ἐλλογιμώτατον ἑφημέρ. Γιάννην
Τμηματορχὴν Ὑπουργείου Ὁμοσυνεργατῶν
καὶ Ἑθνικῆς Παιδείας

Ἐνταῦθα

Ἡ Ἱερά Σύνοδος λαβοῦσα ὑπ' ὄψει τὴν γνώμην τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης, διεξεληθόντος, ἐντολῇ Αὐτῆς, τὰ ὑφ' ὧν διὰ τοὺς μαθητὰς τῶν Δημοτικῶν Σχολείων, συγγραφέντα φιλοπόνως βιβλία 1) ἡ *Παλαιὰ Διαθήκη*, 2) ἡ *Καينὴ Διαθήκη*, 3) ἡ *Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία* καὶ 4) *Κατήχησις καὶ Δειττουργικὴ* ἐγκρίνει καὶ ἐπευλογεῖ τὰ πονήματα ταῦτα, καθόσον οὐδὲν περιέχεται ἐν αὐτοῖς τὸ ἀπᾶν πρὸς τὸ Δόγμα καὶ τὰς παραδόσεις τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας.

† Ὁ Ἀθηνῶν Δαμασκηνός

(Τ. Σ.)

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος

(Ὑπογραφή)

Κάθε γνήσιο ἀντίτυπο ἔχει τὴν ὑπογραφή τοῦ συγγραφέα καὶ τὴ σφραγίδα τοῦ ἐκδότη.

ΠΙΣΤΙΣ

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ

Η ΙΔΡΥΣΗ

ΤΗΣ ΠΡΩΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ ἐπιφοίτηση τοῦ Ἀγίου πνεύματος

Ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ὅταν κατέβηκε στὴ γῆ γιὰ νὰ κηρύξη τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ μᾶς σώσει ἀπὸ τὴν ἁμαρτία, ἐγνώριζε, σὰν Θεὸς ποὺ ἦταν, ὅτι δὲν θὰ ἔμενε πολλὰ χρόνια στὸν κόσμον νὰ διδάξει, γιατί θὰ τὸν ἔπιαναν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ θὰ τὸν σταύρωναν.

Γιὰ νὰ μὴ χαθοῦν ὅμως τὰ θεῖα του κηρύγματα ἐξέλεξε τοὺς 12 μαθητές του, ποὺ τοὺς εἶχε πάντα μαζί του. Οἱ 12 λοιπὸν αὐτοὶ μαθητὲς ἄκουσαν ὅλη τὴ διδασκαλία τοῦ Κυρίου καὶ ἀνάλαβαν νὰ τὴ διαδώσουν μετὰ τὸ μαρτυρικό του θάνατο στὰ πέρατα τοῦ κόσμου.

Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς, πρὶν ἀκόμη ἀναληφθῇ, πρὶν χωριστῇ ἀπὸ τοὺς ἀγαπημένους του μαθητές, τοὺς ὑποσχέθηκε πὼς ὅταν θ' ἀνέβαινε στοὺς οὐρανοὺς, θὰ παρακαλοῦσε τὸ Μεγάλο του Πατέρα νὰ τοὺς στείλῃ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, νὰ τοὺς φωτίσῃ γιὰ νὰ κηρύξουν τὴν ἀληθινὴ θρησκεία καὶ νὰ τὴν ἐξαπλώσουν σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη.

Μάλιστα τοὺς συμβούλεψε νὰ μὴ ἀπομακρυνθοῦν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ νὰ μένουν ἐκεῖ καὶ νὰ περιμένουν.

Καὶ πραγματικὰ περιμέναν. Στὸ διάστημα αὐτὸ οἱ 11 Ἀπόστολοι ἐξέλεξαν, στὴ θέση τοῦ προδότη Ἰούδα, τὸν εὐσεβέστατο **Ματθαῖα** κι ἔτσι ἔγιναν πάλι 12.

*
**

Σὰν ἔφτασε ἡ πεντηκοστὴ ἡμέρα ἀπὸ τὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου οἱ μαθητές βρῖσκονταν ὅλοι συγκεντρωμένοι σὲ κάποιο σπίτι ἐκεῖ στὴν Ἱερουσαλήμ. Ἀλλὰ ἐπειδὴ ἐφοβόνταν τοὺς κακοὺς Ἰουδαίους,

εἶχαν κλείσει καλὰ πόρτες καὶ παράθυρα καὶ γονατισμένοι προσεύχονταν. Ἦταν περίπου 9 ἡ ὥρα τὸ πρωῒ.

Ξαφνικὰ μιὰ παράξενη βοή ἀκούστηκε, ὥσάν νὰ φύσηξε ὁρμητικὸς ἄνεμος καὶ γέμισε ὁλόκληρο τὸ σπίτι. Τὴν ἴδια στιγμή στάθηκε πάνω ἀπὸ τὴν κεφαλὴ τοῦ καθενὸς μαθητῆ μιὰ πύρινη γλώσσα, ποὺ ἔμοιαζε μὲ φλόγα κόκκινη.

Ἔλαμψε τὸ σκοτεινὸ δωμάτιο ἀπὸ ἓνα φῶς θεῖο. Ἦταν τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ ἔστειλε ὁ Κύριος στοὺς Ἀποστόλους του, γιὰ νὰ τοὺς φωτίσει καὶ νὰ τοὺς δώσῃ θάρρος.

Ἀπὸ τὴν ὥρα αὕτῃ οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι ἄντρες ἄρχισαν νὰ μιλοῦν γιὰ τὴ δόξα καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ, ὅχι μονάχα στὰ ἑβραϊκά, ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες ξένες γλώσσες.

Ἡ παράδοξη, ὅμως καὶ ξαφνικὴ βοή ἀκούστηκε σ' ὅλη τὴ μεγάλη πόλιν τῆς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου δὲν κατοικοῦσαν μονάχα Ἰουδαῖοι, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι ἀπὸ διάφορα ξένα ἔθνη: Πάρθοι, Μῆδοι, Πόντιοι, Αἰγύπτιοι, Ρωμαῖοι, Κοῖτες, Ἀραβες. Ὁλος αὐτὸς ὁ κόσμος ἔτρεξε περιέργως πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἀκούστηκε ἡ ταραχή.

Ἡ ὁμιλία τοῦ Πέτρου καὶ ἡ ἱδρυση τῆς πρώτης χριστιανικῆς Ἐκκλησίας

Μόλις πλησίασαν ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖ καὶ εἶδαν τοὺς μαθητὲς νὰ μιλοῦν στὶς διάφορες γλώσσες γιὰ τὸν ἀληθινὸ Θεό, ἀποροῦσαν καὶ ἔλεγαν μεταξύ τους: «Μὰ δὲν εἶναι αὐτοὶ Γαλιλαῖοι; Πῶς λοιπὸν γνωρίζουν τὴ γλώσσα μας καὶ μᾶς μιλοῦν σ' αὐτὴ γιὰ τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ; Πότε τὴν ἔμαθαν αὐτοὶ οἱ ἀγράμματοι καὶ ἀμόρφωτοι ἄλεις;»

Ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ ὁ Πέτρος γεμάτος θεῖο ἐνθουσιασμὸ μῆλκε στὴ μέση τῶν Ἀποστόλων, ἀνέβηκε σ' ἓνα σκαλοπάτι καὶ λαβαίνοντας τὸ λόγο, εἶπε στὸ ἀναρίθμητο πλῆθος τοῦ λαοῦ ποὺ ἦταν συγκεντρωμένο:

«Ἄντρες Ἰουδαῖοι καὶ ὅσοι κατοικεῖτε στὴν Ἱερουσαλὴμ, μὴ θαυμάζετε καὶ μὴν ἀπορῆτε γιὰ ὅσα βλέπετε καὶ ἀκοῦτε. Μὴ νομίσετε ὅτι εἵμαστε μεθυσμένοι· ὅχι δὲν εἵμαστε· γιατί καθὼς βλέπετε εἶναι ἀκόμη πρωῒ. Αὐτὰ ποὺ ἔχετε μπροστὰ στὰ μάτια σας τὴν ὥρα αὕτῃ εἶναι ἔργα τοῦ Θεοῦ. Εἶναι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, ποὺ κατέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανὸ καὶ μᾶς ἐφώτισε.

» Ἄντρες Ἰσραηλίτες, ἑσεῖς τὸν Ἰησοῦ τὸν Ναζωραῖο, ποῦ μὲ τὰ θαύματά του οὔς ἀπόδειξε ὅτι ἦταν ἀποσταλμένος ἀπὸ τὸ Θεό, ἑσεῖς αὐτὸν τὸν συλλάβατε καὶ μὲ τὰ ἄνομα χέρια σας τὸν ἐσταυρώσατε. Ναὶ τὸν ἐθανατώσατε, ἀλλὰ ὅπως γνωρίζετε ὁ Θεὸς τὸν ἀνέστησε καὶ τὸν πῆρε μαζί του στοὺς οὐρανούς. Ὁ Ἰησοῦς λοιπὸν παρακάλεσε τὸν πατέρα του καὶ μᾶς ἔστειλε τὸ Ἅγιο Πνεῦμα. Αὐτὸ μᾶς ἔδωσε τὴ δύναμη καὶ τὴ φώτιση νὰ διδάσκουμε, ὅπως μὲ τὰ ἴδια σας τὰ μάτια τώρα βλέπετε.

» Ἄς τὸ ξέρη λοιπὸν καλὰ ὅλος ὁ Ἰσραηλιτικὸς λαός, ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι Θεός. Κι ἑσεῖς τὸν Κύριο καὶ Θεό σας ἐσταυρώσατε».

Ὁ ἑξοχος αὐτὸς λόγος τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου ἔφερε μεγάλη συγκίνηση μέσα στὶς καρδιὲς ὅλων τῶν ἀκροατῶν καὶ ἄρχισαν ἀνήσυχoi νὰ ρωτοῦν τοὺς Ἀποστόλους, τί πρέπει νὰ κάμουν γιὰ νὰ σωθοῦν.

Ὁ Πέτρος τότε τοὺς συμβούλεψε νὰ μετανοήσουν εἰλικρινὰ νὰ βαπτιστοῦν καὶ νὰ γίνουν χριστιανοί. Πραγματικὰ ἐκεῖνη τὴν ἡμέρα τρεῖς χιλιάδες ἄνθρωποι ἐπίστεψαν στὸ Χριστὸ καὶ βαπτίστηκαν.

Αὐτοὶ ἀμέσως τότε μὲ τὶς ὁδηγίαις τῶν Ἀποστόλων ἔκαμαν τὴν πρώτη χριστιανικὴ ὁργάνωση τῆς Ἱερουσαλὴμ, ποῦ ὠνομάστηκε **Πρώτη Χριστιανικὴ Ἐκκλησία.**

Τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος τὴν ὀνομάζουμε ἑορτὴ τῆς **Πεντηκοστῆς**, τὴν πανηγυρίζουμε 50 ἡμέρες μετὰ τὸ Πάσχα καὶ ψέλνουμε τὸ θαυμάσιο τοῦτο ἀπολυτίκιο :

«Εὐλόγητός εἶ, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ πανσόφους τοὺς ἁλῆεις ἀναδείξας, καταπέμψας αὐτοῖς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, καὶ δι' αὐτῶν τὴν Οἰκουμένην σαγηνεύσας, φιλόφρονε, δόξα σοι »

Ὁ βίος τῶν πρώτων χριστιανῶν

Ἀπὸ τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς ἀκούραστοι οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι ἐκήρυτταν τακτικὰ τὴ νέα θρησκεία τοῦ Κυρίου καὶ ἔκαναν πολλὰ θαύματα καὶ σημεῖα γιὰ νὰ δείξουν τὴ θεϊκὴ τους ἀποστολή. Κάθε ψυχὴ ποῦ ἔβλεπε τὰ ἔργα τους κι ἄκουε τὴ διδασκαλία τους, ζητοῦσε νὰ ἀποχωριστῇ τὴν ἁμαρτία καὶ ν' ἀκολουθήσῃ τὸν δρόμο τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι μέρα μὲ τὴν ἡμέρα γίνονταν πλὴ πολλοὶ οἱ χριστιανοί.

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ χριστιανοὶ ζοῦσαν στὴν Ἱερουσαλὴμ ἀγαπημένοι μεταξύ τους, ὡς ἀδελφοί. Κάθε μέρα πῆγαιναν στὸν ἱερὸ Ναὸ γιὰ νὰ προσευχηθοῦν. Ἐπειτα χωρισμένοι σὲ ομάδες συγκεντρώνον

ταν σὲ ὠρισμένα σπίτια γιὰ ν' ἀκούσουν τὰ κηρύγματα τῶν Ἀποστόλων. Κατόπιν μὲ τὴν καρδιά τους καθαρὴ, γεμάτη πίστη καὶ καλωσύνη κάθονταν σὲ κοινὰ τραπέζια (συσσίτια), ποὺ τὰ ὠνόμαζαν τότε **ἀγάπες**, ἐκεῖ μεταλάβαιναν μὲ ἄρτο καὶ οἶνο, ἔτρωγαν καὶ στὸ τέλος ὅλοι μαζί εὐχαριστοῦσαν καὶ δοξολογοῦσαν τὸν πανάγαθο Θεό.

Μάλιστα οἱ χριστιανοὶ ἐκείνον τὸν καιρὸ ἦταν τόσο πολὺ ἀγαπημένοι, ποὺ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά τους καὶ τὰ κτήματά τους τὰ θεωροῦσαν κοινά. Γι' αὐτὸ χωρὶς κανένα δισταγμό, ὅταν παρουσιαζόταν ἀνάγκη τὰ πουλοῦσαν καὶ ἔφερναν τὰ χρήματα στοὺς Ἀποστόλους καὶ αὐτοὶ πάλι τὰ μοίραζαν σὰ ὀρφανά, σὲ χῆρες, στοὺς φτωχοὺς καὶ στοὺς ἀσθενεῖς.

Ἀνάμεσα στὸ μεγάλο τοῦτο πλῆθος τῶν πιστῶν τοῦ Σωτήρα θαυροῦσες, πὼς δὲν ὑπῆρχε παρὰ μιὰ μονάχα καρδιά καὶ μιὰ ψυχὴ. Ὅ,τι εἶχε ὁ ἕνας τὸ εἶχαν καὶ ὅλοι οἱ ἄλλοι.

Ἡ χάρις τοῦ Κυρίου ἦταν πάντα μαζί τους καὶ ὁ κόσμος ὅλος βλέποντας τὴν ἀγάπη, ποὺ εἶχαν μεταξύ τους καὶ τὴν ἀγνὴ τους ζωὴ, τοὺς ἐθαύμαζε καὶ μὲ ζῆλο ἤθελε νὰ τοὺς ἀκολουθήσῃ.

Ἔτσι ὅσο περνοῦσαν οἱ ἡμέρες τόσο πλῆθαινε ἡ χριστιανικὴ ἐκκλησία.

Ἡ ἐκλογή τῶν διακόνων

Δὲν ἐπέρασε πολὺς καιρὸς καὶ ἡ ἐκκλησία τῆς Ἱερουσαλὴμ εἶχε τόσους πολλοὺς χριστιανούς, ποὺ ἦταν ἀδύνατο πιά στοὺς Ἀποστόλους νὰ φροντίζουν καὶ νὰ ἐπιβλέπουν γιὰ ὅλες τὶς ἀνάγκες τῶν πιστῶν. Ἄν ἐφρόντιζαν γιὰ ὅλους αὐτούς, τότε θὰ παραμελοῦσαν τὸ κήρυγμά τους· ἀλλὰ αὐτὸ δὲν ἦταν σωστό. Σκέφτηκαν λοιπὸν κάτι ἄλλο. Προσκάλεσαν μιὰ μέρα τοὺς χριστιανούς καὶ τοὺς εἶπαν:

«Ἀδελφοὶ χριστιανοί, δὲν εἶναι σωστὸ ν' ἀφήσωμε ἐμεῖς οἱ Ἀπόστολοι τὸ λόγο τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ φροντίζωμε γιὰ τὶς ἀγάπες καὶ τὶς ἐλεημοσύνες. Δὲν εἶναι ἔργο δικό μας αὐτό. Σκεφθῆτε καὶ ἐκλέξτε μεταξύ σας ἑπτὰ καλοὺς καὶ φρόνιμους ἄντρες καὶ ἀναθέσατε σ' αὐτοὺς τὴν ὑπηρεσίαν νὰ φροντίζουν γιὰ τὰ συσσίτια, γιὰ τὰ ὀρφανά, τὶς χῆρες, τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ἀσθενεῖς. Αὐτοὶ ἂς κρατοῦν τὸ κοινὸ ταμεῖο καὶ αὐτοὶ ἂς μοιράζουν τὶς ἐλεημοσύνες».

Ἡ πρόταση αὕτη τῶν Ἀποστόλων ἄρρεσε σ' ὅλους καὶ πραγματικὰ ἐξέλεξαν ἀμέσως 7 ἄντρες, ποὺ τοὺς ὠνόμασαν διακόνους. Οἱ διά-

κονοι λοιπόν, αὐτοί, ἀφοῦ πῆραν τὴν εὐλογία τῶν Ἀποστόλων, ἀνὰ λαβαν νὰ μοιράζοντι τὶς ἐλεημοσύνες, νὰ φροντίζουν γιὰ τὶς ἀγάπες καὶ ἀκόμη νὰ τοὺς βοηθοῦν στὸ κήρυγμα.

Ἀνάμεσα στοὺς 7 διακόνους πὺλ πολὺ διακρινόταν γιὰ τὸ θεῖο του ζῆλο ὁ **Φίλιππος**, ἀλλὰ αὐτὸν τὸν ξεπερνοῦσε ὁ δραστηριώτατος **Στέφανος**.

✓ Ὁ πρωτομάρτυρας Στέφανος

Οἱ Ἑβραῖοι δὲν ἔβλεπαν καθόλου μὲ καλὸ μάτι τὴν καθημερινὴ πρόοδο τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἐφθονοῦσαν τοὺς χριστιανοὺς γιὰ τὴ μεγάλη ἀγάπη, πὺλ εἶχαν μεταξὺ τοὺς καὶ τοὺς μισοῦσαν γιὰτὶ εἶχαν φύγει ἀπὸ τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία. Γι' αὐτὸ τοὺς κατηγοροῦσαν, τοὺς καταδίωκαν, τοὺς μαστίγωναν, τοὺς φυλάκιζαν καὶ τοὺς ἐξώριζαν.

Πρῶτος πὺλ δοκίμασε τὴν ἄγρια μανία τῶν ἀνόμων Ἰουδαίων ἦταν ὁ λαμπρὸς διάκονος **Στέφανος**. Ὁ Στέφανος μὲ παραδειγματικὴ ἀφοσίωση ὄχι μονάχα τὰ καθήκοντα τῆς διακονίας ἐκτελοῦσε, ἀλλὰ καὶ γεμῖτος πίστη ἐκήρυττε συχνὰ στὶς συναγωγές, ὅπου πολλὰς ἀγνὲς ψυχὰς συγκινοῦσε, τὶς ἔπαιρνε ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ τὶς ἔφερνε στὴν ἀγκαλιὰ τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Οἱ Γραμματεῖς ὅμως καὶ οἱ Φαρισαῖοι μὲ βαθὺ μῖσος παρακολουθοῦσαν τὴ μεγάλη ἐπιτυχία τοῦ ἀκούραστον διακόνου καὶ γι' αὐτὸ ἀποφάσισαν νὰ τὸν ἐξοντώσουν.

Μὲ διάφορες λοιπὸν ψεύτικες κατηγορίες τὸν ἔφεραν μπροστὰ στὸ δικαστήριον γιὰ νὰ τὸν δικάσουν. Ἐκεῖ στὸ δικαστήριον ὁ Στέφανος, ὅταν τὸν κάλεσαν ν' ἀπολογηθῇ ἄρχισε :

« Ἄντρες Ἰουδαῖοι, γνωρίζετε πόσα ὁ Θεὸς ἔκαμε ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ Ἀβραάμ ὡς αὐτὴν τὴν ὥρα διὰ σᾶς. Ἀλλὰ καὶ οἱ πρόγονοί σας καὶ ἐσεῖς φανήκατε πολὺ κακοὶ ἄνθρωποι. Καταδιώξατε τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Θεοῦ καὶ σκοτώσατε τοὺς προφῆτες του. Σκληροτράχηλοι, ἄκροδοι καὶ ἀναισθητοὶ, ἐσεῖς πάντοτε καθὼς καὶ οἱ πατέρες σας πηγαίνετε ἀντίθετα πρὸς τὴ θέληση τοῦ Θεοῦ. Ἐφανήκατε ἀσεβέστατοι· ἐπροδῶσατε καὶ σταυρώσατε τὸν ἴδιον τὸ Χριστό, τὸν Υἱὸ τοῦ Θεοῦ. Εἰστε προδότες καὶ φονιάδες ! Ἐλάβετε τὸ νόμον τοῦ Θεοῦ καὶ δὲν τὸν ἐφυλάξατε. Ἄνομοι ».

Σὰν ἀκουσαν αὐτὰ τὰ λόγια οἱ Ἰουδαῖοι, τοὺς ἔπιασε φοβερὴ

μανία. Ἐσχισαν τὰ ἱμάτιά τους καὶ τρίζοντας τὰ δόντια καὶ φωνάζοντας ἄγρια ὤρμησαν ἐπάνω του, τὸν ἔσυραν ἀπὸ τὸ δικαστήριον, τὸν ὠδήγησαν ἔξω ἀπὸ τὴν πόλιν καὶ ἄρχισαν νὰ τὸν λιθοβολοῦν.

Ἐκεῖνος γονατισμένος ὑψωσε τὰ χέρια πρὸς τὸν οὐρανὸν καὶ παρακαλώντας τὸ Θεὸ φώναζε μὲ τὶς λίγες δυνάμεις ποῦ τοῦ ἔμειναν : «Κύριε, δέξου τὸ πνεῦμα μου καὶ συγχώρεσέ τους».

Ἐπειτα ἔσκυψε τὸ κεφάλι καὶ κοιμήθηκε τὸν αἰώνιον ὕπνον, ὁ πρῶτος αὐτὸς μάρτυρας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Στὶς 27 Δεκεμβρίου καθιέρωσε ἡ ἐκκλησία μας νὰ γιορτάζεται ἡ μνήμη τοῦ πρωτομάρτυρα Στεφάνου.

Ὁ διάκονος Φίλιππος

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐξαγριωμένοι δὲν ἔσταμάτησαν ὡς ἐδῶ παρὰ γύρισαν ἀμέσως στὴν πόλιν καὶ ἔκαμαν μεγάλη καταδίωξη στοὺς χριστιανούς. Τότε πολλοὶ ποὺ δὲν μπορούσαν νὰ ὑποφέρουν τὴν τρομοκρατία ἔφυγαν ἀπὸ τὰ Ἱεροσόλυμα καὶ διασκορπίστηκαν στὶς ἄλλες πόλεις γύρω, ὅπου συνέχισαν νὰ διαδίδουν τὴ χριστιανικὴ θρησκεία.

Μάλιστα ὁ δραστήριος διάκονος **Φίλιππος**, ποὺ κατέφυγε στὴ Σαμάρεια, μὲ τὴν ὥραία του διδασκαλία καὶ τὰ θαύματά του ἐνθουσίασε πολλοὺς ἀκροατὲς του καὶ τοὺς ἔκαμε νὰ γίνουν χριστιανοί.

Ἔτσι ὁ διωγμὸς τῶν χριστιανῶν ἔγινε ἀφορμὴ γιὰ νὰ ἐξαπλωθῇ σιγὰ σιγὰ ὁ χριστιανισμὸς σ' ὅλη τὴ χώρα τῆς Παλαιστίνης.

Ἔργασίες.—Σὲ ποῖο βιβλίον τῆς Καινῆς Διαθήκης περιγράφονται τὰ συμβάντα αὐτά ; Μετὰ τὴν Ἀνάστασιν, παρουσιάστηκε ὁ Χριστὸς στοὺς μαθητὲς του ; Φέρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὸ βίον τῶν πρώτων χριστιανῶν. Κάμετέ τὸ χάρτη τῆς Παλαιστίνης καὶ σημειώσατε τὶς σπουδαιότερες πόλεις. Μάθετε ἀπ' ἔξω τὸ ἀπολυτίκιον τῆς Πεντηκοστῆς. Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὸ ἔργο τοῦ διακόνου Φιλίππου.

Θέμα : Γιατί οἱ Ἰουδαῖοι ἔγιναν διώκτες τοῦ χριστιανισμοῦ.

+ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΑΥΛΟΣ

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, προτοῦ νὰ γίνη χριστιανὸς ὀνομαζόταν Σαοὺλ. Ἦταν Ἰουδαῖος, μὰ γεννήθηκε στὴν Ταρσοῦ τῆς Κιλικίας ὅπου ἦταν ἐγκατεστημένοι οἱ γονεῖς του.

Ὁ νεαρὸς Σαοὺλ, ἀφοῦ ἄκουσε τὰ πρῶτα μαθήματα στὰ σχολεῖα τῆς Ταρσοῦ, ἦρθε κατόπιν στὴν Ἱερουσαλὴμ γιὰ νὰ ἐκπαιδευτῇ καλλίτερα στὸ Μωσαϊκὸ νόμο. Ἐκεῖ ἐγίνε μαθητὴς τοῦ περιφήμου Ἰουδαίου νομοδιδασκάλου Γαμαλιὴλ καὶ διδάχτηκε πολὺ καλὰ τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία. Εἶχε φλογερὴ καρδιά καὶ θρησκευτικὴ πίστιν τόσο δυνατὴ, πὺν ἔφτανε σὲ πραγματικὸ φανατισμό.

Ὁ Σαοὺλ λοιπόν, αὐτὸς ὁ φανατικὸς Ἰουδαῖος, βλέποντας νὰ ἐξαπλῶνεται ἀκατάπανστα ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, ἄρχισε μὲ πείσμα μεγάλο νὰ καταδιώκῃ τοὺς Χριστιανούς. Τοὺς ἀναζητοῦσε παντοῦ : στὸ δρόμο, στὴν ἀγορὰ καὶ στὰ σπίτια· τοὺς ἐπιανε ἄντρες καὶ γυναῖκες, καὶ σιδηροδέσμιους τοὺς παράδινε γιὰ τιμωρία ἢ τοὺς ἐκλείνε στὴ φυλακὴ.

Τόση μαγνία τὸν κυρίεψε κατὰ τῶν χριστιανῶν, ὥστε ἀποφάσισε νὰ πάῃ καὶ σὲ ἄλλες πόλεις γιὰ νὰ τοὺς καταδιώξῃ. Γι' αὐτὸ παρουσιάστηκε μιὰ μέρα στὸν ἀρχιερέα καὶ τοῦ ζήτησε τὴν ἄδεια νὰ μεταβῇ στὴ **Δαμασκό**. Ἦθελε νὰ συλλάβῃ ὅσους χριστιανούς θὰ εὑρίσκε ἐκεῖ καὶ νὰ τοὺς φέρῃ δεμένους στὴν Ἱερουσαλὴμ.

Πραγματικά, ἀφοῦ πῆρε τὴν ἄδεια, ξεκίνησε μαζί μὲ μερικοὺς συντρόφους του. Ὅταν ὁμως πλησίαζε νὰ φτάσῃ στὴ Δαμασκό, ξαφνικὰ ἄστραψε γύρω του ἓνα λαμπρὸ φῶς, πὺν τοῦ θάμπωσε τὰ μάτια. Κατατρομαγμένος ἔπεσε κατὰ γῆς. Τὴν ἴδια στιγμὴ μιὰ φωνὴ δυνατὴ ἀκούστηκε ψηλὰ ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς :

«Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί μὲ διώκεις ;»

Σαστισμένος ὁ Σαοὺλ τότε ρώτησε :

«Ποιὸς εἶσαι Κύριε ;»

«Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, πὺν σὺ καταδιώκεις», τοῦ ἀπάντησε ἡ ἴδια φωνή.

Τυφλὸς τώρα πιά καὶ τρέμοντας ὁ φοβερὸς διώκτης ξαναρωτᾷ :

«Καὶ τί πρέπει νὰ κάμω Κύριε ;»

«Σήκω», ξαναμίλησε ἡ φωνή, «καὶ προχώρει μέσα στὴν πόλιν. Ἐκεῖ θὰ σοῦ εἰποῦν, τί πρέπει νὰ κάμῃς».

Οἱ ἄντρες πὺν τὸν συνώδευσαν ἔμεναν ἄφωνοι. Τὰ εἶχαν κι αὐτοὶ

χαμένα, γιατί άκουαν τη φωνή, μὰ κανένα δὲν ἔβλεπαν. Στὸ μεταξύ συνήρθαν καὶ βοήθησαν τὸ Σαοὺλ νὰ σηκωθῇ γιατί εἶχε ταραχτῇ ὁ δυστυχὴς τόσο πολὺ, ποὺ νόμισε πὼς σάλευσαν οἱ φρένες του.

Τὰ μάτια του ἦταν ἀνοιχτά, μὰ δὲν ἔβλεπε. Τὸ ξαφνικὸ δυνατὸ φῶς τοῦ ἔσβυσε τελειῶς τὴν ὄραση. Οἱ σύντροφοί του τότε κρατώντας τον ἀπὸ τὰ χέρια τὸν ὠδήγησαν στὴ Δαμασκό. Ἐκεῖ ἔμεινε τρεῖς ἡμέρες χωρὶς νὰ βλέπῃ καὶ οὔτε ἔφαγε, οὔτε ἤπιε τίποτε. Τέτοια ταραχὴ ἔπαθε.

Ὅταν πέρασαν οἱ τρεῖς αὐτὲς μέρες, ἕνας εὐσεβέστατος χριστιανὸς τῆς Δαμασκοῦ, ποὺ ὠνομαζόταν Ἀνανίας ἦρθε κατὰ θεία παραγγελία στὸ σπίτι ὅπου ἔμεινε ὁ Σαοὺλ. Μπῆκε μέσα, προχώρησε πρὸς τὴν κρήνη καὶ ἀπλώνοντας τὰ χέρια του ἐπάνω στὸν τυφλὸ Σαοὺλ τοῦ εἶπε :

«Σαοὺλ, ἀδελφέ, μὲ ἔστειλε ἐδῶ ὁ Κύριος, ποὺ ἄκουσες τὴ φωνή του στὸ δρόμο, ὅταν ἐρχόσουν. Μὴ φοβᾶσαι. Ἀπὸ τὴ στιγμή αὐτὴ θὰ ἀναβλέψῃς καὶ θὰ λάβῃς τὴ χάρις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος».

Κι ἀμέσως τὰ σβυσμένα του μάτια ξαναβοῶνταν τὸ φῶς τους. Σηκώθηκε, συνῆλθε καὶ μετανοημένος βαθεῖα γιὰ ὅλα ὅσα ἔκαμε, πίστεψε στὸ Χριστὸ καὶ βαπτίστηκε. Ἀπὸ τότε ὠνομάστηκε Παῦλος καὶ ἔγινε ὁ πιὸ θεομώτερος κήρυκας καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου στὴ Δαμασκὸ καὶ στὴν Ἱερουσαλήμ

Στὴ Δαμασκὸ ὁ Παῦλος ἔμεινε μερικὲς μέρες καὶ μὲ μεγάλο ζῆλο ἄρχισε νὰ κηρύττῃ τὴ διδασκαλία τοῦ Θεανθρώπου. Οἱ Ἑβραῖοι μόλις εἶδαν ὅτι ὁ Σαοὺλ ἀλλαξοπίστησε κι ἔγινε χριστιανός, τοὺς κατέλαβε τρομερὴ ἀγανάκτηση καὶ σκέφτονταν νὰ τὸν θανατώσουν.

Ὁ Παῦλος ὁμως πληροφορήθηκε τοὺς κακούργους σκοποὺς ποὺ εἶχαν ἐνόντιόν του, ἀκόμη ἔμαθε ὅτι ἔβαλαν ἀνθρώπους στὶς πύλες τοῦ κάστρου γιὰ νὰ τὸν συλλάβουν, ἂν τυχὸν δοκίμαζε νὰ φύγῃ.

Μὰ οἱ μαθητὲς του τὸν πῆραν νύχτα, τὸν ἔβαλαν σ' ἕνα μεγάλο καλάθι καὶ μὲ σχοινιά τὸν κατέβασαν κάτω ἀπὸ τὰ τεῖχη τῆς Δαμασκοῦ κρυφὰ σὲ μέρος ἀπόκεντρο. Ἔτσι κατώρθωσε κι ἔφυγε πίσω στὴν Ἱερουσαλήμ.

Μόλις ἔφτασε ἐκεῖ προσπαθοῦσε νὰ συναντήσῃ τοὺς ἄλλους Ἀπο-

στόλους, μὰ ἐκεῖνοι τὸν ἀπόφευγαν, γιατί δὲν μπορούσαν νὰ πιστέψουν, πὼς ὁ φοβερός διώκτης τους ἔγινε τώρα χριστιανός. Μὰ ὅταν ὅμως ἔμαθαν τὸ θαῦμα ποὺ ἔγινε μπροστὰ στὴ Δαμασκό, τὸν δέχτηκαν μὲ ἀπερίγραπτη χαρὰ κοντὰ τους.

Στὴν ἱερὴ πόλη τῆς Ἱερουσαλὴμ ὁ Παῦλος μὲ φλογερὸ ζῆλο ἄρχισε νὰ διδάσκη τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ. Ἡ εἵδηση ὅτι ὁ Παῦλος ἐγκατέλειπε τὴν Ἰουδαϊκὴ θρησκεία καὶ πίστεψε στὸ χριστιανισμὸ ἐπροξένησε κατάπληξη στοὺς γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους. Αὐτὸ δὲν τὸ περίμεναν ποτὲ νὰ γίνη. Καὶ ἐπειδὴ γνῶριζαν τὴν μεγάλῃ του μόρφωση καὶ τὸ δυνατό του φανατισμὸ, στενοχωρήθηκαν ὑπερβολικά, ποὺ τὸν ἔχασαν. Ἡ στενοχώρια αὐτὴ τοὺς ὠδήγησε στὴν καταχθόνια σκέψη νὰ τὸν συλλάβουν καὶ νὰ τὸν θανατώσουν.

Ὁ Παῦλος στὴ Συρία, στὴν Κύπρο καὶ Μ. Ἀσία

Οἱ μαθητές του ὅμως ἀντελήφθησαν τὰ κακοῦργα σχέδια τῶν Ἰουδαίων καὶ κρυφὰ φυγάδεψαν τὸν Παῦλο γιὰ τὴν **Καισάρεια**. Μὰ σὲ λίγο καιρὸ ἔφυγε κι ἀπὸ τὴν Καισάρεια καὶ πῆγε στὴν πατρίδα του τὴν Ταρσό.

Ἐκεῖ στὴν Ταρσό ἦρθε καὶ τὸν συνάντησε ἓνας θερμὸς καὶ εὐσεβὴς χριστιανὸς ὁ **Βαρνάβας**. Συνδέθηκαν μὲ στενὴ φιλία καὶ μαζί πέρασαν στὴν **Ἀντιόχεια**, ὅπου ἔμειναν διδάσκοντας ἓνα δὲλόκληρο χρόνον. Ἡ θαυμάσια διδασκαλία του εἶχε μεγάλῃ ἐπιτυχία· πάρα πολλοὶ ἄνθρωποι μετανόησαν, βαπτίστηκαν καὶ μῆκαν στὴν ἐκκλησίᾳ τοῦ Κυρίου.

Στὴν Ἀντιόχεια γιὰ πρώτη φορὰ λένε, πὼς ὠνομάστηκαν οἱ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ **Χριστιανοί**.

Ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴ ὁ Παῦλος μαζί μὲ τὸν σύντροφό του Βαρνάβα περιώδεψαν στίς ἄλλες πόλεις τῆς Συρίας, διδάσκοντας παντοῦ καὶ ἰδρύοντας χριστιανικὲς ἐκκλησίες. Τέλος ἀφοῦ μῆκαν σὲ ἓνα πλοῖο ἀποβιβάστηκαν ἀπέναντι στὴν Κύπρο. Κι ἐκεῖ γυρνώντας ἀπὸ τὴ μιὰ πόλιν τῆς μεγαλονήσου στὴν ἄλλη ἐξακολουθοῦσαν νὰ διδάσκουν ἀκούραστοι καὶ νὰ ἰδρύνουν συνεχῶς νέες ἐκκλησίες. Μάλιστα στὴν Κύπρο εἶχαν τόση ἐπιτυχία, ποὺ καὶ αὐτὸν ἀκόμα τὸ Ρωμαῖο διοικητὴ **Σέργιο**, κατῳρώθησε ὁ Παῦλος νὰ κάμῃ χριστιανό!

Ἀπὸ τὴν Κύπρο ὁ Παῦλος μαζί μὲ τὸν βοηθό του ἐγύρισε στὴ Μ. Ἀσία, ὅπου περιώδεψε πολλὰ μέρη καὶ δίδαξε τὸ χριστιανισμὸ.

Οἱ περιοδεῖες του ὅμως δὲν ἦταν χωρὶς κινδύνους. Στὴν πόλη Λύστρα μάλιστα, ὁ Παῦλος λιθοβολήθηκε καὶ σώθηκε ὡς ἐκ θαύματος! Παντοῦ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ εἰδωλολάτρες καταδίωκαν τοὺς χριστιανούς καὶ ἤθελαν νὰ ἐξολοθρεύουν τοὺς Ἀποστόλους καὶ νὰ σταματήσουν τὸ ἔργο τους.

Ἀλλὰ παρ' ὅλες τὶς καταδιώξεις, τὶς μεγάλες πορεῖες, τοὺς διαρκεῖς κόπους καὶ τὶς φυλακίσεις ὁ Παῦλος καὶ οἱ συνεργάτες του ἐργάζονταν ἀδιάκοπα, γιὰ νὰ ἐξαπλωθῇ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία. Ἐτσι λοιπὸν προχωρώντας καὶ διδάσκοντας ἔφτασαν κάποτε στὴν ἀρχαία Τρωάδα κοντὰ στὸν Ἑλλήσποντο.

Ὁ Παῦλος στὴ Μακεδονία

Ἐκεῖ στὴν Τρωάδα ὁ Παῦλος κάποια νύχτα εἶδε ἕνα ὄραμα. Εἶδε πὼς ἕνας ἄντρας Μακεδόνας εἶχε κατεβῇ στὴν ἀπέναντι ἀκρογιαλιά τῆς **Καλλίπολης**, καὶ ἀπὸ τὸ μέρος ἐκεῖνο τὸν προσκαλοῦσε καὶ τὸν φώναζε :

«Διάβα, Ἀπόστολε τοῦ Κυρίου, στὴ Μακεδονία μας καὶ βοηθήσε μάς, γιὰ νὰ βροῦμε κι ἐμεῖς τὸ δρόμο τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἀλήθειας».

Τὸ ὄραμα τοῦτο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὸ θεώρησε, πὼς ἦταν θεῖα παραγγελία. Ἀμέσως ἐκλέγει τρεῖς καλοὺς βοηθοὺς, τὸ **Σίλα** τὸν **Τιμόθεο** καὶ τὸ **Λουκά**, μπαίνει σ' ἕνα πλοῖο, περνάει στὴ Σαμοθράκη καὶ ἀποβιβάζεται στοὺς **Φιλίππους**, ποὺ ἦταν τὸν καιρὸ ἐκεῖνο ἡ πρώτη πόλη τῆς ἀνατολικῆς Μακεδονίας.

«Τὴν ἡμέρα τοῦ Σαββάτου», διηγεῖται ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκάς στὶς πράξεις τῶν Ἀποστόλων, «βγήκαμε ἀπὸ τὴν πόλη τῶν Φιλίππων καὶ προχωρήσαμε πρὸς τὴν ὄχθη τοῦ ποταμοῦ, ὅπου συνήθως γινόταν ἡ προσευχή. Ἐκεῖ εἶχαν συγκεντρωθῇ καὶ μερικὲς γυναῖκες. Γι' αὐτὸ σταθήκαμε κι ἄρχισαμε νὰ τοὺς μιλοῦμε. Μιὰ ἀπὸ τὶς γυναῖκες αὐτές, ποὺ λεγόταν **Λυδία**, σὰν ἀπὸ θεῖα φώτιση ἀνοιξε τὴν καρδιά της κι ἔβαλε μέσα τὰ θεῖα λόγια τοῦ Παύλου. Ἐγινε χριστιανὴ καὶ βαπτίστηκε μαζί μὲ ὅλη τὴν οἰκογένειά της».

Σιγὰ σιγὰ τὰ κηρύγματα τοῦ Παύλου καὶ τῶν συνεργατῶν του στοὺς Φιλίππους ἄρχισαν νὰ συγκεντρώνουν πολλὰ πλήθη λαοῦ. Αὐτὸ φυσικὰ ἀνησυχῆσε τοὺς εἰδωλολάτρες καὶ γι' αὐτὸ ἔτρεξαν ἀμέσως στοὺς ἄρχοντες, ὅπου κατηγόρησαν τὸν Παῦλο καὶ τοὺς βοηθοὺς του,

ὅτι τάχα καταστρέφουν τὴ θρησκεία μὲ ὅσα διδάσκουν καὶ ὅτι παρ-
κινοῦν τοὺς ἀνθρώπους, νὰ μὴν ὑπακούουν στὶς διαταγὰς τοῦ ρωμαϊ-
κοῦ κράτους.

Οἱ Ρωμαῖοι ἄρχοντες χωρὶς καθόλου νὰ ἐξετάσουν ποιὰ εἶναι ἡ ἀλήθεια διάταξαν νὰ συλλάβουν τὸν Παῦλο καὶ τὸ Σίλα, νὰ τοὺς ραβ-
δίσουν καὶ σιδηροδέσμους νὰ τοὺς ρίξουν στὶς φυλακές. Ὁ δεσμοφύ-
κας μάλιστα τοὺς ἔκλεισε στὸ βάθος τῆς φυλακῆς καὶ τοὺς ἔδεσε τὰ
πόδια, γιὰ νὰ μὴ μποροῦν νὰ δραπετεύσουν!

Ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα. Ὁ Παῦλος μὲ τὸ Σίλα συνεχῶς προσεύ-
χονταν καὶ ὑμνοῦσαν τὸ Θεὸ μὴ ὑπολογίζοντας τοὺς πόνους καὶ τὰ

Ὁ Παῦλος διδάσκει τοὺς Φίλιππους

δεσμά τους. Οἱ ἄλλοι φυλακισμένοι τοὺς ἄκουγαν κι ἀποροῦσαν. Ξαφνικὰ ἐκεῖνη τὴν ὥρα τῆς νύχτας ἓνας τρομερὸς σεισμὸς ἐγίνε, πὺλ-
ες ἀνοίχτηκαν καὶ τὰ δεσμὰ
ὅλων τῶν φυλακισμένων ἐλύθησαν.

Μόλις ὁ δεσμοφύλακας συνῆλθε καὶ εἶδε τὶς πύλες τῆς φυλακῆς
ἀνοιχτές, ἄρχισε νὰ φωνάζῃ ἀπελπισμένος :

«Συμφορὰ μου! συμφορὰ μου! κι ἔσυρε τὸ ξίφος του γιὰ νὰ

σφαγῇ. Ἐνόμισε ὁ δυστυχησμένος ὅτι τοῦ ἔφυγαν οἱ φυλακισμένοι. Ἀλλὰ ὁ Παῦλος τὸν ἐπλησίασε ἐκείνῃ τῇ στιγμῇ καὶ τοῦ εἶπε :

«Μὴ κάνης κακὸ στὸν ἑαυτό σου, γιατί ὅλοι εἴμαστε ἐδῶ».

Κατάλαβε τότε ὁ δεσμοφύλακας, ὅτι οἱ ἄνθρωποι ἐκεῖνοι εἶχαν θεϊκὴ δύναμη. Πέφτει λοιπὸν ἀμέσως στὰ γόνατα μπροστὰ στὸν Παῦλο καὶ στὸ Σίλα, τοὺς παρακαλεῖ καὶ τοὺς ρωτᾷ, τί πρέπει νὰ κάμῃ γιὰ νὰ σωθῇ.

Αὐτοὶ τοῦ ἀπάντησαν : «Πίστεψε στὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸ καὶ θὰ σωθῇς κι ἐσύ καὶ ἡ οἰκογένειά σου». Τὴν ἄλλῃ μέρα καὶ οἱ ἄρχοντες μετανοημένοι, γιατί ἔμαθαν στὸ μεταξὺ τί ἔγινε, διάταξαν ν' ἀφήσουν ἐλεύθερους τοὺς δυὸ ἁγίους ἄντρες γιὰ νὰ πᾶνε ὅπου θέλουν.

Ο Παῦλος στὴ Θεσσαλονίκη καὶ στὴ Βέρροια

Ἀπὸ τοὺς Φιλίππους ὁ Παῦλος μαζί μὲ τοὺς τρεῖς συνεργάτες του ἔφτασαν στὴ Θεσσαλονίκη, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ διαδώσουν κι ἐκεῖ τὸ χριστιανισμό.

Ὅπως εἶχε συνήθεια λοιπὸν ὁ Παῦλος, ἐπῆγαινε κάθε Σάββατο στὴ συναγωγὴ καὶ δίδασκε τὴ νέα θρησκεία. Τὸ κήρυγμά του ἦταν τόσο θερμό, ποὺ ἀρκετοὶ Ἰουδαῖοι πίστεψαν κι ἔγιναν χριστιανοί. Ἀλλὰ καὶ στοὺς εἰδωολάτρες ὁ Παῦλος δίδασκε τακτικὰ καὶ πάρα πολλοὺς ἀπ' αὐτοὺς ἔκαμε χριστιανούς.

Οἱ φανατικοὶ ὅμως Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, ποὺ δὲν ἤθελαν νὰ παραδεχτοῦν τὸ χριστιανισμό, ἄρχισαν νὰ ἐξεγείρουν τὸν ἁμαθῆ ὄχλο ἐναντίον τοῦ Παύλου. Μάλιστα παρουσιάστηκαν καὶ στοὺς ρωμαίους ἄρχοντες καὶ τὸν κατηγορήσαν πὼς μὲ τὰ κηρύγματά του ἀναστατώνει τὸν κόσμο.

Βλέποντας τότε ὁ Παῦλος τὸ νέο κίνδυνο ἐπῆρε τὸ Σίλα μαζί του καὶ ἔφυγαν νύχτα γιὰ τὴ Βέρροια, ὅπου ἔφτασε ἀργότερα καὶ ὁ Τιμόθεος μὲ τὸ Λουκά. Ἐκεῖ πυνέχισαν τὰ κηρύγματά τους κι ἔκαμαν πολλοὺς ἄντρες καὶ γυναῖκες ν' ἀσπασθοῦν τὴ νέα θρησκεία. Ἀλλὰ οἱ Ἰουδαῖοι τῆς Θεσσαλονίκης, μόλις τὸ ἔμαθαν ἔτρεξαν στὴ Βέρροια καὶ προσπαθοῦσαν νὰ ξεσηκώσουν τὸν ὄχλο ἐναντίον τοῦ Παύλου.

Τότε οἱ ἀδελφοὶ χριστιανοὶ τῆς Βέρροιας, γιὰ νὰ τὸν προφυλάξουν ἀπὸ κάθε κακὸ, τὸν φυγάδεψαν κρυφά. Τὸν ὠδήγησαν ὡς τὴ

θάλασσα κι ἐκεῖ τὸν ἔβαλαν σ' ἓνα πλοῖο καὶ τὸν συνώδεψαν ὡς τὴν Ἀθήνα. Οἱ βοηθοὶ τοῦ ἔμειναν στὴ Βέρροια, μὰ τοὺς ἄφησε ἐντολὴ νὰ κατεβοῦν ἀργότερα νὰ τὸν συναντήσουν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου στὴν Ἀθήνα

Ἡ Ἀθήνα, ἡ πόλη τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν, ἦταν ἀκόμα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὴν ἀκμὴ της. Τὰ καλλιμάρμαρα μνημεῖα, ποὺ τώρα βλέπομε ἐρειπωμένα, τότε βρίσκονταν σ' ὅλη τους τὴ λαμπρότητα.

Σὰν ἔφτασε λοιπὸν ὁ Παῦλος στὴν ἐνδοξη πόλη, ἔμεινε ὑπερβολικὰ ἐνθουσιασμένος ἀπὸ τὴν ὡραιότητά της. Ὡστόσο ὅμως αἰσθάνθηκε καὶ μιὰ δυνατὴ στενοχώρια, γιατί τὴν ἔβλεπε γεμάτη ἀπὸ εἰδωλα.

Στὴν Ἀθήνα ὁ Παῦλος τακτικὰ πῆγαινε καὶ δίδασκε στὴ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, ἀλλὰ καὶ στὴν ἀγορὰ ἔβγαινε κάθε μέρα, ὅπου συζητοῦτε μὲ τοὺς Ἀθηναίους σοφοὺς καὶ κήρυττε τὸ θεῖο λόγο.

Ἡ σπουδαία διδασκαλία του συγκίνησε πολλοὺς Ἀθηναίους ποὺ πολὺ εὐχαριστιόνταν ἐκεῖνον τὸν καιρὸ ν' ἀκοῦνε κάθε σοβαρὰ ὁμιλία. Γι' αὐτὸ εἶπαν στὸν Ἀπόστολο Παῦλο μιὰ μέρα.

«Ἀκοῦμε ἀπὸ σένα, ξένε, πράγματα καινούργια καὶ παράδοξα. Πρῶτὴ φορὰ τέτοια κηρύγματα ἔρχονται στὶς ἀκοές μας. Σὲ παρακαλοῦμε λοιπὸν ν' ἀνεβῆς στὸν Ἄρειο Πάγο καὶ νὰ μᾶς μιλήσης πλατιά γιὰ τὴ νέα θρησκεία ποὺ κηρύττετε».

Συγκεντρώθηκαν πραγματικὰ στὸν Ἄρειο Πάγο πολλοὶ Ἀθηναῖοι καὶ ἀρχετοὶ ξένοι γιὰ ν' ἀκούσουν περίεργοι τὰ νέα κηρύγματα.

Ὁ Παῦλος τότε σιτάθηκε στὴ μέση στὸν Ἄρειο Πάγο καὶ ἀρχισε :

«Βλέπω, ὦ ἄντρες Ἀθηναῖοι, ὅτι εἶστε πολὺ θεολάτρες, γιατί ἔχετε πολλὰ ἀγάλματα, καὶ πολλοὺς ναοὺς στημένους στοὺς θεοὺς σας. Ὡστόσο, ἐνῶ περιπατοῦσα στὴν πόλη σας καὶ θαύμαζα τὰ ἱερά σας, βοήκα καὶ ἓναν ναὸ ἀφιερωμένο στὸν Ἄγνωστο Θεό. Αὐτὸν τὸν Θεό, ποὺ ἐσεῖς λατρεύετε χωρὶς νὰ ξέρετε τὸ ὄνομά του, αὐτὸν ἐγὼ ἤρθα νὰ φανερώσω σὲ σᾶς.

»Ὁ Θεὸς λοιπὸν αὐτός, ἐδημιούργησε τὸν κόσμον, εἶναι κύριος τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς, ἀλλὰ δὲν κατοικεῖ μέσα σὲ χειροποίητους ναοὺς. Εἶναι πνεῦμα ὁ Θεὸς καὶ βρίσκεται παντοῦ. Αὐτὸς ἔκαμε ὅλα τὰ ἔθνη, ἀπὸ ἓνα αἷμα γιὰ νὰ κατοικοῦν σὲ ὅλο τὸ πρόσωπο τῆς γῆς. Ἀλλὰ οἱ ἄνθρωποι τὸν λησμόνησαν.

»Τώρα ὅμως παραγγέλνει στοὺς ἀνθρώπους νὰ μετανοήσουν, γιατί

μιά μέρα θὰ στείλῃ τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό, τὸν υἱό του, ποὺ τὸν ἀνέστησε ἐκ νεκρῶν, γιὰ νὰ κρίνῃ τὸν κόσμον ὅλο».

Ὁ λόγος τοῦ Παύλου ἔκαμε βαθειὰ ἐντύπωση στοὺς ἀκροατές. Μερικοὶ μάλιστα πίστεψαν καὶ βαπτίστηκαν. Μεταξὺ τῶν πρώτων ποὺ πίστεψαν ἦταν ὁ ἀρεοπαγίτης Διονύσιος καὶ μιὰ γυναίκα ποὺ λεγόταν Δάμαρη.

Ὁ Διονύσιος ὁ ἀρεοπαγίτης διωρίστηκε κατόπιν ἐπίσκοπος στὴν ἐκκλησία τῆς Ἀθήνας, ἐργάστηκε μὲ ζήλο γιὰ τὴν προόδὸ της κι ἔγραψε πολλὰ χριστιανικὰ συγγράμματα.

Ἡ πόλη τῶν Ἀθηνῶν ἐτίμησε τὸν ἅγιο Διονύσιο, τοῦ ἀφιέρωσε ὥρατο ναὸ καὶ τὸν θεωρεῖ πολιοῦχο της. Τὴ μνήμη του ἡ ἐκκλησία μας τὴν γιορτάζει στὶς 3 Ὀκτωβρίου.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Κορίνθου

Ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ὁ Ἀπόστολος Παῦλος πῆγε νὰ κηρύξῃ τὸ Εὐαγγέλιο στὴν Κόρινθο, ποὺ ἦταν τότε σπουδαία πόλη. Ἐκεῖ γνωρίστηκε μὲ τὸν πατριώτη του Ἀκίλα, ποὺ ἦταν σκηνοποιός. Ἐπειδὴ καὶ ὁ Παῦλος ἤξερε νὰ κατασκευάζῃ σκηνές, γι' αὐτὸ παρακάλεσε τὸν Ἀκύλα νὰ τὸν δεχτῇ στὸ σπίτι του κι αὐτὸς πάλι νὰ τὸν βοηθήῃ στὴν ἐργασία τῆς σκηνοποιίας.

Στὴν Κόρινθο ὁ Παῦλος κάθε Σάββατο πῆγαινε στὴ συναγωγὴ καὶ κήρυττε τὸ Εὐαγγέλιο. Ἐπειδὴ ὅμως ἔβλεπε ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι ἦταν προσκολλημένοι μὲ φανατισμὸ στὸ Μωσαϊκὸ Νόμο καὶ δὲν ἤθελαν νὰ πιστέψουν στὴ νέα διδασκαλία τοῦ Κυρίου, γι' αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ στραφῇ πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρες. Ἡ διδασκαλία τοῦ Παύλου πρὸς τοὺς εἰδωλολάτρες, δηλαδὴ τοὺς Ἑθνικούς, ὅπως τοὺς ὠνόμαζαν τότε, εἶχε τέτοια ἐπιτυχία στὴν Κόρινθο, ὥστε παρέμεινε μὲ εὐχαρίστηση ἐκεῖ ὁ ἅγιος Ἀπόστολος καὶ δίδασκε ἐνάμιση ἔτος.

Στὸ μεταξὺ αὐτὸ ἦρθαν ἀπὸ τὴ Βέροια οἱ συνεργάτες του Σίλας, Τιμόθεος καὶ Λουκᾶς καὶ τὸν βοηθοῦσαν στὰ κηρύγματά του. Ἀπὸ τὴν Κόρινθο ὁ Παῦλος ἔγραψε κι ἔστειλε δυὸ ἐπιστολές μὲ συμβουλές καὶ ὁδηγίες στοὺς χριστιανοὺς τῆς Θεσσαλονίκης.

Λίγον καιρὸ πρὶν ἀποφασίσῃ ὁ Παῦλος νὰ φύγῃ ἀπὸ τὴν πόλη αὐτή, τὸν καταγγείλαν οἱ Ἰουδαῖοι στὸ ρωμαῖο διοικητὴ Γαλλίωνα, ὅτι κηρύττει στοὺς ἀνθρώπους, νὰ μὴ πιστεύουν στὸ Θεό, ὅπως ὀρί-

ζει ὁ Μωσαϊκὸς νόμος. Μάλιστα τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν παρουσίασαν ἐνώπιόν του γιὰ νὰ τὸν δικάσουν.

Ὁ διοικητὴς ὅμως Γαλλίωνα ἀπάντησε στοὺς Ἰουδαίους:

«Ἄντρες Ἰουδαῖοι, ἂν κατηγοροῦσατε τὸν Παῦλο γιὰ κανένα ἀδίκημα ἢ γιὰ καμιὰ πονηρὴ πράξη θὰ σᾶς ἀκουγᾶ· ἀλλὰ τώρα ποὺ πρόκειται γιὰ ζήτημα τοῦ Νόμου σας, δικάσετέ τον μόνοι σας· ἐγὼ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ γίνω κριτὴς του. Φύγετε λοιπὸν ἀπὸ τὸ δικαστήριό μου».

Ἀλλὰ μόνοι τους δὲ μποροῦσαν νὰ τὸν δικάσουν, γιατί ὁ Παῦλος ἦταν Ρωμαῖος πολίτης. Τὸν ἄφησαν λοιπὸν ἐλεύθερο νὰ συνεχίσῃ τὴ διδασκαλία του.

Ὁ Παῦλος ἔμεινε ἐξαιρετικὰ εὐχαριστημένος ἀπὸ τὸ ἔργο του στὴν Κόρινθο. Ἔκαμε πολλοὺς ὁπαδοὺς τοῦ Χριστοῦ καὶ ἴδρυνε μιά ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες χριστιανικὲς ἐκκλησίες. Γι' αὐτὸ ἀγάπησε ἀληθινὰ τὴν ἐκκλησίαν τῆς Κορίνθου καὶ τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὶς δυὸ ἐπιστολές του, ποὺ ἔστειλε ἀργότερα **πρὸς τοὺς Κορινθίους**.

Ἀπὸ τὴν Κόρινθο ὁ Παῦλος μὲ πλοῖο πέρασε τὸ Αἰγαῖο πέλαγος καὶ ἀποβιβάστηκε στὴν **Ἔφεσο** τῆς Μ. Ἀσίας. ~~Καὶ~~

† Ἡ σύλληψη τοῦ Παύλου

Στὴν Ἔφεσο ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἔμεινε ἀρκετὲς μέρες γιὰ νὰ δώσῃ θάρρος καὶ συμβουλὲς στοὺς χριστιανούς. Ὑστερα ἀνεχώρησε γιὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, γιατί ἤθελε νὰ ἰδῇ καὶ νὰ χαιρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς ἱερῆς πόλεως.

Στὰ Ἱεροσόλυμα ἔμεινε λίγο καὶ ἀφοῦ τελείωσε τὸ ἔργο του κατέβηκε στὴν Ἀντιόχεια καὶ ἀπὸ ἐκεῖ πέρασε στὴ **Γαλατία** τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἐπέστρεψε πάλι στὴν Ἔφεσο.

Τότε ἀποφάσισε νὰ κάμῃ νέο ταξίδι. Νὰ ἐπισκεφτῇ ὅλες τὶς ἐκκλησίες τῆς Μ. Ἀσίας, τῆς Ἑλλάδας, τῶν νησιῶν καὶ τέλος νὰ γυρίσῃ στὴν Ἱερουσαλὴμ, γιὰ νὰ συναντήσῃ καὶ τοὺς ἄλλους Ἀποστόλους.

Ἐκίνησε λοιπὸν ἀπὸ τὴν Ἔφεσο, πέρασε ἀπὸ διάφορες πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, διέβηκε στὴ Μακεδονία καὶ κατέβηκε στὴ νότια Ἑλλάδα. Παντοῦ, ὅπου περνοῦσε δίδασκε τὴ Χριστιανικὴ θρησκεία, ἔδινε θάρρος στὶς παλιὲς ἐκκλησίες καὶ ἴδρυνε νέες. Τέλος γύρισε στὴν Ἱερουσαλὴμ.

Μὲ ἀπερίγραπτη χαρὰ οἱ ἀδελφοὶ χριστιανοὶ ὑποδέχτηκαν τὸν Ἀπόστολο τῶν Ἐθνῶν πάλι κοντά τους. Κι ὁ Παῦλος ἐπίσης γεμᾶτος Ἐκκλησ. Ἱστορία, Δ. Γιαννῖα - Γιαννάκου

συγκίνηση τοὺς ἀγκάλιασε, τοὺς ἀσπάστηκε ὅλους καὶ τοὺς διηγῆθηκε τὰ κηρύγματά του καὶ τὶς ταλαιπωρίες του στὰ διάφορα ἔθνη, ποὺ περιώδεψε.

Ἡ εἶδηση ὅτι ἐπέστρεψε στὴν Ἱερουσαλὴμ ὁ Παῦλος κατατάραξε τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους. Ἀρχισαν λοιπὸν νὰ σκέφτονται πῶς θὰ τὸν ἐκδικηθοῦν.

Δὲν εἶχαν ἀκόμη περάσει 7 ἡμέρες· ὁ Παῦλος βρισκόταν στὸ ναὸ τοῦ Σολομώντα καὶ δίδασκε. Ξαφνικὰ μπαίνουν μέσα μερικοὶ φανατικοὶ Ἰουδαῖοι, ποὺ ἄρχισαν νὰ φωνάζουν καὶ νὰ ξεσηκώνουν τὸν ὄχλο λέγοντας:

«Ἄντρες Ἰσραηλίτες. Ἰδού, αὐτὸς εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ποὺ διδάσκει κατὰ τοῦ Μωσαϊκοῦ Νόμου, κατὰ τῆς θρησκείας μας, ἐναντίον τοῦ τόπου μας, ἐναντίον τοῦ λαοῦ μας».

Ταραχὴ μεγάλη ἐγίνε τότε καὶ ὅλη ἡ πόλη μαζεύτηκε πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Ὁ ἄμαθης ὄχλος ἐξαγριώθηκε, ὠρμησε, συνέλαβε τὸν Παῦλο καὶ τὸν ἔσερνε ἔξω ἀπὸ τὸ ναό. Τὸν χτυποῦσαν καὶ ζητοῦσαν νὰ τὸν θανατώσουν. Ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ πρόλαβε καὶ κατέφθασε ἐκεῖ ὁ ρωμαῖος χιλιάρχος, ὁ ἀρχηγὸς τῆς φρουρᾶς, μὲ τοὺς στρατιῶτες του.

Ἀμέσως ὁ χιλιάρχος διάταξε νὰ συλλάβουν τὸν Παῦλο καὶ νὰ τὸν δέσουν μὲ διπλὲς ἀλυσίδες. Ἐπειδὴ ὅμως ἔβλεπε ὅτι ὁ ὄχλος ἦταν πολὺ ἐξαγριωμένος καὶ ἐκραύγαζε: «κρέμασέ τον, κρέμασέ τον», ἀναγκάστηκε γιὰ νὰ τὸν προφυλάξῃ νὰ τὸν ὀδηγήσῃ δεμένον στὸ φρουραρχεῖο.

Ὡστόσο οὔτε κι ἐκεῖ ἦταν ἀσφαλὴς ὁ Παῦλος. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ὁ χιλιάρχος τὸν ἔστειλε νύχτα μὲ ἰσχυρὴ συνοδεία ἀπὸ ἱππεῖς καὶ λογχοφόρους στὴν Καισάρεια στὸν ἡγεμόνα **Φήλικα**.

Ὁ Φήλικας τὸν ἔρριξε στὴ φυλακὴ καὶ τὸν ἄφησε ἐκεῖ δυὸ ὀλόκληρα χρόνια χωρὶς νὰ τὸν δικάσῃ. Τέλος ἔφυγε ὁ Φήλικας καὶ ἐγίνε ἡγεμόνας ὁ **Φῆστος**. Τότε ὁ Παῦλος ζήτησε ἀπὸ τὸ νέο ἡγεμόνα νὰ τὸν στείλῃ στὴ Ρώμη γιὰ νὰ τὸν δικάσῃ ὁ αὐτοκράτορας ὁ ἴδιος. Ἦταν ρωμαῖος πολίτης ὁ Παῦλος καὶ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ζητήσῃ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα.

Ὁ μαρτυρικός του θάνατος

Μετὰ ἀπὸ λίγες ἡμέρες πραγματικὰ ὁ Φῆστος ἔβαλε σιδηροδέσμιο τὸν Παῦλο σ' ἓνα πλοῖο καὶ τὸν ἔστειλε συνοδεία στὴ Ρώμη. Τὸ

πλοίο πέρασε την Κύπρο κι ἔφτασε στήν Κορήτη. Ἐκεῖ σταμάτησε λίγο κι ἔπειτα πάλι ξεκίνησε βάζοντας πλώρη γιά τήν Ἰταλία. Δέν εἶχαν προλάβει ὅμως νά ξανοιγοῦν στή μεγάλη θάλασσα καί μιὰ φοβερή τρικυμία ξέσπασε. Τά κύματα καί οἱ ἄνεμοι παρέσυραν τὸ πλοῖο στὸ πέλαγος καί τὸ πῆγαιναν ὅπου ἤθελαν. Ἡ κακοκαιρία ἦταν τόσο δυ-

Ὁ Παῦλος σιδηροδέσιμος στή Μάλτα

νατή, πού χάσανε ὅλοι οἱ ἐπιβάτες τήν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας. Ὁ Παῦλος ὅμως τοὺς ἔδινε θάρρος λέγοντας πὼς ὁ Κύριος δέν θά τοὺς ἀφήσῃ νά χαθοῦν.

Τέλος ὕστερα ἀπὸ 14 ἡμέρες ἀγωνία μὲ συντριμμένο καράβι ἐξώκειλαν στὸ νησί Μελίτι (Μάλτα), ὅπου ὁ Παῦλος ἔμεινε τρεῖς ὁλόκληρους μῆνες. Ἀπὸ ἐκεῖ ἔπειτα μὲ ἄλλο πλοῖο ἰὼν ἔφεραν στὴ Ρώμη.

Στὴ Ρώμη ἐπέτρεψαν στὸν Παῦλο νά μένῃ σὲ σπίτι κι ὄχι στὴ φυλακή. Ἀλλὰ διάταξαν νά τὸν φυλάξῃ διαρχῶς ἓνας στρατιώτης, μέχρῃς ὅτου ἔρθῃ ὁ καιρὸς γιά νά δικαστῇ.

Ἐνῆς πέρασαν δυὸ χρόνια. Στὸ διάστημα αὐτὸ ἦταν ἐλεύθερος

νά δέχεται τοὺς ἀνθρώπους, πὺν ἔρχονταν νά τὸν ἐπισκεφτοῦν καὶ νά τοὺς διδάσκη ἀνεμπόδιστα. Τὰ δυὸ αὐτὰ χρόνια τῆς διδασκαλίας του στάθηκαν πολὺ καρποφόρα, γιατί πολλοὺς ἀπὸ τοὺς ἄκροατές του τοὺς ἔκαμε νά πιστέψουν στὸ Χριστὸ καὶ νά βαφτιστοῦν. Καὶ αὐτοὶ ἀποτέλεσαν τὴν πρώτη χριστιανικὴ Ἑκκλησίᾳ τῆς Ρώμης.

Μετὰ ἀπὸ τὰ δυὸ χρόνια τὸν κάλεσε ὁ αὐτοκράτορας νά τὸν δικάσῃ κι ἐπειδὴ δὲν τοῦ βοήκε κανένα ἔγκλημα τὸν ἀθώωσε καὶ τὸν ἄφησε ἐλεύθερο.

Ἀλλὰ ὁ φλογερὸς Ἀπόστολος, πὺν δὲν ἐγνώρισε στὴ ζωὴ του τί θὰ πῇ κόπος καὶ φόβος, ἀμέσως ξεκίνησε γιὰ νέα ἀποστολικὴ πορεία. Ἔρχεται στὴν Κρήτη καὶ ἐργάζεται γιὰ νά ἰδρῶσῃ χριστιανικὴ ἐκκλησία. Περνάει ἔπειτα στὴ Μ. Ἀσία, προχωρεῖ στὴ Μακεδονία καὶ κατεβαίνει στὴ Νότια Ἑλλάδα. Παντοῦ ἰδρύει νέες ἐκκλησίες καὶ ἐνθαρρύνει καὶ στερεώνει τὶς παλιές. Ἡ χαρὰ καὶ τὸ θάρρος, πὺν σκορπίζει στὶς ψυχὰς τῶν χριστιανῶν, ὅπου περνάει εἶναι ἀπερίγραπτη. Ὁλος ὁ κόσμος τρέχει νά ἰδῇ καὶ ν' ἀκοίση τὸ μεγάλο Ἀπόστολὸ τῶν Ἑθνῶν.

Ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα ξαναγύρισε πάλι στὴ Ρώμη. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη αὐτοκράτορας στὴ Ρώμη ἦταν ὁ φοβερὸς χριστιανομάχος **Νέρωνας**, πὺν εἶχε κηρύξει μεγάλο διωγμὸ κατὰ τῶν χριστιανῶν.

Ἀπὸ τὸν κακοῦργο Νέρωνα δὲν ἐγλύτωσε οὔτε ὁ Παῦλος. Πιάστηκε κι αὐτὸς καὶ μαρτύρησε μαρτυρικὸ θάνατο τὸ ἔτος 67 μ. Χ.

Ὁ Παῦλος περισσότερα ἀπὸ 30 χρόνια ἐκήρυξε καὶ ἐργάστηκε ἀκαταπόνητα ὅσο κανένας ἄλλος γιὰ τὴ διάδοση τοῦ χριστιανισμοῦ. Τὴν πιὸ μεγάλη ἐπιτυχία εἶχε τὸ κήρυγμά του στοὺς εἰδωλολάτρες δηλαδὴ στοὺς ἔθνικοὺς, ὅπως τοὺς ἔλεγαν τότε. Γι' αὐτὸ καὶ ὠνομάστηκε ὁ Παῦλος **Ἑθναπόστολος** ἢ **Ἀπόστολος τῶν Ἑθνῶν**.

Ἐγράψε ἀκόμα καὶ πολλὲς ἐπιστολὲς γιὰ νά δώσῃ θάρρος, οδηγίες καὶ συμβουλὲς στοὺς χριστιανοὺς τῶν διαφόρων ἐκκλησιῶν ποὺ ἱδρυσε. Ἀπὸ τὶς ἐπιστολὲς αὐτὲς σώζονται μόνον 14, πὺν περιλαμβάνουν θανυμᾶσιες χριστιανικὲς διδασκαλίες.

Ἡ ἐκκλησία μας ἐκτιμώντας τὶς ὑπηρεσίες τοῦ Παύλου τὸν ὠνόμασε κορυφαῖο καὶ γιορτάζει τὴ μνήμη του στὶς 29 Ἰουνίου μαζί μὲ τὴ μνήμη τοῦ ἄλλου κορυφαίου, τοῦ Πέτρου. Τότε ψέλνομε καὶ τὸ ἀπολυτίκιό τους.

«Οἱ τῶν Ἀποστόλων πρωτόθρονοι καὶ τῆς οἰκουμένης διδάσκα-

λοι, τῷ Δεσπότῃ τῶν ὅλων πρεσβεύσατε, εἰρήνην τῇ οἰκουμένη δωρεῖσθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Ἔργασίες. Φέρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ δράσιν τοῦ Παύλου. Κάμετε τὸ χάρτη καὶ σημειώστε τὶς ἀποστολικὰς του πορεῖας. Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὸ διωγμὸν ποὺ ἔγινε ὑπὸ τὸ Νέρωνα. Κάμετε πίνακα τῶν 14 ἐπιστολῶν. Θέμα : Τὸ ταξίδι τοῦ Παύλου ἀπὸ τὴν Καισάρεια στὴ Ρώμην.

Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΠΕΤΡΟΣ

Ἡ *εὐφορία τῶν Πέτρων.*
 Ὁ Πέτρος πρὶν γίνῃ μαθητὴς τοῦ Χριστοῦ ἦταν ψαρὸς καὶ λεγόταν Σίμωνας. Ὄταν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ἔκανε τὴν ἐκλογὴν τῶν μαθητῶν του, πέρασε ἀπὸ τὴ λίμνη Γεννησαρέτ. Ἐκεῖ στὴν ἀκρογιαλιά συνάντησε τὸν Σίμωνα καὶ τὸν ἐκάλεσε νὰ τὸν κάμῃ μαθητὴν του καὶ νὰ τὸν διδάξῃ νὰ ἀλιεύῃ ἀνθρώπους. Ὁ Σίμωνας ὑπάκουσε στὴν πρόσκληση τοῦ Κυρίου. Ἄφησε τὰ δίχτυα του καὶ τὸν ἀκολούθησε.

Ἀπὸ τὴν πρώτη μέρα ὁ Κύριος διέκρινε στὸν Σίμωνα ἕνα ζῆλο ἔξαιρετικό καὶ μιὰ πίστη ἀκλόνητη καὶ γι' αὐτὸν ἀκριβῶς τὸ λόγο τοῦ εἶπε κάποτε :

«Βλέπω, Σίμωνα, ὅτι ἡ διδασκαλία μου θὰ στηριχθῇ ἐπάνω σέ σένα, ὅπως ἕνα οἰκοδόμημα θεμελιώνεται ἐπάνω σ' ἕνα γερὸ βράχο (πέτρα). Γι' αὐτὸ ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς θὰ σὲ δναμάζουμε Πέτρο».

Καὶ ἀπὸ τότε πιά λησιμονήθηκε τὸ πρῶτο ὄνομα Σίμωνας καὶ τὸν ὠνόμαζαν ὅλοι Πέτρο. *γιατὶ ἐνομασίαν Πέτρος.*

Ὁ Κύριος ἀγαποῦσε ἰδιαίτερος τὸν Πέτρο, τὸν ἐκτιμοῦσε καὶ τὸν εἶχε πάντα μαζί του. Ἀλλὰ καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι τὸν ἐσέβονταν καὶ τὸν θεωροῦσαν ἀνώτερό τους. Γι' αὐτὸ τὸν εἶδαμε ὅτι μίλησε πρῶτος ἀνάμεσα στοὺς 12, τὴν ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς στὰ πλήθη, ποὺ συγκεντρώθηκαν ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι τους.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἦταν ἀληθινὰ θερμώτατος κήρυκας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ἰδρυσεν τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀκούραστος τὴν ἐνεθάρρυνε, τὴν ἐμεγάλωνε καὶ τὴν ἐστερέωνε καθημερινῶς πρὸς πολὺ.

Ὑστερα ὅμως ἀπὸ τὸ μαρτυρικό θάνατο τοῦ διακόνου Στεφάνου ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ περιώδεψε ὅλες τὶς πόλεις

τῆς Παλαιστίνης, γιὰ νὰ κηρύξη παντοῦ τὶς χριστιανικὲς ἀλήθειες.

Τὰ θαυμάσια κηρύγματά του εἶχαν ἐξαιρετικὴ ἐπιτυχία, γιατί πολλοὶ Ἰουδαῖοι ἄφηναν τὴ θρησκεία τους καὶ ἀκολουθοῦσαν τὸ χριστιανισμό. Αὐτὸ φυσικὰ ἔκαμε τοὺς Γραμματεῖς καὶ Φαρισαίους ν' ἀγανακτήσουν πολύ. Ὅταν λοιπὸν ἐπέστρεψε ὁ Πέτρος πάλι στὴν Ἱερουσαλὴμ, τὸν ἐπίασαν καὶ τὸν ἔβαλαν φυλακὴ.

Τὴ νύχτα κοιμόταν δεμένος μὲ διπλὲς ἀλυσίδες ἀνάμεσα σὲ δυὸ στρατιῶτες, ἐνῶ ἄλλοι φύλακες φρουροῦσαν τὴν πόρτα τῆς φυλακῆς. Ἀλλὰ ἰδοὺ ἔξαφνα παρουσιάζεται ἄγγελος Κυρίου καὶ ἡ φυλακὴ ἔλαμψε ἀπὸ φῶς παράξενο. Ἐχτύπησε ἑλαφρὰ τὸ πλευρὸ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ εἶπε: «Ξύπνα Πέτρο, σήκω γρήγορα, βάλε τὴ ζώνη σου, δέσε τὰ ὑποδήματά σου, φόρεσε τὸ ἐπανωφόρι σου καὶ ἀκολούθησέ με».

Τὴν ἴδια στιγμή οἱ ἀλυσίδες ἔπεσαν καὶ ὁ Πέτρος ἀκολουθώντας τὸν ἄγγελο τοῦ Κυρίου πέρασε τοὺς φρουροὺς, ποὺ στέκονταν σὰν ἀπολιθωμένοι, διάβηκε ἀπὸ τὴ σιδερένια πύλη τῆς φυλακῆς καὶ βγῆκε ἔξω.

Ἀφοῦ ἔτσι σώθηκε ὁ Πέτρος ἔφυγε ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ περιώδεψε τὴ Μ. Ἀσίαν, γιὰ νὰ κηρύξη τὸ θεῖο λόγο. Περνώντας ἀπὸ πόλιν σὲ πόλιν, ὕστερα ἀπὸ πολὺν καιρὸ ἔφθασε στὴν Ἰταλία καὶ κατέλυλε στὴν πρωτεύουσα τοῦ Ρωμαϊκοῦ Κράτους τὴ Ρώμη. Ἐκεῖ ἐργάστηκε καὶ αὐτὸς γιὰ τὴν ἐξαπλώσει τοῦ Χριστιανισμοῦ.

Ὅταν τέλος ἔγινε ὁ μεγάλος διωγμὸς τοῦ Νέρωνα συνελήφθη καὶ μὲ τὸν Παῦλο καὶ ἐμαρτύρησε.

Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος ἔγραψε καὶ δυὸ ἐπιστολὲς ποὺ λέγονται «Καθολικὲς ἐπιστολὲς τοῦ Πέτρου». Τὶς ἔγραψε καὶ τὶς ἔστειλε στοὺς χριστιανοὺς τῆς Μ. Ἀσίας γιὰ νὰ τοὺς δώσῃ θάρρος καὶ νὰ στερεώσῃ τὴν πίστιν τους στὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Τὴ μνήμη τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου Πέτρου τὴ γιορτάζει ἡ ἐκκλησία μας στίς 29 Ἰουνίου μαζὶ μὲ τοῦ Παύλου.

✝ Ο ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΝΔΡΕΑΣ

Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Πέτρου ἦταν πρῶτα μαθητὴς τοῦ Ἰωάννη τοῦ Προδρόμου.

Μιά μέρα ποὺ ὁ Πρόδρομος εἶδε τὸν Ἰησοῦ νὰ περιπατῇ κοντὰ στὸν Ἰορδάνη, ἐγύρισε καὶ εἶπε στὸν Ἀνδρέα καὶ στοὺς ἄλλους μαθητὲς του:

—«Ἴδου ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ».

Μόλις ἄκουσε αὐτὸ τὸ λόγο ὁ Ἀνδρέας μὲ χαρὰ ἔτρεξε κοντὰ στὸν Ἰησοῦ καὶ ἀπὸ τότε ἔγινε πιά μαθητῆς του. Καὶ ἐπειδὴ ἦταν ὁ πρῶτος πρῶτος, ποὺ ἀκολούθησε τὸ Χριστό, ὠνομάστηκε **πρωτόκλητος**.

Ὅστερα ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ἔμεινε καὶ ὁ Ἀνδρέας γιὰ μερικὸν καιρὸ στὴν Ἱερουσαλήμ, διδάσκοντας κι αὐτὸς τὴ νέα θρησκεία τοῦ Διδασκάλου. Μετὰ ὅμως ἀπὸ τὸ λιθοβολισμὸ τοῦ Στεφάνου καὶ τὸ διωγμὸ ποὺ τοὺς ἔκαμαν οἱ Ἰουδαῖοι, ἔφυγε ἀπὸ ἐκεῖ καὶ ἦρθε νὰ κηρύξη τὸ χριστιανισμὸ στὴ Μ. Ἀσία, στὴ Σκυθία, στὴ Θράκη, στὴ Στερεὰ Ἑλλάδα καὶ στὴν Πελοπόννησο. Τέλος ἔφτασε στὴν Πάτρα. Τὰ θεῖα του κυρήγματα εἶχαν τέτοια ἐπιτυχία στὴν πόλη αὐτή, ὥστε πολὺ γρήγορα ὁργανώθηκε ἐκεῖ μιὰ ἀρκετὰ πολυάνθρωπη καὶ ζηλευτὴ ἐκκλησία.

Ἐπειτα ὅμως ἀπὸ λίγον καιρὸ οἱ φανατικοὶ τοῦ ἐχθροὶ τὸν κατηγορήσαν καὶ κατώρθωσαν μὲ διάφορες συκοφαντίες νὰ τὸν καταδικάσουν σὲ θάνατο μαρτυρικό.

Ἔτσι τέλειωσε τὴ ζωὴ του ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.

Στὸ μέρος τοῦ Μαρτυρίου του ἀργότερα ἔχτισαν οἱ χριστιανοὶ καὶ τοῦ ἀφιέρωσαν ἕνα μεγάλο καὶ ὡραιότατο ναό.

Οἱ Πατρινοὶ μάλιστα τὸν τιμοῦν ἰδιαιτέρως καὶ τὸν θεωροῦν γιὰ πολιούχο τους.

Ἡ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του στίς 30 Νοεμβρίου καὶ τότε ψέλνουμε τὸ ἀπολυτίκιο :

«Ὡς τῶν Ἀποστόλων πρωτόκλητος καὶ τοῦ κορυφαίου αὐτάδελφος, τῷ Δεσπότη τῶν ὅλων, Ἀνδρέα, ἰκέτευε εἰρήνην τῇ οἰκουμένῃ δωρήσασθαι καὶ ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν τὸ μέγα ἔλεος».

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης

Ὁ πιὸ ἀγαπημένος μαθητῆς τοῦ Ἰησοῦ ἦταν ὁ Ἰωάννης. Σ' αὐτὸν ἐμπιστεύθηκε ὁ Κύριος τὴ μητέρα του τὴν Παναγία τὴ στιγμή ποὺ ξεφυχοῦσε ἐπάνω στὸ σταυρὸ τοῦ μαρτυρίου.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης ἦταν ἀδελφὸς τοῦ Ἰακώβου καὶ οἱ δύο τους εἶχαν πατέρα τὸ Ζεβεδαῖο. Ἡ καταγωγή τους ἦταν ἀπὸ τὴ Γαλιλαία. Ὁ Ζεβεδαῖος μαζί μὲ τὰ παιδιὰ του καταγινόνταν στὸ ψάρεμα.

Μιὰ μέρα περνώντας ὁ Κύριος ἀπὸ τὴν παραλία τῆς λίμνης Γεν-

νησαρὲτ εἶδε καὶ τοὺς τρεῖς νὰ διορθώνουν τὰ δίχτυα μέσα στὸ πλοιάριό τους. Κάλεσε τότε ὁ Ἰησοῦς τὰ δυὸ παιδιά νὰ πᾶνε μαζί του. Κι ἐκεῖνοι ἀφήνοντας τὸν πατέρα τους, τὸ πλοῖο καὶ τὰ δίχτυα ἀκολούθησαν τὸν Κύριο κι ἐγίναν ἀφοσιωμένοι μαθητές του.

Μετὰ ἀπὸ τὴν Πεντηκοστή ὁ Ἰωάννης ἔμεινε ἀρκετὰ ἔτη στὴν Ἱερουσαλήμ. Κατόπιν βγῆκε καὶ κήρυξε τὸ Εὐαγγέλιο στὴν Παλαιστίνη καὶ στὴ Μ. Ἀσία. Τέλος ἔφτασε στὴν Ἔφεσο κι ἐκεῖ ἔμεινε μέχρι τότε ποὺ πέθανε.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης

Ὅταν ὁ ρωμαῖος αὐτοκράτορας Δομιτιανὸς ἔκανε διωγμὸ ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν ἐξώρισε καὶ τὸν Ἰωάννη στὴ νησὶ Πάτμο, στὰ Δωδεκάνησα. Στὴν Πάτμο ἔγραψε τὴν «Ἀποκάλυψη», τὸ θαυμάσιο βιβλίο του, ὅπου προφητεύει τὸ θρίαμβο τῆς θρησκείας τοῦ Ἰησοῦ καὶ τὴν γρήγορη ἐξάπλωσή της σ' ὅλον τὸν κόσμο.

Ἐφοῦ τελείωσε ἡ ἐξορία του ἐπέστρεψε πάλι στὴν Ἐφεσο καὶ ἐξακολούθησε τὴ διδασκαλία του, ἐνῶ συνάμα ἔγραψε καὶ τὸ εὐαγγέλιό του πὺν λέγεται: «**Κατὰ Ἰωάννην Εὐαγγέλιον**». Ἀκόμη ἔγραψε καὶ τρεῖς ἐπιστολές.

Ὁ Ἰωάννης ἔζησε πρὸ πολὺ ἀπ' ὅλους τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ τὰ τελευταῖα χρόνια τῆς ζωῆς του δὲν εἶχε πιά δύναμη νὰ ὁμιλῇ πολλὴ ὥρα παρὰ μονάχα ἔλεγε:

«Τέκνα μου ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Καὶ μὲ αὐτὴ τὴ συμβουλὴ στὰ χεῖλῃ ἔσβυσε ἡ τελευταία του πνοή, ἐκεῖ στὴν ὥρα αὐτή Ἐφεσο.

Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι

Καὶ οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου ἐργάστηκαν μὲ ζῆλο καὶ προθυμία γιὰ τὴ διάδοση τῆς χριστιανικῆς μας θρησκείας, ὑπόφεραν πολλά, καταδιώχτηκαν, ἐξωρίστηκαν, ἐφυλακίστηκαν καὶ τέλος θανάτωθηκαν ὕστερα ἀπὸ φριχτὰ βασανιστήρια.

Ὁ Ἰάκωβος πὺν ἦταν ἓνας ἀπὸ τοὺς τρεῖς, τοὺς πρὸ ἀγαπημένους μαθητὲς τοῦ Κυρίου, ἐκήρυξε στὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀλλὰ πολὺ γρήγορα τὸν συνέλαβαν καὶ τὸν καταδίκασαν σὲ μαρτυρικὸ θάνατο.

Ὁ Φίλιππος ἐκήρυξε τὸ Εὐαγγέλιον στὴ Φρυγία τῆς Μ. Ἀσίας ὅπου καὶ καταδικάστηκε σὲ θάνατο ἀπὸ τοὺς εἰδωλολάτρες.

Ὁ Ναθαναὴλ, ὁ φίλος τοῦ Φιλίππου, ἐδίδαξε τὸ θεῖο λόγο στὶς Ἰνδίες καὶ τέλος ἐμαρτύρησε στὴν Ἀρμενία.

Ὁ Ἰάκωβος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου, διωρίστηκε πρῶτος ἐπίσκοπος στὴν ἐκκλησία τῶν Ἱεροσολύμων, ὥσπου κατὰ τὸ ἔτος 62 μ. Χ. βρῆκε μαρτυρικὸ τέλος μὲ λιθοβολισμό.

Ὁ Λεββαῖος ἢ Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κυρίου ἐδίδαξε στὴν Παλαιστίνη καὶ μετὰ τὸ λιθοβολισμό τοῦ ἀδελφοῦ του Ἰακώβου, ἐγενε αὐτὸς ἐπίσκοπος τῶν Ἱεροσολύμων.

Ὁ Θωμᾶς ἐκήρυξε τὸ χριστιανισμό στὴν Περσία καὶ σὲ ἄλλες γῶρες τῆς Ἀσίας.

Ὁ Ματθαῖος ἐδίδαξε στὴν Αἰθιοπία καὶ ἔγραψε τὸ «**κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγέλιον**». Αὐτὸ εἶναι τὸ πρῶτο Εὐαγγέλιον, γιὰτὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς εὐαγγελιστὲς τὰ ἔγραψαν ἀργότερα.

Ὁ Σίμων ὁ Κανανίτης ἐκήρυξε στὴν Αἴγυπτο καὶ στὴ Μεσοποταμία, ὅπου καὶ καταδικάστηκε σὲ σταυρικὸ θάνατο.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ματθαῖος

Οἱ Εὐαγγελιστὲς Μάρκος καὶ Λουκᾶς

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος.— Ἡ ἱερὴ παράδοση λέγει, ὅτι ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος, ζοῦσε στὴν Ἱερουσαλὴμ μαζί μὲ τὴ μητέρα του Μαρία, ποὺ ἦταν ἀφωσιωμένη μαθήτρια τοῦ Κυρίου. Μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρα λέγουν, ὅτι στὸ σπίτι τοῦ Μάρκου συγκεντρώνονταν οἱ μαθητὲς καὶ οἱ πρῶτοι χριστιανοί. Ἀπὸ τότε καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς Μάρκος ἄρχισε νὰ βοηθᾷ τοὺς κορυφαίους Ἀποστόλους στὸ κήρυγμα. Κατόπιν πῆγε μόνος του στὴν Αἴγυπτο νὰ διδάξῃ τὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ.

Ἐγραψε ἐκεῖ τὸ «κατὰ Μάρκον Εὐαγγέλιον» καὶ τέλος ἀφοῦ ἔδρουσε τὴν ἐκκλησίαν τῆς Ἀλεξανδρείας, συνελήφθη καὶ καταδικάστηκε σὲ μαρτυρικὸ θάνατο.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Μάρκος

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς.—Ὁ Λουκᾶς ἦταν πρῶτα γιατρὸς στὴν Ἀντιόχεια. Ὅταν πέρασε ἀπὸ τὴν πόλιν αὐτὴ ὁ Παῦλος καὶ δίδαξε τὸν ἄκουσε καὶ ὁ Λουκᾶς. Μάλιστα τόση μεγάλη ἐντύπωση τοῦ ἔκαμαν τὰ διδάγματα τοῦ κορυφαίου Ἀποστόλου, ὥστε ἀμέσως πίστεψε στὸ Χριστιανισμὸ καὶ ἀκολούθησε ἀπὸ τὴ στιγμή ἐκείνη τὸν Παῦλο σ' ὅλες τὶς ἀποστολικὰς πορεῖες. Ἐγινε στενὸς συνεργάτης καὶ βοηθὸς του ἀκούραστος.

Ἐγραψε τὸ «κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον», ὅπου διηγεῖται ὅσα ἄκουσε γιὰ τὴ ζωὴ, τὴ διδασκαλίαν καὶ τὸ θάνατο τοῦ Κυρίου. Ἐγραψε ἀκόμη καὶ τὶς **Πράξεις τῶν Ἀποστόλων**, γιὰ νὰ ἐξιστορήσῃ τὸ τί ἔπραξαν οἱ ἀπόστολοι γιὰ νὰ διαδώσουν τὸ χριστιανισμὸ. Προπαντὸς ὅμως ἐξιστορεῖ τὸ ἔργο τοῦ Ἀποστόλου Παύλου.

Ὁ εὐαγγελιστὴς Λουκᾶς ἦταν καὶ ἄριστος ζωγράφος. Ἡ ἐκκλη-

σιαστική παράδοση μάλιστα υποστηρίζει, πώς ο Λουκάς πρώτος έξω-
 γράφισε τὴ Θεοτόκο καὶ ὅτι μερικὲς εἰκόνες του σώζονται ὡς τὰ σήμερα.

Ἡ ἴδια παράδοση ἀναφέρει ὅτι ὁ Λουκάς ἐμαρτύρησε στὴ Θήβα
 καὶ ὅτι τρεῖς αἰῶνες ἀργότερα ὁ αὐτοκράτορας τοῦ Βυναντίου Κων-
 στάντιος μετεκόμισε τὸ ἅγιό του λείψανο στὴν Κωνσταντινούπολη.

Τὴν μνήμη τῶν 12 Ἀποστόλων τὴ γιορτάζουμε στὶς 30 Ἰουνίου
 καὶ ψέλνουμε τὸ ἀκόλουθο ἀπολυτίκιο :

« Ἀπόστολοι ἅγιοι, πρεσβεύσατε τῷ ἐλεήμονι Θεῷ, ἵνα πταισμά-
 των ἄφεσιν παράσχη ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ».

Ἔργασίες : Γράψετε τὰ ὀνόματα τῶν 12 Ἀποστόλων. Διηγηθῆτε
 τὴ Μεταμόρφωση τοῦ Σωτῆρος, τὴν προσευχὴ στὴ Γεθσημανὴ καὶ τὴν
 ἄρνηση τοῦ Πέτρου. Γνωρίζετε λαϊκὲς παραδόσεις γιὰ τὶς εἰκόνες ποὺ
 ζωγράφισε ὁ Λουκάς ; Γιατί ὁ Ἰάκωβος καὶ ὁ Ἰωάννης ἐλέγοντο ἀδελ-
 φόθεοι ; Πόσοι εἶναι οἱ εὐαγγελιστές ; Ποιοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἦταν μαθητὲς
 τοῦ Κυρίου ; Τί περιγράφουν στὰ εὐαγγέλια τους ; Μάθετε ἀπ' ἔξω τὸ
 ἀπολυτίκιο τῶν κορυφαίων Ἀποστόλων. Θέμα : Ἡ πανήγυρη τῆς Ἰήνου.

1 Η ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Τὶς πρῶτες ἐκκλησίες, καθὼς ξέρομε, τὶς ἱδρυσαν οἱ ἴδιοι οἱ
 Ἀπόστολοι καὶ μόνοι τοὺς τὶς διηύθυναν, μόνοι τοὺς δίδασκαν τὸ
 θεῖο λόγο καὶ μόνοι τοὺς μοίραζαν τὶς ἐλεημοσύνες.

Ὅταν ὅμως οἱ ὁπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ πληθύνθηκαν, τότε πιά οἱ
 Ἀπόστολοι δὲ μπορούσαν νὰ ἐκτελοῦν ὅλες αὐτὲς τὶς ἐργασίες μόνοι
 τοὺς. Γι' αὐτὸ ζήτησαν νὰ ἐκλεγοῦν οἱ 7 διάκονοι ποὺ ἀνέλαβαν τὶς
 ὑπηρεσίες αὐτὲς.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ μάλιστα ποὺ ἄρχισαν οἱ Ἀπόστολοι νὰ ἐξαπλώ-
 νουν τὸ Εὐαγγέλιο σ' ὅλον τὸν κόσμον καὶ νὰ ἱδρύνουν παντοῦ νέες
 ἐκκλησίες τότε χρειάστηκε νὰ διορίσουν σὲ κάθε μεγάλη ἐκκλησία ἕναν
 ἱκανὸ καὶ εὐσεβῆ χριστιανὸ γιὰ νὰ τὴ διευθύνῃ. Αὐτὸν τὸν χειροτο-
 νοῦσαν οἱ Ἀπόστολοι **ἐπίσκοπο** καὶ τοῦ ἀνάθεταν νὰ διοικῇ τὴν
 ἐκκλησία.

Ὁ ἐπίσκοπος πάλι χειροτονοῦσε τοὺς πρεσβυτέρους του (ἱερεῖς)
 καὶ τοὺς διακόνους του, ποὺ τὸν βοηθοῦσαν στὸ ἱερό του ἔργο, καὶ

για τὸ λόγο αὐτὸ διάλεγε τοὺς πιὸ ἠθικοὺς καὶ τοὺς πιὸ μορφωμένους χριστιανοὺς τῆς ἐκκλησίας του.

Ἔτσι ἔγιναν οἱ τρεῖς βαθμοὶ τῶν κληρικῶν : ὁ βαθμὸς τοῦ διακόνου, ὁ βαθμὸς τοῦ πρεσβυτέρου καὶ ὁ βαθμὸς τοῦ ἐπισκόπου.

Οἱ ἐπίσκοποι ἦταν σὰν ἀντιπρόσωποι τῶν Ἀποστόλων σ' ὅλες τὶς ἐκκλησίες τῆς ἐπαρχίας τους.

Οἱ πρεσβύτεροι ἐκτελοῦσαν τὰ καθήκοντα τῆς λατρείας, ὅπως καὶ οἱ σημερινοὶ ἱερεῖς.

Οἱ διάκονοι πάλι δὲν ἀσχολοῦνταν μόνο μὲ τὴ διανομὴ τῆς ἐλεημοσύνης, ἀλλὰ ἔγιναν σιγὰ σιγὰ βοηθοὶ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν πρεσβυτέρων στὴν ὑπηρεσία τῆς λατρείας.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς διακόνους ἐχειροτονοῦσαν καὶ διακόνισσες, ποὺ φρόντιζαν ὅχι μονάχα νὰ μοιράζουν τὶς ἐλεημοσύνες, ἀλλὰ συνάμα κατηχοῦσαν καὶ βάπτιζαν, ὅσες γυναῖκες ἐπίστευαν καὶ ᾔθελαν νὰ γίνουν χριστιανές.

Στὶς ἐκκλησίες τους οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ προσεύχονταν ὅλοι μαζί, ἔψελναν ἢ διάβαζαν τὰ ἱερὰ βιβλία, ἄκουαν τὸ κήρυγμα, ἔκαναν τὸ μυστήριό τῆς θείας εὐχαριστίας καὶ κάθονταν κατόπιν στὰ κοινὰ δεῖπνα, στὶς ἀγάπες.

2 X Οἱ ἐπαρχιακὲς Σύνοδες

Μετὰ ἀπὸ τὸ θάνατο τῶν Ἀποστόλων, ὅταν πιά διαδόθηκε ἀρκετὰ ὁ χριστιανισμὸς στὶς διάφορες χῶρες, οἱ ἐπίσκοποι, ποὺ γειτόνευαν συγκεντρώνονταν συχνὰ στὴν πιὸ μεγάλη πόλη, τὴ μητρόπολη, ὅπως τὴν ἔλεγαν καὶ ἔκαναν σύσκεψη γιὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ ζητήματα τοῦ τόπου τους.

Τὶς συγκεντρώσεις αὐτὲς τὶς ὠνόμασαν ἐπαρχιακὲς σύνοδες, καὶ πρόεδρος κάθε φορὰ ἦταν ὁ ἐπίσκοπος τῆς μητρόπολης, ποὺ ἐπωνομαζόταν μητροπολίτης. Ὁ μητροπολίτης ἦταν κι αὐτὸς βέβαια ἐπίσκοπος, ἀλλὰ ἐπειδὴ ἔμενε στὴν πρωτεύουσα (μητρόπολη) εἶχε κάπως ἀνώτερο ἀξίωμα.

Ἀργότερα παρουσιάστηκαν ζητήματα σοβαρὰ στὴν ἐκκλησία καὶ ἔγιναν σύνοδες, ὅπου ἔλαβον μέρος ὅλοι οἱ ἐπίσκοποι τῆς οἰκουμένης. Αὐτὲς ὠνομάστηκαν Οἰκουμενικὲς Σύνοδες.

Ἀπὸ τοὺς μητροπολίτες ξεχώριζαν, σὰν πιὸ σπουδαιότεροι τρεῖς :

τῆς Ἀντιόχειας, τῆς Ἀλεξάνδρειας καὶ τῆς Ρώμης. Αὐτοὶ οἱ τρεῖς μητροπολίτες ὠνομάστηκαν κατόπιν πατριάρχες. Ἡ Ἀντιόχεια, ἡ Ἀλεξάνδρεια καὶ ἡ Ρώμη ἦταν τότε οἱ μεγαλύτερες πολιτεῖες τοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τὶς ἐκκλησίες τους τὶς ἱδρυσαν οἱ ἴδιοι οἱ Ἀπόστολοι καὶ γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἐλέγονταν ἀποστολικοὶ θρόνοι.

Στοὺς τρεῖς αὐτοὺς πατριάρχες προστέθηκαν ἀργότερα καὶ ἄλλοι δύο : ὁ πατριάρχης τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ ὁ πατριάρχης τῆς Ἱερουσαλὴμ. Ἔτσι ἐγίναν πέντε πατριάρχες μὲ πέντε πατριαρχεῖα : Τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς Ἀντιόχειας, τῆς Ἀλεξάνδρειας, τῆς Κωνσταντινούπολης καὶ τῆς Ρώμης.

Κάθε Πατριαρχεῖο εἶχε τὴ δική του χωριστὴ περιφέρεια καὶ κα νένας πατριάρχης δὲν ἀνακατεβόταν στὶς ὑποθέσεις τοῦ ἄλλου πατριάρχου. Ἦταν ὅμως καὶ οἱ πέντε ἐνωμένοι, ἀγαπημένοι καὶ ἴσοι μεταξύ τους.

3

Οἱ ἀποστολικές ἐκκλησίες

Εἶδαμε παραπάνω ὅτι οἱ ἅγιοι Ἀπόστολοι περιώδεσαν πολλὰς πόλεις τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης, ὅπου ἐδίδεξαν καὶ ἱδρυσαν χριστιανικὰς ἐκκλησίες. Αὐτὲς οἱ ἐκκλησίες ὠνομάστηκαν ἀποστολικές.

Στὶς ἐκκλησίες τους οἱ Ἀπόστολοι χειροτονοῦσαν γιὰ ἐπισκόπους τοὺς πιὸ ἡθικοὺς καὶ τοὺς πιὸ ἐγγράμματους μαθητὰς τους. Πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἐπισκόπους ἀναδείχτηκαν καὶ καλοὶ ποιμένες τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ σπουδαῖοι συγγραφεῖς. Ἐγραψαν ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα σοφὰ καὶ γιὰ τοῦτο ὠνομάστηκαν Ἀποστολικοὶ Πατέρες.

Οἱ ἀποστολικές ἐκκλησίες μπορούμε νὰ ποῦμε, ὅτι ἀπετέλεσαν τὰ πρῶτα κέντρα ἀπ' ὅπου διαδόθηκε σιγὰ σιγὰ ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἐαπλώθηκε παντοῦ. Γιατὶ καὶ νέες συνεχῶς ἐκκλησίες φρόντιζαν νὰ ἱδρύνουν καὶ τὶς παλιὰς νὰ ἐνθαρρύνουν καὶ νὰ τὶς στερεώνουν.

Ἔτσι λοιπὸν μὲ τὴν ἀδιάκοπη φροντίδα τῶν ἀποστολικῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἀδελφικὴ ἀγάπῃ προώδευαν κοντὰ τους καὶ οἱ νέες ἐκκλησίες καὶ διαδίδονταν ἡ θρησκεία τοῦ Κυρίου κάθε μέρα καὶ πιὸ πολὺ.

Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ὁ χριστιανισμός

Γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη, ὅτι ἡ θρησκεία τῆς ἀλήθειας, πὺν δίδαξε ὁ Κύριος δὲν τὴν παραδέχτηκαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ μάλιστα ὅτι σπύλαβαν τὸ Θεῖο διδάσκαλο καὶ τὸν ἐσταύρωσαν. Ἐνόμισαν πὺς ἔτσι θὰ σβύσουν ἀπὸ τὸν κόσμον τὸ φῶς πὺν ἔχυνε ὁ Σωτήρας μὲ τὴ θρησκεία τῆς ἀγάπης. Ὁ σκοτεινὸς ὅμως σκοπὸς τοὺς δὲν ἐπέτυχε.

Κάθε μέρα πὺν περνοῦσε τόσο καὶ πὺς πολὺν ξαπλωνόταν ὁ χριστιανισμός. Οἱ Ἀπόστολοι μετὰ ἀπὸ τὴν ἐπιφοίτηση τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐσχύθησαν ἀπὸ τὴν Ἱερουσαλὴμ σὰν φωτεινοὶ ἥλιοι στὰ τέσσερα σημεῖα τοῦ κόσμου καὶ φώτισαν τὰ σκοτάδια τῆς ἁμαρτίας μὲ τὸ φῶς τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Ἡ θρησκεία τοῦ Ἰησοῦ διδάσκεται τὴν ὥρα σ' ὅλη τὴν οἰκουμένη, ὅπου ριζοβολαίει καὶ ἀνθίζει.

Μάταια οἱ ἀγανακτισμένοι Ἰουδαῖοι γεμᾶτοι μῖσος καὶ κακία καταδιώκουν συνεχῶς τοὺς χριστιανούς, τοὺς καταδικάζουν, τοὺς λιθοβολοῦν, τοὺς σταυρώνουν καὶ μὲ ἀφάνταστα βασανιστήρια ζητοῦν νὰ τοὺς ἐξαφανίσουν. Ὅμως ἐκεῖνοι ἀτάραχοι μὲ τὴ φλόγα τῆς ἐλπίδας προχωροῦν στὸ μαρτύριο. Ἐχουν βαθειὰ ριζωμένη τὴν πίστη, πὺς ἡ θρησκεία τοὺς εἶναι ἀληθινὴ καὶ πὺς ὁ θάνατος θὰ τοὺς φέρῃ πὺς γρήγορα κοντὰ στὸν Κύριο.

Οὔτε τιμές, οὔτε πλοῦτη, οὔτε ζωὴ ὑπολογίζονται οἱ χριστιανοί. Ὅλα τὰ δίνουν γιὰ τὴν πίστη τοῦ Χριστοῦ μας.

Ἔτσι λοιπὸν ὁ διωγμὸς αὐτός, πὺς ἔκαναν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ οἱ ἄλλοι χριστιανομάχοι κατὰ τῶν χριστιανῶν ἀντὶ νὰ τοὺς φοβίσῃ, τόσο περισσότερο τοὺς δυνάμωνε, τόσο πὺς πολὺν τοὺς στερέωνε τὴν πίστη καὶ τὸ θάρρος στὸ σκληρὸν ἀγῶνα τοὺς γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ὁ χριστιανισμός.

Ὁ χριστιανισμός καὶ τὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος

Διωγμοὶ τῶν Χριστιανῶν

Ὅλες οἱ χῶρες καὶ οἱ πολιτείες, ὅπου διδάχτηκε καὶ ξαπλώθηκε ὁ χριστιανισμός ἀνῆκαν στὸ Ρωμαϊκὸ Κράτος. Οἱ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες στὴν ἀρχὴ δὲν ἔδωσαν σημασία στὴ χριστιανικὴ θρησκεία. Οὔτε ἀνησύχησαν καθόλου γιὰ τὴ διάδοσή της. Ἐπειτα ὅμως ἀπὸ μερικὰ

χρόνια παρατήρησαν, ὅτι ἡ νέα θρησκεία κάθε μέρα ἀπλωνόταν καὶ ἀποχτοῦσε πρὸ πολλοὺς ὁπαδοὺς. Καὶ ὄχι μονάχα οἱ φτωχοὶ καὶ ἀπλοῖκοι ἄνθρωποι ἐγίνονταν χριστιανοί, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ εὐγενεῖς καὶ γραμματισμένοι. Τότε πιά ἀρχισαν ν' ἀνησυχοῦν.

Τὴν ἀνησυχία αὐτὴ τῶν ρωμαίων αὐτοκρατόρων τῇ δυνάμει προπάντων οἱ φιλόσοφοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ποὺ κατηγοροῦσαν τοὺς χριστιανοὺς καὶ τοὺς ἔλεγαν μωρούς, γιατί πίστευαν πὼς ἀναστήθηκε ὁ Χριστός. Ἐπειδὴ δὲν τοὺς ἔβλεπαν νὰ πηγαίνουν στὰ ἀμφιθέατρα καὶ στὰ ἱπποδρόμια τοὺς θεωροῦσαν μισάνθρωπους. Ἐπειδὴ μάθαιναν, ὅτι συγκεντρώνονται μυστικά γιὰ νὰ κάμουν τὴν προσευχή τους, τοὺς ἔλεγαν συνωμότες καὶ ἀνιχνικούς. Τέλος, ἐπειδὴ στὸ μυστήριό τῆς θείας κοινωνίας ἔτρωγαν καὶ ἔπιναν τὸ σῶμα καὶ τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὸ ἅγιο ποτήριο, τοὺς ὠνόμαζαν ἐγκληματίες.

Ἀλλὰ καὶ τὸν ὄχλο ἐξερέθιζαν οἱ διάφοροι χριστιανομάχοι μὲ πολλὰ καὶ ποικίλα διαδόσεις. Ἐὰν τύχαινε νὰ γίνῃ κανένας σεισμός ἢ πλημμύρα, πείνα, ξηρασία ἢ νὰ πέσῃ ἀκρίδα ἢ ἂν γινόταν καμμιὰ ἄλλη θεομηνία, ἀμέσως κατηγοροῦσαν τοὺς χριστιανοὺς. Διέδιδαν στὸν ἀμαθῆ ὄχλο, πὼς ὅλα αὐτὰ γίνονται ἐπειδὴ οἱ θεοὶ εἶναι ὠργισμένοι ἐναντίον τῶν χριστιανῶν καὶ ἔτσι τιμωροῦνται ὅλοι. Ἄν ἐξολοθρευτοῦν οἱ χριστιανοί, τότε θὰ λείψουν ὅλα τὰ κακὰ ποὺ ἔστειλαν οἱ θεοί.

Ὅσοι ἦταν ἀμαθεῖς καὶ διεστραμμένοι, πίστευαν στὶς ψεύτικες αὐτὲς κατηγορίες καὶ καταδίωκαν τοὺς χριστιανοὺς. Τοὺς ἔσερναν στὰ δικαστήρια, τοὺς φυλάκιζαν, τοὺς ἐξώριζαν, τοὺς μαστίγωναν, τοὺς ἐροῖχναν μέσα στὰ ἀμφιθέατρα γιὰ νὰ τοὺς κατασπαράξουν τὰ ἄγρια θηρία καὶ μὲ χίλια δυὸ ἄλλα βασανιστήρια τοὺς θανάτωναν.

Ὅμως ἡ πίστις τους ἦταν ἓνας σωστός βράχος, ποὺ ἐπάνω συν-
τρίβονταν ὅλα τὰ σατανικά σχέδια τῶν ἐχθρῶν τοῦ χριστιανισμοῦ.

Οἱ αἰτίες ποὺ παρεκίνησαν τοὺς ρωμαίους αὐτοκράτορες νὰ κηρύξουν τὸ διωγμὸ τῶν χριστιανῶν δὲν ἦταν μονάχα αὐτὲς ποὺ ἀναφέραμε παραπάνω. Ἦταν καὶ πολλὰς ἄλλες.

Οἱ χριστιανοὶ ζοῦσαν μιὰ ζωὴ αὐστηρῇ, καθαρῇ καὶ ἀγνῇ ἀπὸ κάθε ἁμαρτία. Σ' αὐτὴ τὴν ἐνάρετη ζωὴ προσπαθοῦσαν νὰ φέρουν ὅλους τοὺς ἀνθρώπους. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸ ἤθελαν οἱ ἀνήθικοι καὶ διεφθαρμένοι εἰδωολάτρες, ποὺ βρίσκονταν βουτηγμένοι στὴν ἁμαρτία.

Ἐπειτα εἶχε ἐχθροὺς φοβεροὺς ὁ χριστιανισμὸς τοὺς εἰδωολάτρες ἱερεῖς, τοὺς ἀγαλματοποιούς, τοὺς μαρμαρογλύπτες, τοὺς ἀρχιτέκτονες, τοὺς ζωγράφους, τοὺς μάντις καὶ τοὺς φιλοσόφους. Ὅλοι αὐ-

Ένας μάρτυρας μέσα στα θηρία τοῦ ἀμφιθεάτρου

τοὶ εἶχαν συμφέροντα νὰ διατηρηθῇ ἡ θρησκεία τῆς εἰδωλολατρείας.

Οἱ αὐτοκράτορες πάλι μισοῦσαν τὸ χριστιανισμό, πὺν δίδασκε, πὺς οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι, ὁ κύριος καὶ ὁ δοῦλος, οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ἰουδαῖοι, οἱ ἄνδρες καὶ οἱ γυναῖκες. Οἱ αὐτοκράτορες θεωροῦσαν τὸν ἑαυτὸ τους γιὰ Θεὸ καὶ ἤθελαν νὰ τοὺς λατρεύουν οἱ ἄνθρωποι.

Ὁ χριστιανισμὸς ἐκήρυττε, ὅτι ὑπάρχει ἓνας Θεὸς καὶ ὅτι ὁ νόμος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀνώτερος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπινους νόμους. Ἐνῶ οἱ αὐτοκράτορες ζητοῦσαν ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους νὰ σέβωνται μόνο τοὺς νόμους τοῦ δικοῦ τους κράτους.

Ὅλα αὐτὰ καὶ ἄλλα ἀκόμη ἦταν τὰ πραγματικά αἷτια, πὺν ἔκαναν τοὺς αὐτοκράτορες νὰ καταδιώκουν τοὺς χριστιανούς.

Οἱ μεγαλύτεροι διωγμοὶ

Οἱ διωγμοὶ πὺν ἔγιναν ἐναντίον τῶν χριστιανῶν ἦταν πολλοὶ καὶ κράτησαν 300 χρόνια περίπου.

Ἐκκλησι. Ἱστορία, Δ. Γιαννιᾶ - Γιαννάκου

Τὸν πρῶτο διωγμὸ τὸν ἔκαμεν ὁ περιβόητος, γιὰ τὴν κακούργα του ψυχῇ, αὐτοκράτορας **Νέρωνα**. Αὐτὸς θέλοντας νὰ χτίσῃ τὴ Ρώμῃ μὲ καινούργια σχέδια ἔβαλε κρυφά φωτιά γιὰ νὰ τὴν κάψῃ. Ἐφτὰ ἡμέρες βάσταξε ἡ πυρκαϊὰ καὶ ἡ περισσότερη πόλις καταστράφηκε. Ἐπειδὴ ὁμως ὁ λαὸς ἀγανάκτησε, ὁ δόλιος αὐτοκράτορας ἔβαλε ἀνθρώπους καὶ διέδωσαν, πὼς αἱτιοὶ τῆς πυρκαϊᾶς εἶναι οἱ χριστιανοί.

Ὅλος τότε ἐκεῖνος ὁ καταστρεμμένος καὶ ἀγαναχτισμένος ὄχλος ἐπέπεσε κατὰ τῶν χριστιανῶν. Ἀπερίγραπτα εἶναι τὰ μαρτύρια ποὺ ὑπόφεραν. Χιλιάδες ἁθῶες χριστιανικὲς ψυχὲς βρῆκαν ἄδικο θάνατο. Στὸ μεγάλο αὐτὸ διωγμὸ μαρτύρησαν ἐκεῖ στὴ Ρώμῃ καὶ οἱ δύο κορυφαῖοι Ἀπόστολοι ὁ Πέτρος καὶ ὁ Παῦλος.

Μετὰ ἀπὸ τὸ διωγμὸ τοῦ Νέρωνα ποὺ ἔγινε στὰ 67 μ. Χ. ἐπακολούθησαν ἄλλοι ἑννέα μεγάλοι διωγμοί. Οἱ δυστυχεῖς χριστιανοὶ στὸ διάστημα αὐτὸ ὑπόφεραν τὰ φοβερώτερα βασανιστήρια καὶ πολλὰς χιλιάδες πέθαναν μὲ μαρτυρικὸ θάνατο χωρὶς νὰ λυγίσουν, οὔτε ν' ἀρνηθοῦν τὸ Χριστὸ μας.

Γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἡ ἐκκλησία μας, ὅλους αὐτοὺς, ποὺ τόσο σκληρὰ θανατώθηκαν γιὰ τὴν πίστη τοῦ Κυρίου, τοὺς μνημονεύει μ' ἐυλάβεια καὶ τοὺς ὀνομάζει **μάρτυρες**.

Στοὺς δύσκολους ἐκείνους καιροὺς πολλοὶ χριστιανοὶ ἔφευγαν στὰ ὄρη, στὰ σπήλαια, στὶς ἐρημιὰς γιὰ νὰ μὴ συλληφθοῦν. Ὅσοι πάλι ἔμεναν στὶς πόλεις ἀναγκάζονταν νὰ σκάβουν βαθειὰ μυστικὲς ὑπόγειες στοὰς στὶς ὁποῖες κατέβαιναν γιὰ νὰ προσευχηθοῦν. Ἐκεῖ ἔκαναν τὶς συγκεντρώσεις τους καὶ ἐκεῖ ἔθαψαν τοὺς νεκροὺς τους. Τὶς μυστικὲς αὐτὲς στοὰς τὶς ὀνόμαζαν **Κατακόμβες**.

Γύρω στὴ Ρώμῃ σώζονται ἀκόμη 60 τέτοιες κατακόμβες. Ἡ εἴσοδος τῆς κατακόμβης μοιάζει μὲ τὴν εἴσοδο τάφου. Μόλις μπαίνει ἀρχίζει μιὰ κατηφορικὴ στοὰ ἕνα μέτρο πλάτος καὶ ὕψος ὅσο τὸ ἀνάστημα τοῦ ἀνθρώπου. Κατεβαίνοντας συναντᾷς ἀτέλειωτους διαδρόμους μὲ σκάλες πρὸς τὰ κάτω, ποὺ καταλήγουν σὲ δωμάτια ὑπόγεια ὡς 25 μέτρα κάτω ἀπὸ τὴν ἐπιφάνεια τῆς γῆς. Οἱ τοῖχοι τῶν δωματίων ἦταν σκεπασμένοι μὲ πολύχρωμα μάρμαρα καὶ εἶχαν θέσεις γιὰ τοὺς νεκροὺς. Ἐκεῖ ἔθαψαν οἱ χριστιανοὶ τὰ τίμια λείψανα τῶν ἁγίων μαρτύρων.

Τέτοιες κατακόμβες βρίσκονται καὶ στὴ Σικελία, στὴ Νεάπολη, στὴ Θεσσαλονίκη, στὴ Μ. Ἀσία, στὴ Συρία καὶ στὴ νῆσο Μῆλο.

Ὁ τελευταῖος καὶ ὁ πρὸ φοβερώτερος διωγμὸς ἔγινε ἀπὸ τὸν αὐ-

τοκράτορα Διοκλητιανό. Ὁ χριστιανομάχος αὐτὸς διέταξε νὰ φυλάκισουν τοὺς κληρικοὺς καὶ νὰ ἐξαναγκάσουν τοὺς χριστιανοὺς νὰ θυσιάσουν στὰ εἰδωλα. Καὶ ἂν κανένας τολμοῦσε ν' ἀρνηθῇ, νὰ θανατώνεται ἀμέσως. Διέταξε ἀκόμη νὰ καταστραφοῦν ὅλοι οἱ ναοὶ καὶ νὰ καοῦν τὰ ἱερὰ βιβλία.

Ὁ κόσμος ὅμως τῆς εἰδωλολατρείας, τῆς πλάνης καὶ τῆς ἁμαρτίας παρ' ὅλη τὴ βία πού ἔδειξε, δὲν μπόρεσε νὰ ἐξαφανίσῃ τὸ χριστιανισμό. Ἡ νέα θρησκεία τῆς ἀγάπης καὶ τῆς ἀλήθειας, ὕστερα ἀπὸ τρεῖς αἰῶνες διωγμὸ κατ' ὀρθωσεν νὰ θριαμβεύσῃ καὶ σὰν δένδρο τεράστιο ἄπλωσε τὴν προστατευτικὴν του σκιά σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη.

Χ Ὁ μεγαλομάρτυρας ἅγιος Γεώργιος

Ὁ ἅγιος γεώργιος εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ ἀγαπημένους ἁγίους τῶν χριστιανῶν στὴν ὁρθόδοξη ἐκκλησία μας· μάλιστα τοῦ ἔχουν κάμει καὶ τραγούδια ὅπως εἶναι τοῦτο :

« Ἀγιώργη, Ἀγιώργη ἀφέντη μας καὶ πρῶτε καβαλάρη
ἀρματωμένε μὲ σπαθὶ καὶ μὲ χρυσὸ κοντάρι... »

Ὁ ἅγιος Γεώργιος γεννήθηκε στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας ἀπὸ γονεῖς πλούσιους καὶ εὐγενεῖς. Ὁ Γεώργιος ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία, συμπάθησε τὸ χριστιανισμό καὶ σιγὰ - σιγὰ ἔγινε ἀφωσιωμένος του

δπαδός. Στη ζωή του φρόντιζε πάντα νά κάνη ὅ,τι λέγει τὸ Εὐαγγέλιο. Ὅταν μεγάλωσε κατατάχτηκε στὸ ρωμαϊκὸ στρατὸ καὶ πολὺ σύντομα πῆρε τὸ βαθμὸ τοῦ χιλιάρχου. Καὶ ἐπειδὴ στὶς μάχες ἔδειχνε γενναιότητα καὶ ἀνδρεία ἐξαιρετικὴ τὸν ἐπωνόμασαν **τροπαιοφόρο**.

Μόλις πέθαναν οἱ γονεῖς του, μοίρασε τὴν περιουσίαν του στοὺς φτωχοὺς καὶ ἄφησε ἐλεύθερους ὅλους τοὺς δούλους του. Σὰν χιλιάρχος ποὺ ἦταν, λάβαινε συχνὰ διαταγὰς ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα Διοκλητιανὸ γιὰ νὰ καταδιώξῃ τοὺς χριστιανοὺς. Μὰ αὐτὸς ὄχι μονάχα δὲν τοὺς καταδίωκε, ἀλλὰ προσπαθοῦσε νὰ κατηχήσῃ στὸ χριστιανισμὸ καὶ ἄλλους ἀνθρώπους.

Ὅταν πληροφορήθηκε ὁ Διοκλητιανὸς τὶς ἐνέργειες αὐτῆς τοῦ Γεωργίου θύμωσε πολὺ, ἀλλὰ ἐπειδὴ τὸν ἐκτιμοῦσε γιὰ τὴν ἀνδρεία του, προσπάθησε μὲ διάφορες ὑποσχέσεις νὰ τὸν ἐπαναφέρῃ στὴν εἰδωλολατρεία. Ὁ ἀφωσιωμένος καὶ πιστὸς χριστιανὸς περιφρόνησε τὶς τιμὲς καὶ τὰ ἀξιώματα τοῦ αὐτοκράτορα καὶ ἔμεινε ἀκλόνητος στὴν πίστιν τοῦ Χριστοῦ.

Ὁ Διοκλητιανὸς τότε γεμάτος ὀργὴν διάταξε βασανιστήρια μὰ οὔτε καὶ αὐτὰ ἔφεραν ἀποτέλεσμα. Τέλος ἔδωκε διαταγὴν νὰ τὸν ἀποκεφαλίσουν (304 μ. Χ.).

Ἡ ἐκκλησία μας τὸν ἀνακήρυξε μεγαλομάρτυρα καὶ γιορτάζει τὴν μνήμην του στὶς 23 Ἀπριλίου. Στη γιορτὴ του ψέλνομε τὸ ἀκόλουθο ἀπολυτίκιο :

«Ὡς τῶν αἰχμαλώτων ἐλευθερωτὴς καὶ τῶν πτωχῶν ὑπερασπιστής, ἀσθενούντων ἰατρός, βασιλέων ὑπέρμαχος, τροπαιοφόρε μεγαλομάρτυς Γεώργιε, πρέσβευε Χριστῷ τῷ Θεῷ σωθῆναι τὰς ψυχὰς ἡμῶν».

Στὶς ἱερὲς εἰκόνες παριστάνουν τὸν ἅγιον Γεώργιον καβαλάρη νὰ σκοτώνῃ μὲ τὸ κοντάρι του ἕνα φτερωτὸ δράκοντα. Ἡ παράδοση λέγει, πὼς ἕνας δράκοντας κατὰστρεφε τὴν πόλιν κάποιου εἰδωλολάτρη βασιλιᾶ. Γιὰ νὰ σωθῇ ἡ πόλις καὶ τὸ βασίλειο ἔπρεπε νὰ φάῃ τὸ θηρίο ἕναν εὐγενῆ. Ἐβάλαν λοιπὸν κλῆρο. Καὶ ὁ κλῆρος ἔπεσε στὴ βασιλοπούλα :

« Στὰ μάρμαρα τοῦ πηγαδιοῦ βάλαν τὴν ἀλυσίδα
καὶ ἐδέσανε τὴν αὐτὴν καὶ ὁμορφὴ κορασίδα.
Ἀφέντης Ἀγίωργης θέλησε γιὰ νὰ τήνε γλυτώσῃ :
σώπασε, σώπα κόρη μου, λίγον ὕπνο νὰ πάρω
καὶ ἐγὼ σκοτώνω τὸ θηρίον καὶ ἀπὸ δῶ σὲ βγάλω.
Κι ὁ ἅγιος κοιμήθηκε σὰν παραλογισμένος.
Καὶ τὸ θηρίον κατέβαινε καὶ σιούντανε τὰ δέντρα

καὶ ἡ κόρη πάντα ἔλεγε ἀλλοίμονο σὲ μένα.
 Γιά σήκω σήκω, ἀφέντη μου, καὶ τὸ νερὸ ἀφρίζει
 κι ὁ δράκοντας τὰ δόντια του γιὰ μένα φοβερίζει.
 Μιά κονταριά τοῦ ἔσυρε τὸ βρίζει μὲς τὸ στόμα·
 θρῆνος μεγάλος γίνηκε στὶς πέτρες καὶ στὸ χῶμα...
 Ξένε μ' ὅταν κοιμόσουνε ἡρῶ' ἕνα περιστέρι
 βαστοῦσε τίμιο σταυρὸ εἰς τὸ δεξιὸν τοῦ χέρι.
 Καὶ εἶχε ἀπάνω γράμματα γιὰ σένα μ' ἅγιε Γιώργη,
 ποὺ γλύτωσες τὴν κοπελιά ἀπ' τοῦ θεριοῦ τὸ στόμα >.

X Ὁ μυροβλήτης ἅγιος Δημήτριος

Ἐξαιρετικὰ ἀγαπητός μας ἅγιος εἶναι ὁ μεγαλομάρτυρας **Δημήτριος**. Αὐτὸς γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ γονεῖς πλούσιους καὶ εὐσεβεῖς. Ἐγινε κι αὐτὸς ἀξιωματικὸς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ καὶ διακρινόταν γιὰ τὴ γεναιότητα καὶ τὴν καλωσύνη του.

Ἀλλὰ ὁ λαμπρὸς ἀξιωματικὸς Δημήτριος ἦταν καὶ χριστιανός. Καὶ οἱ χριστιανοὶ ἐκείνον τὸν καιρὸ καταδιώκονταν πολὺ. Ὁ Δημήτριος ὁμως δὲν τὸ ἐκρυβε, ἀλλὰ καὶ φανερὰ κατηχοῦσε τοὺς εἰδωλολάτρες στρατιῶτες στὴ χριστιανικὴ θρησκεία.

Ὁ χριστιανομάχος αὐτοκράτορας Μαξιμιλιανός, τὸν ἔρριξε στὶς φυλακὲς γιὰ νὰ τὸν κάμῃ νὰ μετανοήσῃ. Μάταια ὁμως γιὰτὶ ὁ Δημήτριος καὶ μέσα στὴ φυλακὴ ἐξακολουθοῦσε νὰ κηρύττῃ τὸ Εὐαγγέλιο.

Ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ γίνονταν στὴ Θεσσαλονικὴ ἀγῶνες. Ἕνας εἰδωλολάτρης γιγαντόσωμος, ποὺ τὸν ἔλεγαν **Λυαῖο**, προκαλοῦσε μέσα στὸ στάδιο τοὺς χριστιανοὺς νὰ παλαίψουν μαζί του καὶ περιγελοῦσε τὸ Θεό τους. Κανένας δὲν τολμοῦσε νὰ παραβγῇ μὲ τὸ μεγαλόσωμο αὐτὸν εἰδωλολάτρη.

Τότε ἕνας νεανίας ποὺ τὸν ἔλεγαν **Νέστορα** δὲν ἄντεξε πιά. Πῆρε τὴν ἀπόφαση. Ἐτρέξε ἀμέσως στὴ φυλακὴ καὶ ζήτησε τὴν εὐλογία τοῦ ἁγίου Δημητρίου. Ὑστερὰ ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ προχώρησε στὸ στάδιο πρὸς τὸ μέρος, ποὺ στεκόταν ὁ ἀγέρωχος Λυαῖος.

Μόλις εἶδε ὁ γίγαντας τὸ μικρὸ Νέστορα ἐγέλασε δυνατὰ καὶ περιφρονητικά. Ὁ τολμηρὸς ὁμως μαθητὴς τοῦ Δημητρίου ποὺ στηριζόταν στὴν πίστη τοῦ Θεοῦ καὶ ὄχι στὴ σωματικὴ του δύναμη, κατῶρθε νὰ σκοτώσῃ τὸ Λυαῖο.

Αὐτὸ φυσικὰ στενοχώρησε ὅλους τοὺς εἰδωλολάτρες καὶ πὺλ πολὺ

τὸ Μαξιμιλιανό, πὺν βρισκόταν ἐκεῖνη τῇ στιγμῇ ἐκεῖ καὶ παρακολουθοῦσε τοὺς ἀγῶνες. Σὰν ἔμαθε μάλιστα πὼς ὁ Νέστορας ἦταν χριστιανὸς καὶ ὅτι πῆρε τὴν εὐλογία τοῦ Δημητρίου γιὰ νὰ μονομαχήσῃ, ἀγανάχτησε καὶ διάταξε νὰ ἀποκεφαλίσουν ἀμέσως τὸ Νέστορα καὶ τὸ Δημήτριο (306 μ. Χ.).

Οἱ χριστιανοὶ πῆραν τότε κρυφὰ τὰ ἅγια λείψανα καὶ μὲ εὐλάβεια τὰ ἔθαιψαν. Ἡ παράδοση λέγει, ὅτι ἀπὸ τὸν τάφο τοῦ ἁγίου Δημητρίου ἀνέβρυσσε μιὰ πηγὴ μὲ μῦρο, γι' αὐτὸ καὶ ἐπωνομάστηκε **μυροβλήτης**.

Ἀργότερα πάνω στὸν τάφο του χτίστηκε μεγαλοπρεπὴς ναὸς ποὺ σωζόταν ὡς τὰ 1917. Τότε κάηκε ἀπὸ μιὰ μεγάλη πυρκαϊὰ ποὺ κατέστρεψε τὴ μισὴ Θεσσαλονίκη.

Οἱ Θεσσαλονικεῖς θεωροῦν τὸν ἅγιο Δημήτριο πολιούχου τους καὶ προστάτη.

Ἡ ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴ μνήμη του στὶς 26 Ὀκτωβρίου. Στὴ γιορτὴ του ψέλνουμε τὸ ἀπολυτίκιο :

«Μέγαν εὐρατο ἐν τοῖς κινδύνοις σὲ ὑπέρμαχον ἢ οἰκουμένη ἀθλοφόρε, τὰ ἔθνη τροποῦμενον. Ὡς οὖν Λυαίου καθεῖλες τὴν ἔπαρσιν, ἐν τῷ σταδίῳ θαρρύνας τὸν Νέστορα, οὕτως ἅγιε, μεγαλομάρτυς Δημήτριε. Χριστὸν τὸν Θεὸν ἱκέτευε, δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος ».

Ἔργασίες. Γιατὶ ἔγιναν οἱ διωγμοὶ κατὰ τῶν χριστιανῶν ; Φέρετε πληροφορίες καὶ εἰκόνες γιὰ τοὺς διωγμούς. Γιατὶ παρ' ὅλα τὰ φοβερὰ ἐμπόδια ἐξαπλώθηκε ὁ χριστιανισμός ; Πὼς οἱ πρῶτοι χριστιανοὶ ἐλάτρευαν τὸ Θεό ; Τί ὀνομάζομε χριστιανικὴ ἐκκλησία ; Φέρετε λαϊκὰς παραδόσεις γιὰ τὸν ἅγιο Δημήτριο καὶ ἅγιο Γεώργιο. Θέμα : Οἱ κατὰ κράτος.

Ο ΘΡΙΑΜΒΟΣ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἦταν γιὸς τῆς ἁγίας Ἑλένης καὶ τοῦ Κωνσταντίνου Χλωροῦ. Οἱ γονεῖς του τὸν ἀνάθρεψαν μὲ χριστιανικοὺς τρόπους καὶ γι' αὐτὸ ἀπὸ τῆ νεαρῆ του ἡλικίας ἐμφυτεύθηκε μέσα στὴν καρδιά του ἡ συμπάθεια πρὸς τὴ νέα θρησκεία τοῦ Ναζωραίου.

Τὸ Λάβαρο

Ὅταν μεγάλωσε κατατάχθηκε στὸ στρατό, ὅπου γρήγορα διακρίθηκε καὶ προβιβάστηκε στὸ βαθμὸ τοῦ στρατηγοῦ.

Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀκριβῶς, δηλαδὴ κατὰ τὸ 306 μ. Χ., μέσα

στὸ ρωμαϊκὸ κράτος γινόταν ἐμφύλιος πόλεμος, γιατί ἔξι στρατηγοὶ φιλονικοῦσαν μεταξύ τους ν' ἀνεβῇ στὸν αὐτοκρατορικὸ θρόνον τῆς Ρώμης. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς ἦταν καὶ ὁ Κωνσταντῖνος, ποὺ μὲ τὸν ὀλιγάριθμο καὶ ἄφωσιωμένο στρατό του κίνησε ἀπὸ τὴ Γαλατία νὰ καταλάβῃ τὴν πρωτεύουσα, ποὺ τὴν εἶχε ὁ **Μαξέντιος**.

Μὰ ὅταν ἔφτασε στοὺς πρόποδες τῶν ὑψηλῶν Ἀλπεων ἄρχισε

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος

νὰ ἀνησυχῇ, ποὺ βιάδιζε κατὰ τῆς Ρώμης. Ἦταν μεσημέρι λέγει ἡ παράδοση, καὶ ὁ Κωνσταντῖνος βρισκόταν βυθισμένος σὲ μεγάλες σκέψεις. Κάποια στιγμή σήκωσε τὸ κεφάλι του καὶ εἶδε ψηλὰ στὸν οὐρανὸ ἓνα φωτεινὸ σταυρό, ποὺ εἶχε τὰ γράμματα «ΕΝ ΤΟΤΩ ΝΙΚΑ».

Τὸ ξαφνικὸ αὐτὸ ὄραμα τὸν συγκίνησε βαθύτατα. Κατάλαβε πὼς ἦταν θεῖο σημεῖο. Ἀμέσως τότε διάταξε νὰ κατασκευάσουν μιὰ κόκκινη σημαία μὲ τὸ σημεῖο τοῦ σταυροῦ καὶ στὴν ἄκρῃ στοὺς κοντάρι, νὰ στερεώσουν χρυσὸ στεφάνι, ποὺ μέσα νὰ ἔχῃ τὸ μονόγραμμα τοῦ

Χριστοῦ. Ἡ σημαία αὐτὴ ὠνομάσθηκε λάβαρο καὶ στήθηκε στὴ μέση στὸ στρατόπεδο.

Μόλις τὴν εἶδαν οἱ στρατιῶτες του, πέταξαν ἀπὸ τὴ χαρὰ τους, γιατί οἱ πῶ πολλοὶ ἦταν Χριστιανοί. Ὁ ἐνθουσιασμός τους ἦταν ἀπερίγραπτος. Τότε ὁ Κωνσταντῖνος δίχως χρονοτριβὴ προχωρεῖ γεμάτος θάρρος συναντᾷ τὸ στρατὸ τοῦ Μαξεντίου, τὸν νικαίει καὶ μπαίνει νικητὴς στὴ Ρώμη. Ἔτσι ἐγίνε κύριος στὸ δυτικὸ ρωμαϊκὸ Κράτος.

Ἀλλὰ ὁ θρίαμβός του ἦταν καὶ θρίαμβος τοῦ χριστιανισμοῦ. Γιατὶ ὁ Κωνσταντῖνος μὲ τὸ φωτισμένο πνεῦμα του κατάλαβε πὼς ὁ χριστιανισμὸς εἶναι ἡ ἀληθινὴ θρησκεία, πὺ θὰ ἐπικρατήσῃ στὸν κόσμος. Γι αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ τὸν προστατέψῃ.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τοῦ Χριστιανισμοῦ

Μετὰ ἀπὸ λίγον καιρὸ ἔρχεται ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος στὸ Μεδιόλανο τῆς βόρειας Ἰταλίας. Ἐκεῖ συναντήθηκε μὲ τὸ συνάρχοντά του Λικίνιο, πὺ ἦταν αὐτοκράτορας στὸ ἀνατολικὸ τμήμα τοῦ ρωμαϊκοῦ κράτους. Οἱ δυὸ συνάρχοντες ἀποφάσισαν τότε νὰ πάψουν τοὺς διωγμοὺς τῶν χριστιανῶν καὶ γι' αὐτὸ ἐξέδωκαν μαζὶ τὸ περίφημο **διάταγμα τοῦ Μεδιολάνου**.

«Ἐμεῖς, γράφουν στὸ διάταγμά τους, οἱ αὐτοκράτορες Κωνσταντῖνος καὶ Λικίνιος ἀποφασίσαμε νὰ δώσωμε στους χριστιανούς καὶ σ' ὅλους τοὺς ἄλλους τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἐξασκοῦν τὴ θρησκείαν πὺ προτιμοῦν, γιὰ νὰ εἶναι ὁ Θεός, πὺ ἔχει τὴν ἔδραν τοὺν οὐρανό, εὐσπλαχνικός καὶ εὐμενὴς καὶ σ' ἡμᾶς καὶ σ' ὅλους πὺ ζοῦν στὸ κράτος μας».

Ἐπειδὴ ὅμως ὁ Λικίνιος ὕστερ' ἀπὸ λίγο ἄρχισε πάλι νὰ ὑποστηρίξῃ τοὺς εἰδωλολάτρες, κηρύχθηκε νέος πόλεμος. Ἀπὸ τὴ μιὰ παρὰταξη ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος μὲ τοὺς χριστιανούς καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Λικίνιος μὲ τοὺς εἰδωλολάτρες. Ἀλλὰ καὶ σὲ τοῦτον τὸν ἀγῶνα ὁ σταυρὸς βγῆκε νικητὴς μὲ τὸν Κωνσταντῖνο.

Ὁ Μ. Κωνσταντῖνος τώρα ἔμεινε ὁ μόνος αὐτοκράτορας στὸ ἀπέραντο Ρωμαϊκὸ κράτος. Ὡστόσο ἡ χριστιανικὴ του ψυχὴ αἰσθανόταν πὼς ἡ Ρώμη, πὺ ἦταν βουτηγμένη στὴν εἰδωλολατρεία, δὲν ἦταν κατάλληλὴ γιὰ νὰ γίνῃ πρωτεύουσα ἐνὸς χριστιανικοῦ κράτους. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἀποφάσισε νὰ μεταφέρῃ τὴν πρωτεύουσαν στὸ ἀρ-

χαῖο Βυζάντιο, πού τὸ εὑρίσκε ὡς τὸ καταλλήλοτερο μέρος. Ἐκεῖ λοιπὸν ἔχτισε τὴ νέα του πρωτεύουσα, τὴ χριστιανικὴ Κωνσταντινούπολη. Τὴν ἐστόλισε μὲ ὥραϊα οἰκοδομήματα, μὲ παλάτια καὶ μὲ μεγαλοπρεπεῖς ναοὺς πού ἀνάμεσά τους ξεχώριζαν ἡ Ἁγιά Σοφία καὶ οἱ Ἅγιοι Ἀπόστολοι.

*
* *

Ἡ μητέρα του, ἡ ἁγία Ἑλένη, πῆγε στοὺς Ἁγίους Τόπους, ὅπου ἔκαμεν ἀνασκαφές καὶ βρῆκε τὸν Τίμιο Σταυρὸ καὶ τὸν τάφο τοῦ Σωτήρα. Ἐχτισε ἐκεῖ τὸ ναὸ τῆς Ἀναστάσεως καὶ μέσα ὕψωσε τὸν Τίμιο Σταυρὸ γιὰ νὰ τὸν προσκυνοῦν οἱ χριστιανοί.

Ὁ Κωνσταντῖνος ἀκόμη ἔκαμε διαφόρους νόμους, πού προστάτευαν τοὺς χριστιανοὺς καὶ τὴν ἐκκλησία. Ὁρίσε τὴν Κυριακὴ γιὰ ἡμέρα ἀργίας σ' ὅλο τὸ κράτος. Ἰδρυσε παντοῦ χριστιανικοὺς ναοὺς, καλλιτέρεψε τὴ θέσιν τῶν δούλων καὶ ἐπέτρεψε στοὺς χριστιανοὺς νὰ ἔχουν καὶ στρατιωτικὰ ἀξιώματα.

Μὲ αὐτοὺς τοὺς νόμους ὁ Κωνσταντῖνος ἀναδείχτηκε μεγάλος προ-

στάτης τῆς ἐκκλησίας, πού γι' αὐτὸ τὸν τιμᾷ πάντοτε σὰν ἅγιο καὶ τὸν θεωρεῖ ἰσαπόστολο.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος πέθανε στὴ Νικομήδεια τὸ 337 μ. Χ. Λίγο πρὶν πεθάνῃ ζήτησε καὶ βαπτίστηκε. Τὸ λείψανό του μεταφέρθηκε μὲ βασιλικές τιμές καὶ θάφτηκε στὸ ναὸ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων στὴν Κωνσταντινούπολη.

Στὶς 21 Μαΐου πού γιορτάζουμε τὴ μνήμη τοῦ ψάλλομε τὸ ἀπολυτίκιό του:

«Τοῦ Σταυροῦ σου τὸν τύπον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος, καὶ ὡς ὁ Παῦλος τὴν κλῆσιν οὐκ ἐξ ἀνθρώπων δεξάμενος, ὁ ἐν βασιλεῦσιν

Ἀπόστολός σου, Κύριε, βασιλεύουσιν πόλιν τῇ χειρί σου παρέθετο, ἦν περίσφξε διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ, πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, μόνε φιλάνθρωπε».

Ὁ Ἀρειος καὶ ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος

Μὲ τὴν προστασία τοῦ Μ. Κωνσταντίνου ἔπαψαν τελείως πιά οἱ διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν. Ὡστόσο ὅμως μέσα στὴ χριστιανικὴ ἐκκλησία δὲν ἐπικρατοῦσε ἡσυχία. Τὴν συντάραζαν ἐσωτερικὲς φιλονεικίες. Παρουσιάστηκαν κληρικοί, ποὺ ἐδίδασκαν ἰδέες ἀντίθετες πρὸς τὴν καθαρὴν διδασκαλίαν τῆς θρησκείας μας. Αὐτὸ φυσικὰ τὸ ἔκαναν ἀπὸ παρανόηση. Οἱ ψεύτικες λοιπὸν καὶ λαθεμένες αὐτὲς διδασκαλίες ὠνομάστηκαν **αἵρέσεις** καὶ ὅσοι τὶς πίστευαν καὶ τὶς ἀκολουθοῦσαν ἐλέγονταν **αἵρετικοί**.

Ἡ πρώτη μεγάλη αἵρεση παρουσιάστηκε κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Ὁνομάστηκε **Ἀρειανισμός** καὶ ἔλαβε τέτοια ἐξάπλωση, ποὺ κινδύνευε ἡ ἐκκλησία νὰ χωριστῇ σὲ δυὸ ἀντίπαλες παρατάξεις, τοὺς **Ἀρειανούς** καὶ τοὺς **Ὀρθοδόξους**.

Τὴν αἵρεση αὕτη τὴν ἐδίδαξε ὁ πρεσβύτερος τῆς Ἀλεξανδρείας **Ἀρειος**. Ὁ Ἀρειος ἐπρέσβευεν, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ὑπῆρχε πρὸ πάντων τῶν αἰώνων, δὲν εἶναι ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ καὶ ἐπομένως δὲν εἶναι τέλειος Θεός, ἀλλὰ κτίσμα τοῦ Θεοῦ, τὸ τελειότερο ἀπὸ ὅλα τὰ κτίσματά του. Ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρείου ἐπαλώθη σ' ὅλη τὴν Ἀνατολὴ καὶ συντάραξε τὴν ἐκκλησίαν.

Ὁ Κωνσταντῖνος τότε γιὰ νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ἐνότητα καὶ τὴν τάξιν στὸ χριστιανικὸ ποίμνιο, συγκάλεσε μεγάλη Σύνοδο ἀπὸ ὅλους τοὺς ἐπισκόπους τῆς οἰκουμένης στὴ Νίκαια τῆς Βιθυνίας τὸ ἔτος 325 μ.Χ. Ἐκεῖ συγκεντρώθηκαν 318 πατέρες καὶ ἔκαμαν τὴν **Πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο**.

Πρόεδρος τῆς Συνόδου ἦταν ὁ ἴδιος ὁ Κωνσταντῖνος, ποὺ μίλησε καὶ σύστησε στοὺς ἐπισκόπους νὰ ἔχουν ὁμόνοια καὶ νὰ ἐμπνέονται ἀπὸ τὸ ἱερό Εὐαγγέλιο, γιὰ νὰ βροῦν τὴν ἀλήθειαν. Οἱ συζητήσεις τῆς συνόδου βάσταξαν πολλὰς μέρας. Τέλος ἡ αἵρεση τοῦ Ἀρείου καταδικάστηκε καὶ ὁ Χριστὸς ἀνακηρύχθηκε, ὅτι εἶναι Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, ὁμοούσιος τῷ Πατρὶ, Θεὸς ἀληθινὸς ποὺ γεννήθηκεν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ πρὸ πάντων τῶν αἰώνων.

Καὶ τὴν ἀπόφασή τους αὐτὴ τὴν ἔγραψαν στὰ 7 πρῶτα ἄρθρα τοῦ «Πιστεύω».

Κανόνισαν ἐπίσης οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι ἄντρες νὰ γιορτάζεται τὸ Πάσχα τὴν πρώτη Κυριακὴ μετὰ τὴν πανσέληνο τῆς ἐαρινῆς ἡμερείας.

Στὶς συζητήσεις ποὺ ἔγιναν στὴ σύνοδο αὐτὴ διακρίθηκε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, ὁ μέγιστος ὑπέρμαχος τῆς ὁρθοδοξίας.

Χ Ἡ αἵρεση τοῦ Μακεδόνιου

Μισὸν περίπου αἰῶνα ἀργότερα, ὅταν ἦταν αὐτοκράτορας ὁ Θεοδόσιος ὁ Μέγας ἐμφανίστηκε ἄλλος αἵρετικός, ὁ ἐπίσκοπος **Μακεδόνιος**. Αὐτὸς δὲν παραδεχόταν τὴ θεότητα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἀρχισαν λοιπὸν πάλι νὰ γίνωνται ταραχὲς στὴν ἐκκλησία καὶ νὰ διαιροῦνται οἱ χριστιανοί. Τότε ὁ αὐτοκράτορας Θεοδόσιος ἐκάλεσε τὴν **Δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδο** στὴν Κωνσταντινούπολη τὸ ἔτος 381 μ. Χ. Αὐτὴ καταδίκασε τὴν αἵρεση τοῦ Μακεδόνιου καὶ ἔγραψε τὰ ὑπόλοιπα 5 ἄρθρα τοῦ «Πιστεύω», ποὺ ἔγιναν ἔτσι ὅλα ὅλα 12.

Χ Τὸ Πιστεύω

Τὸ πιστεύω ὁρίζει τὸ τί πρέπει νὰ πιστεῦῃ ὁ κάθε ἀληθινὸς χριστιανὸς καὶ ἐπιβάλλεται νὰ τὸ ξέρωμε ἀπ' ἑξῶ.

1. Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν, Πατέρα, Παντοκράτορα, Ποιητὴν τοῦ οὐρανοῦ καὶ γῆς ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀορατῶν.
2. Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, τὸν μονογενῆ, τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα πρὸ πάντων τῶν αἰώνων. Φῶς ἐκ φωτός, Θεὸν ἀληθινὸν ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ, γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ Πατρὶ δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.
3. Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν, καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα.
4. Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου καὶ παθόντα καὶ ταφέντα.
5. Καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ κατὰ τὰς γραφάς.

6. Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς.

7. Καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.

8. Καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.

9. Εἰς μίαν, ἀγίαν, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.

10. Ὁμολογῶ ἐν Βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.

11. Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν,

12. Καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος Ἀμήν.

Ἄλλα καὶ ὕστερα ἀπὸ τῆς δυο οἰκουμενικῆς σύνοδος δὲ σταμάτησαν οἱ αἰρέσεις. Χρειάστηκε νὰ γίνουν ἄλλες 5 μεγάλες σύνοδες. Ἔγιναν ὅλες 7 οἰκουμενικῆς σύνοδες.

✝ Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης

Ὅλοι οἱ διάδοχοι τοῦ Μ. Κωνσταντίνου, ποὺ ἔγιναν αὐτοκράτορες στὸ Βυζάντιο προστάτεψαν τὸ χριστιανισμό. Μόνο ἓνας, ὁ Ἰουλιανός, τὸν πολέμησε καὶ γι' αὐτὸ ἐπωνομάστηκε **Παραβάτης**.

Ὁ Ἰουλιανὸς ἦταν ἀνιψιὸς τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ ἀπὸ μικρὸς ἔδειχνε ἰδιαίτερη ἀγάπη γιὰ τὰ ἀρχαῖα γράμματα καὶ τὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία. Γιὰ νὰ τὸν κάμουν οἱ δικοὶ του ν' ἀγαπήσουν τὸ χριστιανισμό, τὸν ἔστειλαν στὴν Καππαδοκίαν τὸν ἔντυσαν καλογεράκι καὶ σχεδίαζαν νὰ τὸν κάνουν κληρικό. Ἔτσι ντυμένος ὁ Ἰουλιανὸς ὑποκρινόταν τὸ χριστιανό, μὰ κάτω ἀπὸ τὸ ράσο ἔκρυβε ἓνα φλογερὸν εἰδωλολάτρη.

Τέλος τὸν ἔστειλαν στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὶς σπουδές του. Ἐκεῖ ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῶν σοφῶν καὶ τὴ μελέτῃ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ὁ νεαρὸς σπουδαστὴς σχημάτισε τὴν ἰδέαν, ὅτι ἡ εἰδωλολατρικὴ θρησκεία τῶν Ἑλλήνων ποὺ πίστευαν στοὺς δώδεκα θεοὺς ἦταν ἀνώτερη ἀπὸ τὴ Χριστιανική. Πίστευε ὅτι ἔτσι θὰ ἀναγεννιόταν ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς στὸ κράτος του.

Ἀρχισε λοιπὸν νὰ ἐπιδιορθῶνῃ τοὺς ἀρχαίους ἐρειπωμένους ναοὺς, νὰ ἰδρύνῃ νέους, νὰ συντηρῇ τὰ μαντεῖα μὲ βασιλικὰς δωρεὰς

καὶ νὰ προσφέρῃ μεγαλοπρεπεῖς θυσίαι τοὺς δλύμπιους θεοὺς.

Ἄλλὰ ἡ προσπάθειά του νὰ ξαναζωντανέψῃ τὴν εἰδωλολατρικὴ θρησκεία ἦταν μάταιη. Ἀκόμη καὶ τὸ μαντεῖο τῶν Δελφῶν, ὅταν κάποτε τὸ ρώτησε τοῦ ἀπάντησε :

«Οὐδέτι Φοῖβος ἔχει καλύβην, οὐ μάντιδα δάφνην,
οὐ παγὰν λαλέουσαν, ἀπέσβετο καὶ λάλον ὕδωρ».

Ὡστόσο ἡ βασιλεία τοῦ Ἰουλιανοῦ κράτησε μανάχα τρία χρόνια γιὰτὶ σκοτώθηκε πολεμώντας τοὺς Πέρσας. Πεθαίνοντας λέγουν, ὅτι συναισθάνθηκε τὸ σφάλμα του καὶ ἀνεφώνησε : «Νενίκηκάς με Ναζωραῖε». Καὶ πραγματικὰ τὸ ἔργο του δὲ βρῆκε συνεχιστὴ, γιὰτὶ ὁ διαδοχός του ἐπανέφερε στὸ κράτος τὸν χριστιανισμό, τὴ θρησκεία τῆς ἀληθείας.

Ἔργασίες. Φέρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὸ Μ. Κωνσταντῖνο. Ποιὸς προστατευτικοὺς νόμους ἔκαμε γιὰ τὸ χριστιανισμό ; Φέρετε λαϊκὰς παραδόσεις γιὰ τὸ χτίσιμο τῆς Κωνσταντινούπολης. Νὰ μελετήσετε καὶ νὰ ἀπαγγείλετε τὸ ποίημα τοῦ Βιζυηγοῦ « βασιλικός ». Μάθετε ἀπ' ἐξῶ τὸ ἀπολυτίκιο τοῦ ἁγίου Κωνσταντίνου καὶ νὰ τὸ ἐξηγήσετε. Ἐξηγήσετε τὴν ἀπάντηση τοῦ μαντείου στὸν Ἰουλιανό.

Θέμα : Οἱ αἱρέσεις.

Χ ΟΙ ΠΑΤΕΡΕΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ

Ἡ χριστιανικὴ θρησκεία ἀφοῦ ἀπαλλάχθηκε ἀπὸ τοὺς διωγμοὺς βρέθηκε, ὅπως εἶδαμε, μπροστὰ σὲ ἄλλες νέες δυσκολίες, πὺν τὶς προ κάλεσαν οἱ αἱρέσεις. Ἀλλὰ καὶ αὐτὲς τὶς δυσκολίες τὶς κατανίκησε, γιὰ τὸ τότε παρουσιάστηκαν κατὰ θεία πρόνοια εὐσεβεῖς καὶ φωτισμένοι ἄνδρες, πὺν μὲ τὰ κηρύγματά τους διέλυσαν τὶς αἱρέσεις καὶ ἔδειξαν, ποῖα πρέπει νὰ εἶναι ἡ ἀληθινὴ χριστιανικὴ πίστις, δηλαδὴ ἡ ὀρθοδοξία.

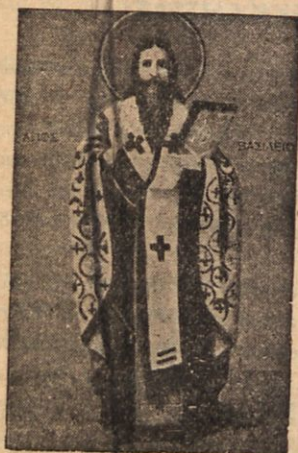
Οἱ ἐπιφανεῖς αὐτοὶ διδάσκαλοι καὶ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, πὺν στὰ κηρύγματά τους ἀκολούθησαν πιστὰ τὰ δόγματα τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἱερῆς παραδόσης ὠνομάστηκαν **Πατέρες τῆς ἐκκλησίας**. Ἀπ' αὐτοὺς οἱ πὺν σημαντικοὶ εἶναι ὁ Μέγας Ἀθανάσιος ὁ Μέγας Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς καὶ ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.

Ο Μέγας Ἀθανάσιος

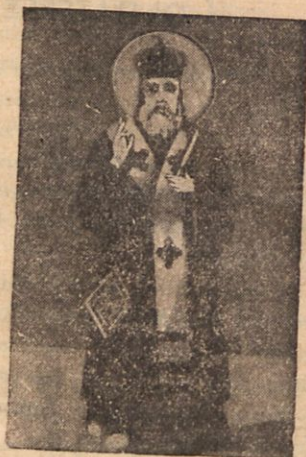
Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος γεννήθηκε στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἐκεῖ μορφώθηκε. Ὅταν τελείωσε τὶς σπουδὲς του χειροτονήθηκε διάκονος καὶ ἀκολούθησε τὸν Ἐπίσκοπο Ἀλέξανδρο στὴ Νίκαια, ὅταν γινόταν ἡ Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Στὴ σύνοδο αὐτὴ μὲ τὴν ἐξαιρετικὴ του εὐγλωττία καὶ τὰ σοφὰ του ἐπιχειρήματα κατατρόπωσε τὸν Ἀρειο καὶ ἀπόδειξε σφαλερὴ τὴ διδασκαλία του. Ἀπὸ τότε ὁ Μέγας Ἀθανάσιος φημίστηκε σ' ὅλη τὴ χριστιανοσύνη.

Μετὰ ἀπὸ λίγα χρόνια πέθανε ὁ Ἀλέξανδρος καὶ ὅλος ὁ λαὸς καὶ ὁ κλῆρος ἐξέλεξαν μὲ μιὰ γνώμη τὸν Ἀθανάσιο ἐπίσκοπο Ἀλεξανδρείας. Ἀπὸ τὴ θέσιν αὐτὴ ἀγωνίστηκε 45 ὁλόκληρα χρόνια κατὰ τῶν ἀρειανῶν ὑποστηρίζοντας μὲ ἀφθαστὴ ρητορικὴ δεινότητα καὶ ἀκλόνητὴ πίστις τὴν ὀρθοδοξία.

Ἀλλὰ τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη οἱ ἀρειανοὶ ἦταν πολλοὶ καὶ μάλιστα μερικοὶ κατεῖχαν σπουδαῖες θέσεις στὸ κράτος. Ὅλοι αὐτοὶ ἐμάχονταν τὸν Ἀθανάσιο καὶ πέτυχαν νὰ τὸν ἐξορίσουν 10 φορές ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια· μὰ ὁ λαὸς, πὺν τὸν ἀγαποῦσε, τὸν ξανάφερε πάλι. Εἴκοσι καὶ περισσότερα χρόνια ἔζησε ὁ λαμπρὸς ἱεράρχης στὴν ἐξορία, μὰ ὡς τὴν τελευταία στιγμή τῆς ζωῆς του ἔμεινε ἀκλόνητος στὴν ἀληθινὴ πίστις.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος

Γιὰ τοὺς πολυχρόνιους ἀγῶνες του, τὴ ρητορική του ἱκανότητα καὶ γιὰ τὰ σοφὰ του συγγράματα ἡ ἐκκλησία μας τὸν τιμᾷ ὡς ἅγιος καὶ τὸν ὠνόμασε **Μέγαν Ἀθανάσιο**.

Τὴ μνήμη του τὴ γιορτάζουμε στὶς 18 Ἰανουαρίου καὶ ψάλλομε τὸ ἀπολυτίκιο :

«Στύλος γέγονας ὁρθοδοξίας, θείοις δόγμασιν ὑποστηρίζων τὴν ἐκκλησίαν, Ἱεράρχα Ἀθανάσιε· τῷ γὰρ Πατρὶ τὸν Υἱὸν δημούσιον ἀνακηρύξας κατήσχυνας Ἀρειον· Πάτερ ὅσιε, Χριστὸν τὸν Θεὸν ἰκέτευε δωρήσασθαι ἡμῖν τὸ μέγα ἔλεος.»

Ὁ Μέγας Βασίλειος

Ὁ Μέγας Βασίλειος γεννήθηκε στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας, ὅπου ἔμαθε καὶ τὰ πρῶτα γράμματα. Ἡ μητέρα του μάλιστα ἡ εὐσεβὴς **Εὐμελία**, τοῦ ἔδωκε χριστιανικώτατη ἀνατροφή καὶ τὸν ἔστειλε ἀργότερα στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ μετὰ στὴν Ἀθήνα γιὰ νὰ συμπληρώσῃ τὶς σπουδές του.

Στὴν Ἀθήνα συνδέθηκε ἀδελφικά μὲ τὸ Γρηγόριο Ναζιανζηνὸ καὶ γνωρίστηκε μὲ τὸν Ἰουλιανὸ τὸν Παραβάτη. Ἦταν τότε καὶ οἱ

τριεῖς τοὺς σπουδαστὲς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλοσοφίας.

Ὅταν τελείωσε τὶς σπουδές του, ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα του καὶ ἔκαμε γιὰ λίγον καιρὸ τὸ δικηγόρο. Μὰ γρήγορα ἐγκατέλειψε τὸ ἐπάγγελμά του καὶ ἀποσύρθηκε σ' ἓνα ἐρημικὸ μέρος τοῦ Πόντου μαζὶ μὲ τὸ φίλο του τὸν Ναζιανζηνό. Ἐκεῖ καταγινόταν στὴ βαθειὰ μελέτῃ τῆς Ἀγίας Γραφῆς καὶ ὅλων τῶν σοφῶν ἐκκλησιαστικῶν βιβλίων.

Τέλος ἐπέστρεψε πάλι στὴν Καισάρεια, ὅπου χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος.

Ἀπὸ τότε ὁ Βασίλειος ἀναδείχθηκε μεγάλος ἱεράρχης. Ἔδινε πρῶτος τὸ παράδειγμα τῆς ἀρετῆς, τῆς ἀγάπης στὸ Θεὸ καὶ στὸν πλησίον. Ἦταν ἀκλόνητος στὴν πίστιν του. Θαρραλέος καὶ ἀκούραστος στοὺς ἀγῶνες του. Μόλις ἀνέβηκε στὸν ἐπισκοπικὸ θρόνον ἐπούλησε τὴν περιουσία του ὅλη καὶ μὲ τὰ χρήματα αὐτὰ ἵδρυσε ἓνα τεράστιο πτωχοκομεῖο μὲ τρία τμήματα : νοσοκομεῖο, γηροκομεῖο καὶ ὀρφανοτροφεῖο. Τὸ ἱδρυμὰ του ἦταν μεγάλο, ποὺ ἔμοιαζε μὲ σωστὴ πόλη καὶ ὁ λαὸς τὸ ἐπωνόμασε **Βασιλειάδα**.

Ὁ Μέγας Βασίλειος μιλοῦσε μὲ ἀφθαστὴ εὐγλωττία καὶ μὲ σθένος ἀξιοθαύμαστο. Δὲν ἐφοβόταν κανένα, ἔλεγε πάντοτε τὴν ἀλήθεια. Ἡ παράδοση λέγει ὅτι κάποτε ὁ αὐτοκράτορας Οὐάλης, ποὺ ἦταν ἀρειανός, ἔστειλε τὸν ἀντιπρόσωπό του τὸ Μόδεστο στὸν ἅγιον Βασίλειον καὶ τὸν φοβέρισε, πὼς ἂν δὲν πᾶψη νὰ καταπολεμή τοὺς ἀρειανούς, θὰ τοῦ δημέψη τὴν περιουσία, θὰ τὸν βασανίσῃ καὶ θὰ τὸν θανατώσῃ.

Ἀλλὰ ὁ μέγας ἱεράρχης ἀτάραχος τοῦ ἀπάντησε :

«Μόδεστε, λέγε στὸν αὐτοκράτορα, πὼς τίποτε ἂν ὅλα αὐτὰ δὲ φοβᾶμαι. Περιουσία δὲν ἔχω παρὰ λίγα παλιὰ ροῦχα καὶ μερικὰ βιβλία. Τὴν ἐξορία δὲν τὴ φοβᾶμαι, γιατί στὸν κόσμον τοῦτο εἶμαι ξένος. Τὰ μαρτύρια ; Δὲν τὰ λογαριάζω, γιατί τὸ σῶμα μου δὲν ἀντέχει καὶ

θα ὑποκύνω ἀμέσως. Ὁ θάνατος θὰ μὲ ἐνώση γρηγορώτερα μὲ τὸ Θεό μου. Ἐμεῖς οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοί, Μόδεστε, ὅταν πρόκειται γιὰ τὶς ἐντολὲς τοῦ Θεοῦ δὲν φοβόμαστε τίποτα. Ἡ φωτιά, τὸ ξίφος, τὰ θηρία καὶ ὅλα τὰ βασανιστήρια εἶναι γιὰ μᾶς ἀπόλαυση. Ἀς τὰ μάθῃ αὐτὰ ὁ βασιλιάς!»

Ὁ Οὐάλης τόσο ἐθαύμασε ἀπὸ τὴ θαρραλέα στάση τοῦ Βασιλείου, ποὺ πιά δὲν τὸν ἐνόχλησε.

Ὁ Μέγας Βασίλειος δὲν ἦταν μονάχα σπουδαῖος ρήτορας, ἀλλὰ καὶ θαυμάσιος ἐκκλησιαστικὸς συγγραφέας. Τὰ συγγράμματά του εἶναι σοφὰ καὶ γραμμένα μὲ χάρη ἐξαιρετική. Ἐγράψε ἀκόμη καὶ μιὰ ἀκολουθία τῆς **Θείας λειτουργίας**, ποὺ σήμερα τελεῖται 10 φορές τὸ χρόνο γιὰτὶ εἶναι μεγάλη.

Πέθανε μόλις στὰ 50 χρόνια, κουρασμένος ἀπὸ τοὺς ἀγῶνες γιὰ τὴν πίστη καὶ τὴν ὀρθοδοξία.

Ἡ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του τὴν 1 Ἰανουαρίου.

Ο Γρηγόριος Ναζιανζηνός

Ὁ Γρηγόριος ἦταν φίλος καὶ συμμαθητὴς τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ καταγόταν ἀπὸ τὴ μικρὴ πόλη τῆς Καππαδοκίας **Νανζιανζό**. Οἱ γονεῖς του τὸν ἀνάθρεψαν χριστιανικά. Ὄταν τελείωσε τὰ σχολεῖα τῆς πατρίδας του πῆγε ν' ἀποτελειώσῃ τὶς σπουδὲς του στὴν Ἀλεξάνδρεια καὶ ἔπειτα στὴν Ἀθήνα. Ἐκεῖ γνωρίστηκε μὲ τὸ Μ. Βασίλειο καὶ ἔγιναν ἀδελφικοὶ φίλοι.

Ὄταν ἐπέστρεψε στὴν πατρίδα του δὲν ἔμεινε πολὺν καιρό, ἀλλὰ μαζί μὲ τὸ Βασίλειο ἔφυγαν γιὰ τὸ ἐρημητήριο τοῦ Πόντου, ὅπου ἀρρωσιώθηκαν στὴ μελέτῃ τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Ἀπὸ ἐκεῖ τὸν ἀνακάλεσε ὁ γέροντας πατέρας του, ποὺ ἦταν ἐπίσκοπος στὴ Νανζιανζό γιὰ νὰ βοηθήῃ καὶ μάλιστα τὸν χειροτόνησε πρεσβύτερο. Σὰν πρεσβύτερος ὁ Γρηγόριος ἐκτελοῦσε τὰ καθήκοντά του καὶ κήρυττε μὲ τόσην ἰκανότητα, ποὺ γρήγορα ἡ φήμη του διαδόθηκε σ' ὅλη τὴν Ἀνατολή. Ἀπὸ παντοῦ τὸν ζητοῦσαν νὰ τὸν πᾶρουν ἐπίσκοπο. Τέλος ἡ φήμη του ἔφτασε ὡς τὴν Κωνσταντινούπολη.

Ἐκείνη ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ μονάχα λίγοι ὀρθόδοξοι εἶχαν ἀπομείνῃ στὴν πρωτεύουσα. Ὅλοι οἱ ἄλλοι χριστιανοὶ πίστεψαν στὸν ἀρειανισμό. Οἱ λίγοι λοιπὸν αὐτοὶ ὀρθόδοξοι κάλεσαν τὸ Γρηγόριο νὰ

πάη ἐκεῖ ν' ἀγωνιστῇ, γιὰ νὰ ἐπικρατήσουν πάλι τὰ ὀρθὰ δόγματα. Χωρὶς νὰ διστάσῃ ὁ λαμπρὸς ἱεράρχης ἀναχώρησε ἀμέσως.

Ὅταν ἔφτασε, εἶδε πὼς οἱ Ἀρειανοὶ ἦταν πολλοὶ καὶ κατεῖχαν ὅλους τοὺς ναοὺς τῆς πόλης, ἐνῶ οἱ λίγοι ὀρθόδοξοι εἶχαν ἓνα μονάχα, τὸ μικρὸ ναὸ τῆς ἁγίας Ἀναστασίας. Αὐτὸ ὅμως δὲν τὸν ἀποθάρρυνε. Ἀπεναντίας γεμᾶτος ζῆλο ἄρχισε μέσα στὸ μικρὸ ναὸ τῆς Ἀγίας Ἀναστασίας τὰ ὠραῖα καὶ σοφὰ του κηρύγματα, ποὺ τόσο συγκινοῦσαν τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ, ὥστε ἀπὸ τὰ τέσσερα ἄκρα τῆς Πόλης ἔτρεχαν γιὰ νὰ τὸν ἀκούσουν.

Ἐκεῖ τότε ἐξεφώνησε καὶ τὶς πέντε περιφήμες ὁμιλίες του γιὰ τὴ θεότητα τοῦ Λόγου, δηλαδὴ τοῦ Χριστοῦ, ποὺ γι' αὐτὲς ἐπωνομάστηκε θεολόγος.

Ὅταν ἀργότερα ἔγινε αὐτοκράτορας ὁ Θεοδοσίος, ποὺ ἦταν ὀρθόδοξος, ἀνακήρυξε τὸ Γρηγόριο Πατριάρχη στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ τὸν ἔκαμε πρόεδρο τῆς β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ποὺ συνῆλθε ἐκεῖ. Αὐτὴ ἡ σύνοδος κατεδίκασε πάλι τοὺς ἀρειανοὺς καὶ τὴν αἵρεση τοῦ Μακεδόνιου, καθὼς εἶπαμε παραπάνω.

Τέλος πάντων ἀφοῦ ὕστερα ἀπὸ πολλοὺς ἀγῶνες ἔφερε τὴν ὀρθοδοξία καὶ τὴν εἰρήνῃ στὴν ἐκκλησία ἀποσύρθηκε στὴν πατρίδα του σ' ἓνα ἐρημικὸ μικρὸ κτῆμα κι ἔζησε τὰ λίγα ἀκόμη χρόνια τῆς ζωῆς του μὲ προσευχὴ καὶ μελέτη.

Ὁ ἱεράρχης Γρηγόριος δὲ διακρίθηκε μονάχα σὰν ἀρχηγὸς τῆς ἐκκλησίας καὶ θρησκευτικὸς ρήτορας, ἀλλὰ ὑπῆρξε καὶ λαμπρότατος συγγραφέας καὶ ποιητής.

Ἡ ἐκκλησία μας τιμᾷ τὴ μνήμη του στὶς 25 Ἰανουαρίου. +

+ Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος

Ὁ Ἰωάννης καταγόταν ἀπὸ τὴν Ἀντιόχεια τῆς Συρίας καὶ ἐπωνομάστηκε Χρυσόστομος γιὰ τὴν θαυμάσια εὐγλωττία του. Ἐσπούδασε τὴ ρητορικὴ τέχνη στὸν περίφημο τότε ρητοροδιδάσκαλο Λιβάνιο ἐκεῖ στὴν Ἀντιόχεια. Ὁ Ἰωάννης ἦταν ὁ καλλίτερός του μαθητὴς καὶ ὁ Λιβάνιος ἔλεγε πὼς θὰ τὸν ἄφηνε διάδοχό του στὴ σχολή, ἂν δὲν ἦταν χριστιανός.

Ἀφοῦ τελείωσε τὶς σπουδὲς του ἔκαμε γιὰ λίγον καιρὸ τὸ δικη-

γόρο, ἔπειτα ὅμως τὰ ἐγκατέλειψε ὅλα καὶ ἀφωσιώθηκε στὴ μελέτῃ τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Ἔτσι πλουτισμένος μὲ ἀπέραντες θρησκευτικὲς καὶ φιλοσοφικὲς γνώσεις, καθὼς καὶ μὲ ρητορικὴν ἱκανότητα σπάνια, χειροτονήθηκε στὴν ἀρχὴ πρεσβύτερος.

Δώδεκα ὁλόκληρα χρόνια ἐκήρυττε τὸ Εὐαγγέλιο στὴν Ἀντιόχεια. Τὰ λαμπρὰ του χαρίσματα καὶ ἡ ἑξακουστὴ ἀρετὴ του γρήγορα τὸν ἔκαμαν γνωστὸ σ' ὅλη τὴν Ἀνατολὴ καὶ τὴ Δύση.

Ὁ αὐτοκράτωρ Ἀρκάδιος τότε τὸν ἐκάλεσε καὶ τὸν ἀνέβασε στὸν Πατριαρχικὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Σὺν Πατριάρχῃ ὁ Ἰωάννης ἀναδείχθηκε τέλειος ποιμενάρχης τῆς ἐκκλησίας. Ἐδίδασκε ἀκούραστος τὸ λαό, φρόντιζε νὰ μορφωθῇ ὁ κληρὸς, προστάτευε τοὺς φτωχοὺς καὶ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ ἀκατάπανστα ἀγωνιζόταν γιὰ νὰ ἐπικρατήσῃ ἡ ὀρθοδοξία.

Ἐπειδὴ ὅμως στὰ κηρύγματά του κατηγοροῦσε μὲ θάρρος ὅλους ἐκείνους ποὺ ζοῦσαν βίῳ ἀσεβῇ καὶ ἀνῆθικο, ἀκόμη καὶ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ παλατιοῦ, γι' αὐτὸ ἡ αὐτοκρατεῖρα Εὐδοξία τὸν ἐμίσησε. Μάλιστα κατώρθωσε ἡ ἀσεβὴς βασίλισσα νὰ τὸν ἐξορίσῃ δυὸ φορές. Ἀλλὰ τὴ δευτέρῃ φορὰ, ἐνῶ ἐβάδιζε πρὸς τὸν Πόντο, τὸν τόπο τῆς ἐξορίας του, δὲν ἄντεξε στὴν ταλαιπωρία καὶ πέθανε.

Ὁ μεγάλος αὐτὸς ἱεράρχης ἄφησε πολλὰ ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, ὅπου θαυμάζομε τὴν ἐξαιρετικὴ ρητορικὴ του τέχνη, τὶς ὑψηλές του ἰδέες καὶ τὴν ὠραιότητα τῶν λόγων του. Θεωρεῖται ὁ μεγαλύτερος ἐκκλησιαστικὸς ρήτορας ὅλων τῶν αἰώνων. Ἡ ἐκκλησία μας γιορτάζει τὴ μνήμη του στίς 27 Ἰανουαρίου.

Οἱ τρεῖς ἱεράρχες

Οἱ τρεῖς μεγαλύτεροι ἱεράρχες τῆς ἐκκλησίας μας ὁ Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος καὶ ὁ Ἰωάννης ἔζησαν τὸν τέταρτο αἰῶνα μ. Χ. Μὲ τὴ διδασκαλία τους οἱ ἅγιοι αὐτοὶ ἄνδρες καὶ μὲ τὰ συγγράμματά τους ἐλάμπρυναν τὰ χριστιανικὰ γράμματα. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ 4ος αἰῶνας μ. Χ. ὠνομάστηκε «Χρυσὸς αἰῶνας τῶν χριστιανικῶν γραμμάτων».

Ἡ ἐκκλησία μας γιὰ νὰ τιμήσῃ τοὺς τρεῖς ἱεράρχες καὶ οἰκουμενικοὺς διδασκάλους γιορτάζει τὴ μνήμη τους στίς 30 Ἰανουαρίου. Τότε ψέλνομε καὶ τὸ ἀπολυτίκιο :

φωστήρας = μύραμει.
ὠνρεάνω = φάριμ
καταρδεύν = ωφέλιμ.

53

Τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστήρας τῆς τρισηλίου θεότητος, τοὺς τὴν οἰ-
κομένην ἀκτίσι δογμάτων θείων πυρσεύσαντας, τοὺς μελλοῦντας ποταμοὺς
τῆς σοφίας, τοὺς τὴν κτίσιν πᾶσαν θεογονώσας, καὶ καταρδεύσαντας, Βασι-
λειον τὸν Μέγαν καὶ τὸν θεολόγον Γρηγόριον σὺν τῷ κλεινῷ Ἰωάννῃ τῷ τὴν
γλῶτταν χουσορρῦμονι. Πάντες οἱ τῶν λόγων αὐτῶν ἐρασταί, συνελθόντες ὑμῖν
τιμῆσωμεν. Αὐτοὶ γὰρ τῇ τριάδι ὑπὲρ ἡμῶν αἰεὶ πρεσβεύουσιν. X

ΧΟ Μέγας Θεοδοσίος

Μετὰ τὴν προστασία τῶν βυζαντινῶν αὐτοκρατόρων ὁ Χριστιανι-
σμός ἐξαπλωνόταν καθημερινῶς στὴν οἰκουμένη μετὰ τὴν διδασχὴ καὶ τὴν
καλωσύνη, ὅπως ἐδίδαξε ὁ Κύριος.

Ὑπῆρχαν ὅμως ἀκόμη μέσα στὸ κράτος καὶ πολλοὶ εἰδωλολάτρες
φανατικά πιστοὶ στὴν παλιὰ θρησκεία. Αὐτοὶ δὲν ἐννοοῦσαν νὰ γυρί-
σουν στὸ Χριστιανισμό. Μὰ ὅταν ἀργότερα ἐγίνε αὐτοκράτορας ὁ Θεο-
δόσιος ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ ὅλους τοὺς ὑπηκόους τοῦ κράτους χριστι-
ανούς ἔστω καὶ μετὰ τὴ βία. Ἐξέδωκε λοιπὸν διάταγμα, πὺν ἀπαγόρευε
στοὺς εἰδωλολάτρες νὰ ἔχουν ναοὺς καὶ νὰ θυσιάζουν στὰ εἰδῶλα.

Τὴν περίστασι αὐτὴ οἱ φανατικοὶ χριστιανοὶ ἀρχισαν νὰ καταδι-
ώκουν τοὺς εἰδωλολάτρες· τοὺς φυλάκιζαν, τοὺς τυραννοῦσαν, τοὺς ἐ-
ξώριζαν, ἀκόμη καὶ τοὺς ἐθανάτωναν. Τοὺς ἀρχαίους ναοὺς τοὺς κα-
τέστρεφαν ἢ τοὺς μετέτρεπαν σὲ ἐκκλησίες· τὰ ἀγάλματα τὰ γκρέμιζαν
καὶ τὰ σύντριβαν.

Μάλιστα ἐκεῖ κάτω στὴν Ἀλεξάνδρεια τὰ πάθη προκαλέσαν αἰ-
ματηρὲς συγκρούσεις μεταξὺ εἰδωλολατρῶν καὶ χριστιανῶν. Σὲ μιὰ
τέτοια σύγκρουσι καταστράφηκε ἀπὸ τὰ θεμέλια ὁ περίφημος ναὸς
τοῦ Θεοῦ Σέραπ.

Οἱ πατέρες ὅμως τῆς ἐκκλησίας καὶ ὅλοι οἱ ἀληθινοὶ χριστιανοὶ
κατέκριναν μετὰ αὐστηρότητα τὶς βίαιες αὐτὲς πράξεις τῶν φανατικῶν
καὶ τοῦ ὄχλου.

Κάθε πολιτισμένος ἄνθρωπος θλίβεται γιὰ τὶς παρεκτροπὲς αὐ-
τές, γιὰτὶ σπουδαιότατα ἱστορικὰ μνημεῖα καὶ ἔξοχα ἔργα τέχνης ἐξα-
φανίστηκαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη τῆς καταστροφῆς.

Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοὺς διαδόχους τοῦ Θεοδοσίου καταδιώχτηκε ἡ

τὴν μὲνεν ὠάνω = ὅλον τὸν κόσμον.

εἰδωλολατρεία, ὥσπου τέλος στήν ἐποχή τοῦ Ἰουστινιανοῦ εἶχε σχεδόν τελειωτικά σβύση. ~~X~~

Ἐργασίες : Φέρετε λαϊκές παραδόσεις γιά τὸ Μ. Βασίλειο. Τί μᾶς διδάσκει τὸ ἀνέκδοτο τοῦ Μ. Βασιλείου μὲ τὸ Μόδεστο ; Γιατί τὰ σχολεῖα πανηγυρίζουν τὴ γιορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ; Πληροφορίες γιά τὸ ναὸ τοῦ Σέραπη. Ἀποστηθίσετε τὸ ἀπολυτίκιο τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ ἐξηγήσετέ το. Πότε τελεῖται ἡ λειτουργία τοῦ Μ. Βασιλείου ;

Θέμα : Ὁ μέγας Ἀθανάσιος στήν Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδο.

Ο ΙΟΥΣΤΙΝΙΑΝΟΣ

Διαγωνισμός

Γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τοῦ αὐτοκράτορα Ἰουστινιανοῦ μιλοῦμε στὴ Βυζαντινὴ ἱστορία. Ἐδῶ θὰ περιοριστοῦμε ν' ἀναφέρουμε τρία μονάχα σημεῖα, πὺν ἔχουν σχέση μὲ τὸ χριστιανισμό.

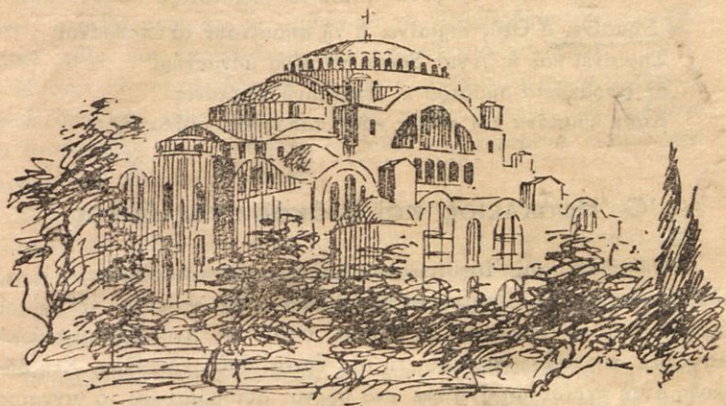
Πρῶτο : Ὁ φιλόδοξος καὶ φρόνιμος αὐτοκράτορας Ἰουστινιανὸς ὠνειρεύτηκε νὰ κάμῃ ἓνα κράτος ἐκτεταμένο καὶ χριστιανικό. Ἐξέδωσε λοιπὸν διάταγμα καὶ ὑποχρέωσε ὅλους τοὺς εἰδωλολάτρες νὰ βαφτιστοῦν, ἄλλοιῳς θὰ τοὺς τιμωροῦσε μὲ θάνατο. Ἔτσι σιγὰ σιγὰ ἐξαλείφθηκαν τελείως οἱ εἰδωλολάτρες.

Δεύτερο : Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔβλεπε ὅτι οἱ φιλοσοφικὲς σχολὲς τῶν Ἀθηνῶν πολεμοῦσαν τὴν ἐξάπλωση τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ ὑποστήριζαν τὴν εἰδωλολατρεία.

Τρίτο : Στὰ δυὸ προηγούμενα σημεῖα πρέπει νὰ προσθέσωμε καὶ τὴν ἀπόφαση τοῦ Ἰουστινιανοῦ νὰ ἰδρῦσῃ τὸ ναὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Χ' Ο ναός τῆς Ἀγίας Σοφίας

Ὁ Ναός τῆς Ἀγίας Σοφίας κτίστηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸ Μεγάλο Κωνσταντῖνο. Ἀπὸ τὸν καιρὸ πὺν πρωτοκτίστηκε κήκε δυὸ

Ὁ Ναός τῆς Ἀγίας Σοφίας

φορές. Γιὰ δευτέρα φορὰ κήκε στὴ **Στάση τοῦ Νίκα**. Τὴν ἐπανάσταση αὐτὴ τὴν κατάπνιξε ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ πῆρε τὴν ἀπόφαση νὰ χτίσῃ νέα Ἀγία Σοφία, ἄξια τοῦ ὀνόματός του, ἄξια τῆς Κωνσταντινούπολης, ἄξια τοῦ μεγάλου του κράτους καὶ κόσμημα τῆς χριστιανοσύνης.

Οἱ ἀρχιτέκτονες Ἀνθέμιος καὶ Ἰσιδωρος ἀνάλαβαν νὰ κάμουν τὸ σχέδιο καὶ ἀμέσως τὸ ἔργο ἄρχισε. Ἐξὶ χρόνια δούλευαν χιλιάδες ἐργάτες γιὰ νὰ τὴν τελειώσουν. Γιὰ νὰ χτιστῇ χρησιμοποιήθηκαν τὰ καλλίτερα ὕλικά. Τὴ στόλισαν μὲ πολύχρωμα μάρμαρα, μὲ ψηφιδωτὰ μὲ χρυσὴ Ἀγία Τράπεζα, μὲ ἀσημένιο ἄμβωνα καὶ εἰκονοστάσι, μὲ τρεῖς χιλιάδες καντήλια καὶ μανουάλια, πὺν ὅταν γινόταν λειτουργία ἄναβαν ὅλα καὶ ἔδιναν στὸ ναὸ τῆς Σοφίας τοῦ Θεοῦ ἓνα ἀνέκφραστο μεγαλεῖο.

Ὅποιος τὴν ἐβλεπε ὠμολογοῦσε πὺς δὲν εἶχε ἰδῇ ὠραιότερο ναὸ στὸν κόσμο. Κι αὐτὸς ὁ ἴδιος Ἰουστινιανός, ὅταν πῆγε στὰ ἐγκαίνια καὶ εἶδε τὴ θαυμαστή της μεγαλοπρέπεια, ἐγονυπέτησε μπροστὰ στὸ Ἱερὸ καὶ ἀνεφώνησε: « Νενίκηκά σε Σολομών ».

Καὶ μέχρι σήμερα ἀκόμη προκαλεῖ τὸ θαυμασμὸ τῶν προσκυνητῶν καὶ θεωρεῖται στολίδι τῆς ὀρθοδοξίας καὶ ἀριστοῦργημα τοῦ βυζαντινοῦ ρυθμοῦ τῆς χριστιανικῆς τέχνης.

Ἡ ἑλληνικὴ φαντασία στὴν ἐποχὴ τῆς σκλαβιάς τραγούδησε τὴν Ἁγιά Σοφιά μὲ πολλὰ τραγούδια, πού τὸ γνωστότερο εἶναι :

« Σημαίνει ὁ Θεὸς σημαίνει ἡ γῆ σημαίνουν τὰ ἐπουράνια

Σημαίνει καὶ ἡ Ἁγιά Σοφία τὸ μέγα μοναστήρι

μὲ τετρακόσια σήματα καὶ ἑξηνταδύο καμπάνες.

Κάθε καμπάνα καὶ παπὰς κάθε παπὰς καὶ διάκος.

Χ' Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάδιστος ὕμνος

Οἱ διάδοχοι τοῦ Ἰουστινιανοῦ δὲν ἦταν ἄξιοι κυβερνήτες καὶ γι' αὐτὸ ἡ αὐτοκρατορία ἄρχισε νὰ παρακμάζῃ. Δυὸ μάλιστα ἐχθροὶ οἱ Ἄβαροι ἀπὸ τὸ Βορρὰ καὶ οἱ Πέρσες ἀπὸ τὴν Ἀνατολὴ κυριεύουν τὶς χώρες τῆς αὐτοκρατορίας τὴ μιὰ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄλλη. Στὴ δύσκολη αὐτὴ περίστασις ἀνέβηκε στὸ θρόνο αὐτοκράτορας ὁ γενναῖος Ἡράκλειος.

Πρῶτο ἔργο τοῦ νέου αὐτοκράτορα ἦταν νὰ ἀναδιοργανώσῃ τὸ στρατὸ του καὶ τὸ στόλο του. Σ' αὐτὸ τὸν βοήθησε πολὺ ὁ φιλοπάτρως πατριάρχης Σέργιος, πού τοῦ ἐπέτρεψε νὰ χρησιμοποιήσῃ ὅλους τοὺς θησαυροὺς τῶν ἐκκλησιῶν, γιατί τὸ ταμεῖο τοῦ κράτους δὲν εἶχε χρήματα.

Στὸ μεταξὺ ὅμως οἱ Πέρσες μπῆκαν στὴν Παλαιστίνη, ἐπυρόλησαν τὴν Ἱερουσαλήμ, αἰχμαλώτισαν τὸν πατριάρχη της, ἄρπαξαν τὸν τίμιον Σταυρὸ καὶ τὸν πῆγαν ἀφύρο στὴν πρωτεύουσά τους Κτησιφώντα.

Μετὰ ἀπὸ λίγον καιρὸ ὁ στρατὸς καὶ ὁ στόλος τοῦ Ἡρακλείου ἦταν ἑτοιμός. Ξεκινάει λοιπὸν ὁ αὐτοκράτορας μὲ τὶς δυνάμεις του γιὰ νὰ πολεμήσῃ τοὺς Πέρσες στὴν Ἀνατολή. Ἀλλὰ ὁ πόλεμος διαρκοῦσε γιατί οἱ Πέρσες ἦταν ἀντίπαλοι σκληροί.

Τὴν ἐποχὴ ἀκριβῶς αὕτη ἔρχονται ἀπὸ τὸ Βορρὰ οἱ φιλοπόλεμοι Ἄβαροι καὶ ἐπιτίθενται γιὰ νὰ καταλάβουν στὴν Κωνσταντινούπολη, πού τὴ θεωροῦσαν ἀπροστάτευτη, γιατί ἔλειπε ὁ Ἡράκλειος μὲ τὸ στρατὸ του στὴν Περσία. Μάλιστα τοὺς ἔστειλαν βοήθεια καὶ οἱ Πέρσες γιὰ νὰ κυριέψουν γρήγορα τὴν Πόλη.

Ὑπῆρχαν ὁμως μέσα στὴν πρωτεύουσα δυὸ γενναῖοι πατριῶτες : ὁ Πατριάρχης Σέργιος καὶ ὁ πρωθυπουργὸς Βῶννος. Αὐτοὶ ἐμψυχώνουν τὸ λαὸ καὶ τὴν ὀλιγαριθμὴ φρουρά, περικυλίζουν στὰ φρούρια καὶ τὶς ἐπάλξεις καὶ δίνουν θάρρος στοὺς λίγους ἀνδρείους πολεμιστὲς, ποὺ χτυποῦν ἀλύπητα τοὺς ἐχθροὺς. Τὰ ἑλληνικὰ καράβια πάλι ἀγωνίζονται στὸ Βόσπορο καὶ κατορθώνουν νὰ καταστρέψουν τελείως τὸν ἐχθρικό στόλο, ποὺ ἀποτελοῦνταν ἀπὸ ἀναρίθμητα μονόξυλα.

Μάταια κάνουν οἱ Ἀβανοὶ ἐπιθέσεις, μάταια βάζουν σ' ἐνέργεια τὶς πολιορκητικὰς τοὺς μηχανές. Τέλος καταλαβαίνουν, πὼς ἡ Πόλις εἶναι θεοφύλαχτη καὶ δὲν πέφτει. Γι' αὐτὸ ντροπιασμένοι λύνουν τὴν πολιορκία καὶ φεύγουν ἄπρακτοι.

Τότε οἱ ἀνδρεῖοι ὑπερασπιστὲς καὶ ὁ εὐσεβὴς λαὸς θεώρησαν πὼς ἡ σωτηρία τῆς πόλεως τοὺς ἦταν ἔργο θεοῦ, πὼς ἡ Παναγία τοὺς προστάτεψε καὶ γιὰ νὰ τὴν εὐχαριστήσουν συγκεντρώθηκαν στὸ ναὸ καὶ ὅλη τὴ νύχτα ὄρθιοι ἔψελναν τὸν Ἀκάθιστο ὕμνο, ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ 24 τροπάρια.

Ὁ ἀκάθιστος ὕμνος ψέλνεται καὶ τώρα στὴν ἐκκλησία κατὰ τὶς Παρασκευὰς τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς. Τότε ψέλνομε καὶ τὸ θαυμασιὸν τροπάριον :

« Τῇ ὑπερμάχῳ στρατηγῷ τὰ νικητήρια
ὡς λυτρωθεῖσα τῶν δεινῶν εὐχαριστήρια
ἀναγράφω Σοι ἡ πόλις Σου Θεοτόκε.
Ἄλλ' ὡς ἔχουσα τὸ Κράτος ἀπροσμάχητον,
ἐκ παντοίων μὲ κινδύνων ἐλευθέρωσον,
ἵνα κράζω Σοι, χαῖρε Νύμφη, ἀνύμφευτε ! »

Χ' Ἡ ἀνάκτηση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ

Ὁ Ἡράκλειος, ποὺ βρισκόταν στὴ Μ. Ἀσία, μόλις ἔμαθε ὅτι σώθηκε ἡ πρωτεύουσά του καὶ νικήθηκαν οἱ ἐχθροί, ἀμέσως προχωρεῖ μὲ τὰ στρατεύματά του πρὸς τὴν καρδιὰ τῆς Περσίας. Κυριεύει πόλεις ἀναρίθμητες μὲ ἀμύθητους θησαυροὺς καὶ τέλος νικάει τὸ βασιλεῖα τῶν Περσῶν καὶ καταστρέφει τελείως τὸ στρατό του. Ταπεινωμένοι οἱ Πέρσες ζήτησαν εἰρήνη. Καὶ ὁ Ἡράκλειος τότε ἔκαμε τὴν

εἰρήνη ἀφοῦ πῆρε πίσω τοὺς χριστιανοὺς αἰχμαλώτους, τὰ λάφυρα καὶ τὸν **Τίμιο Σταυρό**.

Ὅταν διαδόθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη ἔπειτα ἀπὸ λίγο, ὅτι ἔρχεται ὁ νικητὴς τῆς αὐτοκράτορας μὲ τὸ **Τίμιο Ξύλο** βγῆκε ὁ λαός, οἱ ἱερεῖς, οἱ ἄρχοντες καὶ ἡ κυβέρνησις νὰ τὸν προὔπαντήσουν.

Οἱ καρδιὲς ὅλων ἦταν πλημμυρισμένες ἀπὸ ἱερὴ συγκίνηση, πού ἐβλεπαν τὸν Ἑράκλειο ὕστερ' ἀπὸ πέντε χρόνια νὰ περνήναι ἐπάνω σὲ μεγάλοπρεπο ἄρμα, πού τὸ ἔσερναν 4 ἐλέφαντες. Μπροστὰ μπροστὰ προπορεύονταν στρατιῶτες, πού κρατοῦσαν τὸν **Τίμιο Σταυρό**. Πίσω ἀπὸ τὸν αὐτοκράτορα ἀκολουθοῦσε ὁ νικηφόρος στρατός. Καὶ ὅλη ἡ πομπὴ πῆγε στὴν Ἀγία Σοφία, ὅπου ἔγινε μεγάλη δοξολογία. Ἐπειτα ἄρχισε ἡ προσκύνησις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, πού κράτησε ἓνα χρόνο. Χιλιάδες χιλιάδων χριστιανοὶ πέρασαν γιὰ νὰ ἰδοῦν καὶ νὰ προσκυνήσουν τὸ **Τίμιο Ξύλο**, πού κράτησε τὸ ἄχραντο σῶμα τοῦ Κυρίου.

Τὸν ἄλλο χρόνο, ὁ Ἑράκλειος μετέφερε μὲ μεγάλη πομπὴ τὸν **Τίμιο Σταυρό** στὰ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ὕψωσε πάλι στὴν ἴδια θέσιν, ὅπου τὸν εἶχαν στήσει ἄλλοτε ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος καὶ ἡ Ἀγία Ἐλένη.

Τὴν πομπὴ ἀκολουθοῦσε πολὺς λαὸς μὲ τοὺς ἱερεῖς πού ἔψελναν μὲ κατάνυξιν :

« Σῶσον, Κύριε, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, νίκας τοῖς βασιλεῦσι κατὰ βαρβάρων δωρούμενος, καὶ τὸ Σὸν φυλάττων διὰ τοῦ Σταυροῦ σου πολίτευμα ».

Τὴν Ὑψωσὴ τοῦ Τιμίου Σταυροῦ γιορτάζει ἡ ἐκκλησία μας στίς 14 Σεπτεμβρίου.

~~Οἱ~~ ἄσκητές καὶ οἱ μοναχοὶ

Ἀπὸ τὰ πρῶτα ἀκόμη χριστιανικὰ χρόνια πολλοὶ εὐσεβεῖς ὁπαδοὶ τῆς θρησκείας τοῦ Κυρίου, θέλοντας νὰ ἔχουν τὴν ψυχὴ τους περισσότερο καθαρὴ ἀπὸ τὶς ἁμαρτίες, ἐγκατέλειψαν τελείως τὶς ἀπολαύσεις τοῦ κόσμου καὶ ἀφωσιώθηκαν στὸ Θεό. Προσεύχονταν, νήστευαν, καὶ μελετοῦσαν τὰ ἱερὰ βιβλία. Ἐτσι ἀσκούσαν τὴν ψυχὴ τους στὴν ἀγνότητα καὶ γι' αὐτὸ ὠνομάστηκαν **ἀσκητές**.

Αὐτοὶ οἱ ἀσκητὲς στὴν ἀρχὴ ἔμεναν στίς πολιτείας· κατόπιν ὁμως

προτιμοῦσαν ν' ἀποτραβιῶνται μακριὰ ἀπ' τοὺς ἀνθρώπους· πῆγαιναν στὰ ὄρη καὶ στὶς ἐρήμους, ὅπου ζοῦσαν **μοναχοί** τους.

Ὁ πρῶτος ἀσκητὴς ποὺ πέρασε ὅλη του τὴ ζωὴ στὴν ἐρημο, ἦταν ὁ Παῦλος ἀπὸ τὴ Θηβαΐδα τῆς Αἰγύπτου. Ἡ παράδοση λέγει ὅτι ὁ ἀσκητὴς αὐτὸς ἐζήσε 97 ὁλόκληρα χρόνια μέσα σ' ἓνα σπήλαιο τῆς ἐρήμου κι ἐκεῖ τελείωσε τὸ βίο του.

Ἀλλὰ ὁ σπουδαιότερος ἀπ' ὅλους τοὺς ἀσκητὲς ἦταν ὁ **Ἅγιος Ἀντώνιος**. Αὐτὸς ἂν καὶ καταγόταν ἀπὸ πλούσια οἰκογένεια, ἐγκατέλειψε ὅλα τὰ ἐπίγεια ἀγαθὰ, ἐμοίρασε τὴν περιουσία του στοὺς φτωχοὺς καὶ ἔπειτα ἀποσύρθηκε στὴν ἐρημο τῆς Αἰγύπτου γιὰ ν' ἀσκητέψη. Σ' ὅλη τὴ γύρω χώρα εἶχε διαδοθῇ ἡ φήμη του καὶ πάρα πολλοὶ εὐσεβεῖς χριστιανοὶ τὸν ἐπεσκέπτονταν γιὰ νὰ τοῦ ζητήσουν τὴν εὐλογίαν του καὶ τὶς συμβουλές του.

Ὁ Ἅγιος Ἀντώνιος

Λέγουν ὅτι ὁ ἅγιος Ἀντώνιος προσευχόταν πολλὰς νύχτες κατὰ συνέχεια καὶ ὅτι ἔτρωγε μόνο ψωμὶ καὶ ἁλάτι. Μερικὲς μάλιστα φορὲς τὰ ἔτρωγε καὶ αὐτὰ κάθε τρεῖς μέρες.

Ἄλλος περίφημος ἀσκητὴς ἦταν ὁ μαθητὴς τοῦ Ἀντωνίου **Παχόμιος**. Αὐτὸς συγκέντρωσε πολλοὺς ἀσκητὲς, τοὺς ὠργάνωσε σὲ μοναστήρια καὶ καθώρισε, πῶς ἔπρεπε νὰ ζοῦν ἐκεῖ.

Ἀργότερα ὁ Μ. Βασίλειος ἐσύνηψε μὲ ἀκρίβεια τοὺς κανόνες τοῦ βίου τῶν μοναχῶν καὶ τῶν μοναστηριῶν, ὅπως ἐξακολουθοῦν ἀκόμη καὶ σήμερα νὰ ἰσχύουν στὴν ὁρθόδοξη ἐκκλησία μας. Οἱ κανόνες αὐτοὶ ὀρίζουν γιὰ τοὺς μοναχοὺς, ὅτι πρέπει νὰ ὑπακούουν, νὰ μὴ ἔχουν περιουσία καὶ νὰ εἶναι ἐγκρατεῖς.

Δὲν συγκεντρώθηκαν ὅμως ὅλοι οἱ μοναχοὶ στὰ μοναστήρια, ἀλλὰ ἐξακολουθοῦσαν ἀκόμη ἀρκετοὶ νὰ ζοῦν σὰν ἀσκητὲς προπάντων ἐκεῖ στὴν Αἴγυπτο. Μερικοὶ ἀπ' αὐτοὺς ἐτιμωροῦσαν τὸ σῶμα τους μὲ ὑπερβολικὲς στερήσεις καὶ ταλαιπωρίες, ὅπως π. χ. οἱ **στιλίτες**, ποὺ ζοῦσαν ἐπάνω σὲ στύλους. Διάσημος εἶναι ὁ Συμεὼν ὁ στιλίτης, ποὺ

ἀνεβασμένος ἐπάνω σ' ἓνα στύλο ἐκεῖ κοντὰ στὴ Λαμασκό, ἀσκήτεψε καὶ κήρυττε τὴ μετάνοια 30 ὁλόκληρα χρόνια.

Ὡστόσο ἡ ἐκκλησία, ἡ ὀρθοδοξία, καὶ ὁ ἑλληνισμὸς χρεωστοῦν μεγάλες εὐεργεσίες στοὺς μοναχοὺς καὶ στὰ μοναστήρια. Γιατὶ πολλοὶ μοναχοὶ ἔγιναν ἱεραπόστολοι καὶ δίδαξαν στοὺς ἀλλοθρήσκους τὸ Εὐ-αγγέλιο. Ἄλλοι καταπολέμησαν τὶς αἱρέσεις καὶ ὑποστήριξαν τὴν ὀρθοδοξία, ἄλλοι ὑπερασπίστηκαν τὶς εἰκόνες κατὰ τῶν εἰκονομάχων καὶ τέλος ἄλλοι ἀναδείχτηκαν σπουδαῖοι κήρυκες τοῦ θεοῦ λόγου.

Σὲ διάφορα πάλι μεγάλα μοναστήρια εἶχαν ἰδρυθῇ πολυτιμότητες βιβλιοθηκῆς, ὅπου οἱ ἐγγράμματοι μοναχοὶ ἀντέγραφαν ὄχι μονάχα τὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, ἀλλὰ καὶ τὰ συγγράμματα τῶν ἀρχαίων ποιητῶν, φιλοσόφων καὶ πεζογράφων. Ἔτσι ἔφτασαν ὥς τὰ χρόνια μας οἱ ἀνεκτίμητοι θησαυροὶ τῆς σοφίας τῶν ἀρχαίων προγόνων μας.

Τὰ μοναστήρια ἐπίσης ἦταν τὰ σχολεῖα τοῦ γένους στὰ χρόνια, πού ἡ Ἑλλάδα μας βρισκόταν σκλαβωμένη στοὺς Τούρκους. ~~X~~

~~X~~ Οἱ Εἰκονομαχίες

Ἀπὸ τὴν ἀρχὴ οἱ χριστιανοὶ καὶ στὴν ἐποχὴ ἀκόμη, πού δὲν εἶχαν ναοὺς καὶ λάτρευαν τὸ Θεὸ κάτω ἐκεῖ στὶς βαθεῖς κατακόμβες, εἶχαν εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου. Ἀργότερα ἄρχισαν νὰ κάνουν εἰκόνες τῶν ἁγίων. Φυσικὰ οἱ χριστιανοὶ τὶς εἰκόνες τὶς ἐσέβονταν καὶ τὶς τιμοῦσαν, γιατί παρουσίαζαν θεῖα καὶ ἱερὰ πρόσωπα.

Ὡστόσο κατὰ τὸν 8ο αἰώνα πολλοὶ χριστιανοί, προπάντων οἱ ἀμόρφωτοι, παρεξήγησαν τὴ σημασία τῶν εἰκόνων, γι' αὐτό, ἀντὶ νὰ τὶς σέβωνται καὶ νὰ τὶς τιμοῦν, ἄρχισαν νὰ τὶς λατρεύουν, σὰ νὰ ἦταν πραγματικοὶ θεοί. Ἐφταναν στὸ σημεῖο μερικοὶ χριστιανοὶ νὰ ξύνουν τὴ βαφὴ τῶν εἰκόνων καὶ νὰ τὴ ρίχνουν μέσα στὸ ποτὴρι τῆς θείας κοινωνίας. Ἄλλοι ἐπλεναν τὶς εἰκόνες καὶ ἔπιναν τὸ νερὸ γιὰ νὰ θεραπευθοῦν ἀπὸ τὶς ἀρρώστειες· ἀκόμη τὶς ἔβαζαν ἐπάνω στὸ κεφάλι τοῦ ἀρρώστου γιὰ νὰ γίνῃ καλὰ ἢ νὰ συγχωρεθοῦν οἱ ἁμαρτίες του. Τέλος πάντων ἐθνοποιοῦσαν τὶς εἰκόνες καὶ τὸ κακὸ προχωροῦσε καθημερινά.

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα αὐτὸ βέβαια ἦταν μιὰ κατάχρηση φανερὴ κι ἔπρεπε νὰ σταματήσῃ. Τότε πολλοὶ μορφωμένοι ἄνθρωποι ἄρχισαν νὰ

διαμαρτύρωνται καὶ νὰ λέγουν, ὅτι μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τῆς λατρείας ἡ χριστιανικὴ θρησκεία θὰ καταντήση σὲ σωστὴ εἰδωλολατρεία.

Πρῶτος ὁ αὐτοκράτορας Λέων ὁ Γ' ὁ Ἰσαυρος ἀναγνώρισε, ὅτι ἔπρεπε νὰ σταματήσῃ ὁ κατήφορος, ποὺ πῆρε ἡ λατρεία. Γιὰ τὸ λόγο αὐτὸ ἔβγαλε διάταγμα γιὰ νὰ κρεμαστοῦν οἱ εἰκόνες ψηλότερα μέσα στοὺς ναοὺς. Ἀλλὰ ἐπειδὴ δὲν ἐκτελέστηκε ἡ διαταγὴ του διάταξε νὰ βγάλουν ἐντελῶς τὶς εἰκόνες ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ νὰ ἀσβεστώσουν τοὺς τοίχους.

Ἀλλὰ τὰ διατάγματα τοῦ αὐτοκράτορα δὲν ἔγιναν δεκτὰ μ' εὐχαρίστηση στὸν πολὺ λαό, γιατί πραγματικά ἔπρεπε μὲ ἄλλο τρόπο νὰ διορθωθῇ τὸ κακό. Ἐπρεπε δηλαδὴ νὰ στείλῃ ἱεροκήρυκες νὰ διδάξουν τοὺς χριστιανούς, πῶς πρέπει νὰ γίνεται ἡ πραγματικὴ λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Γι' αὐτὸ ἡ μεταρρύθμιση τῆς λατρείας, ποὺ θέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ ὁ Λέων ὁ Ἰσαυρος, βρῆκε μεγάλη ἀντίδραση ἰδίως ἀπὸ τὸν κατώτερο κλήρο καὶ τὸν ἀμόρφωτο ὄγλο.

Φανατικοὶ τότε καλόγεροι ὑπερασπιστὲς τῶν εἰκόνων ἄρχισαν περὶτρέχοντας τὶς πόλεις καὶ τὰ χωριά νὰ μιλοῦν στὸ λαὸ κατὰ τοῦ μεταρρυθμιστῆ αὐτοκράτορα, ποὺ ἤθελε νὰ χαλάσῃ τάχα τὴ θρησκεία. Ἀναβρασμὸς σηκώθηκε μέγας σ' ὅλο τὸ κράτος καὶ οἱ χριστιανοὶ χωρίστηκαν σὲ δύο μερίδες. Στὴ μιὰ ἦταν οἱ μεταρρυθμιστὲς ποὺ ἐμάχονταν τὶς εἰκόνες, καὶ ὠνομάστηκαν **εἰκονομάχοι**. Στὴν ἄλλη μερίδα εἶχαν ταχθῇ οἱ ὑπερασπιστὲς τῶν εἰκόνων, ποὺ ἐλέγονταν **εἰκονολάτρεις**.

Ἡ Θεοδώρα καὶ ἡ ὀρθοδοξία

Ἡ φιλονικία ἀνάμεσα στοὺς εἰκονομάχους καὶ τοὺς εἰκονολάτρεις κρατοῦσε ἀνάστατη ὅλη τὴν κοινωνία. Ὁ διάδοχος μάλιστα τοῦ Ἰσαύρου ὁ Κωνσταντῖνος Ε', ποὺ οἱ φανατικοὶ καλόγεροι τὸν ἐπωνόμασαν κοπρώνυμο, θέλησε νὰ ἐφαρμόσῃ αὐστηρότερα τὴ μεταρρύθμιση. Ἐκήρυξε λοιπὸν σφοδρὸ διωγμὸ κατὰ τῶν μοναχῶν, γιατί αὐτοὶ διηύθυναν τοὺς εἰκονολάτρεις. Ἄλλους φιλάκισε καὶ ἄλλους ἐξώρισε· κατάστρεψε τὰ μοναστήρια τους, τὶς βιβλιοθῆκες καὶ τὰ σχολεῖα τους.

Ἀλλὰ ὁ ἀγώνας αὐτὸς μεταξὺ τῶν δύο παρατάξεων κράτησε 120 περίπου χρόνια (726—842 μ. Χ.), γιατί ἡ λατρεία τῶν εἰκόνων εἶχε βαθειὰ ριζωθῇ στὸ λαό.

Κατὰ τὴν περίοδο αὕτῃ ἡ ἐκκλησία συνταραζόταν ἀπὸ τὰ θεμέλια. Οἱ φιλονικίες, οἱ ταραχές, τὸ μῖσος καὶ ὁ φανατισμὸς ἀνάμεσα στὶς δύο μερίδες ἦταν ἀφάνταστες.

Τέλος ἡ εὐσεβὴς αὐτοκράτειρα Εἰρήνη ἐκάλεσε τὴν ἐβδόμη καὶ τελευταία Οἰκουμενικὴ Σύνοδο (787 μ. Χ.). Ἡ Σύνοδος αὕτῃ ἐπανεφερε τὶς εἰκόνες στὶς ἐκκλησίες, ἀλλὰ ὥρισε νὰ τὶς ἀσπαζόμαστε καὶ νὰ τὶς προσκυνοῦμε, ὄχι ὅμως καὶ νὰ τὶς λατρεύουμε. Ἔτσι φάνηκε γιὰ λίγα χρόνια ὅτι τελείωσε ἡ ἐσωτερικὴ διαίρεση τῆς ἐκκλησίας.

Μετὰ ἀπὸ τὸ θάνατο ὅμως τῆς Εἰρήνης ἀνέβηκαν στὸ θρόνο αὐτοκράτορες, ποὺ καταπολέμησαν πάλι τὶς εἰκόνες, γι' αὐτὸ τὸ μῖσος ἀνάμεσα στοὺς εἰκονομάχους καὶ εἰκονολάτρεις ἄρχισε νὰ ξανανάβῃ.

Τὸ ὀριστικὸ τέρμα στὴν πολυχρόνια αὕτῃ ἔριδα, ποὺ ὠνομάστηκε **εἰκονομαχία** τὸ ἔδωσε ἡ αὐτοκράτειρα Θεοδώρα τὰ ἔτος 842 μ. Χ. Ἡ Θεοδώρα ἀναστήλωσε τὶς εἰκόνες καὶ ἐπανεφερε τὴ γαλήνη στὴν ἐκκλησία, ὅπως ὅλοι οἱ συνετοὶ χριστιανοὶ τὸ ἐπιθυμοῦσαν.

Τὴν πρώτη Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς ὠρίστηκε νὰ γίνῃ ὁ πανηγυρικὸς ἑορτασμὸς σ' ὅλο τὸ βυζαντινὸ κράτος. Τὴν ἡμέρα αὕτῃ οἱ ἱερεῖς καὶ ὁ λαὸς μὲ κατανυκτικὴ πομπὴ ἐπανεφέρονταν τὶς ἱερὲς εἰκόνες στοὺς ναοὺς.

Ἀπὸ τότε καθιερώθηκε ὁ ἑορτασμὸς γιὰ τὴν ἀναστήλωση τὴν πρώτη Κυριακὴ τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, ποὺ ὠνομάστηκε πιά **Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας**. Στὸν πανηγυρισμὸ αὐτὸ τῆς ἐκκλησίας ψέλνομε τὸ ἀπολυτίκιο :

« Τὴν ἄχραντον Εἰκόνα Σου προσκυνοῦμεν Ἀγαθέ, αἰτούμενοι συγχώρησιν τῶν πταισμάτων ἡμῶν, Χριστέ ὁ Θεός· βουλήσει γὰρ ἡὺ-δόκησας ἀνελθεῖν ἐν τῷ Σταυρῷ, ἵνα ρύσης, οὓς ἐπλασας ἐκ τῆς δουλείας τοῦ ἔχθρου. Ὅθεν εὐχαρίστως βοῶμεν Σοι· χαρᾶς ἐπλήρωσας τὰ πάντα Σωτὴρ ἡμῶν, παραγενόμενος εἰς τὸ σῶσαι τὸν κόσμον ».

Ἔργασίες : Τί γνωρίζετε γιὰ τὴ στάση τοῦ Νίκα ; Φέρετε λαϊκὲς παραδόσεις γιὰ τὴν Ἀγία Σοφία. Φέρετε εἰκόνες τῆς Ἀγίας Σοφίας. Ἀποστηθίσετε τὸ « Τῇ υπερμάχῳ. . . ». Φέρετε λαϊκὲς παραδόσεις γιὰ τὸν Τίμιον Σταυρό. Πληροφορίες γιὰ τοὺς ἀσκητές. Πληροφορίες γιὰ τὶς εἰκονομαχίες. Πόσες καὶ ποιὲς εἶναι οἱ Σύνοδες ; Γιατί συνήρθη ἡ κάθε μιὰ ; Ἀπαγγείλατε τὸ « Κρυφὸ σχολεῖδ » τοῦ Πολέμη.

Θέμα : Ἡ ἱστορία τῆς Ἀγίας Σοφίας.

Θέμα : Οἱ μοναχοὶ καὶ τὰ μοναστήρια.

ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ

Ὁ Πάπας καὶ ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ἀρχοῦν τῶν μεγάλων Πατέρων τῆς ἐκκλησίας τὴν ἐπίβλεψη τῶν χριστιανικῶν ἐκκλησιῶν τὴν ἀνάλαβαν οἱ πέντε πατριάρχες : τῆς Ρώμης, τῆς Κωνσταντινούπολης, τῆς Ἀλεξανδρείας, τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων. Ὁ κάθε ἓνας πατριάρχης ἐπέβλεπε τὴν περιφέρειά του καὶ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ ἀναμινγνύεται στὰ ζητήματα τῶν ἄλλων πατριαρχείων.

Ὁ πατριάρχης ὅμως τῆς Ρώμης, πὺν λεγόταν καὶ Πάπας ζητοῦσε πάντοτε νὰ βροῖσκῃ εὐκαιρίες γιὰ ν' ἀναμινγνύεται στὶς ὑποθέσεις τῶν ἄλλων πατριαρχείων, σὰ νὰ ἦταν αὐτὸς προϋιτιμένος ὅλων τῶν πατριαρχῶν καὶ ὅλης τῆς χριστιανικῆς ἐκκλησίας.

Φυσικὰ αὐτὸ δὲν τὸ ἤθελαν οἱ ἄλλοι τέσσαρες πατριάρχες καὶ ἀντιδροῦσαν. Γι' αὐτὸ ὑπῆρχε κάποια ψυχρότητα μεταξὺ ἐκείνων καὶ τοῦ Πάπα.

Κατὰ τὸ ἔτος 842 μ.Χ. ἀνέβηκε στὸ θρόνο τῆς Κωνσταντινούπολης ὁ γιὸς τῆς Θεοδώρας Μιχαὴλ ὁ Γ'. Μὰ ἐπειδὴ ἦταν ἀνήλικος, τὰ βασιλικά καθήκοντα τὰ ἀνάλαβε ὁ θεῖος του Βάρδας. Ὁ ἀντιβασιλέας λοιπὸν Βάρδας διεφώνησε σὲ μερικὰ ζητήματα μὲ τὸν τότε πατριάρχη Ἰγνάτιο καὶ γι' αὐτὸ τὸν ἀνάγκασε νὰ παραιτηθῇ.

Τότε στὴ θέση του ἐξέλεξαν τὸν ἐνάρετο Φώτιο, πὺν καταγόταν ἀπὸ καλὴ οἰκογένεια καὶ ἦταν πολὺ μορφωμένος. Ἐπειδὴ ὅμως οἱ φίλοι τοῦ Ἰγνατίου ὑποστήριζαν ὅτι ὁ Φώτιος χειροτονήθηκε παράνομα, ἄρχισαν νὰ δημιουργοῦν θόρυβο. Ὁ συνετὸς Φώτιος γιὰ νὰ ἐπιχυρώσῃ τὴν ἐκλογή του καὶ νὰ τὴν στερεώσῃ, συνεκάλεσε μεγάλη σύνοδο. Ἡ σύνοδος αὕτη ἀναγνώρισε, ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου ἔγινε νόμιμα καὶ κανονικά.

Ἐκείνην ἀκριβῶς τὴν ἐποχὴ Πάπας στὴ Ρώμη ἦταν ὁ ὑπερήφα-

νος Νικόλαος Α'. Μόλις πληροφορήθηκε λοιπόν την απόφαση τῆς συνόδου, ὅτι ἡ ἐκλογή τοῦ Φωτίου θεωρήθηκε κανονική, ἐκάλεσε κι αὐτὸς δική του σύνοδο στὴ Ρώμη, πού κήρυξε ἄκυρη τὴν ἐκλογή τοῦ Φωτίου καὶ τὸν ἴδιο ὠνόμασε ταραξία καὶ σχισματικό.

Ἡ ἐνέορεια τοῦ Πάπα ἐπροκάλεσε μεγάλο ἐρεθισμό στὴν Κωνσταντινούπολη, γιατί ἀνακατεύθηκε στὰ ζητήματα ξένου Πατριαρχείου. Ἀλλ' ὁ συνεπὲς Φώτιος θεώρησε ὀρθὸ νὰ μὴ δώσει στὸ ζήτημα καμιά σημασία, γιὰ ν' ἀποφύγῃ ἔτσι τὸ χωρισμὸ τῶν ἐκκλησιῶν. Ἐνόμισε ὅτι σιγὰ σιγὰ μὲ τὸν καιρὸ τὸ πρᾶγμα θὰ ξεκαθί.

Οἱ Σλάβοι γίνονται Χριστιανοί

Τὴν ἐποχὴ πού ἦταν αὐτοκράτορας στὴν Κωνσταντινούπολη ὁ Μιχαὴλ ὁ Γ' (842—867), συνέβη ἓνα πολὺ ἀξιόλογο γεγονός: στὰ βόρεια σύνορα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους. Οἱ σλαβικοὶ λαοί, πού κατοικοῦσαν σ' ἐκεῖνα τὰ μέρη καὶ ἦταν μέχρι τότε εἰδωλολάτρες βλέποντας τὸ μεγαλεῖο καὶ τὴ λάμψη τοῦ ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ τοῦ Βυζαντίου, πού φεγγοβολοῦσε καὶ γοήτευε ὅλον τὸν κόσμον μὲ τὰ ψηλὰ διδάγματα τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου, ζήλεψαν καὶ πεθύμησαν νὰ γίνουν κι αὐτοὶ χριστιανοί.

Ἐστειλαν λοιπὸν πρέσβεις στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ εἶπαν στὸν αὐτοκράτορα: «Ἐμεῖς οἱ Σλάβοι, μεγαλειότατε, εἴμαστε λαὸς ἀπλοῦχος καὶ δὲν ἔχομε κανένα νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ἀλήθεια τοῦ Θεοῦ. Ὑπόδειξέ μας, ἐνδοξότατε βασιλιά, ἓναν ἄνθρωπο ἄξιο καὶ φρόνιμο νὰ μᾶς διδάξῃ τὴν ἀληθινὴ πίστη».

Ὁ Μιχαὴλ τότε τοὺς ἔστειλε δυὸ πολὺ μορφωμένους καλογέρους ἀπὸ τὴ Θεσσαλονίκη, τὸν Κύριλλο καὶ τὸ Μεθόδιο, νὰ πᾶνε νὰ τοὺς κηρύξουν τὸ Εὐαγγέλιο.

Οἱ δυὸ ἱεραπόστολοι γεμάτοι ἐνθουσιασμὸ ἐδίδαξαν ἐκεῖ τὸ χριστιανισμὸ καὶ τὸν διάδωσαν σὲ ὅλους τοὺς Σλάβους. Γι' αὐτὸ ὠνομάστηκαν ἀπόστολοι τῶν Σλάβων.

Κατόπιν ὁ πατριάρχης Φώτιος φρόντισε νὰ διαδοθῇ ὁ Χριστιανισμὸς καὶ στοὺς Βουλγάρους, πού ἀκόμη δὲν εἶχαν γίνῃ ὅλοι χριστιανοί. Ἐστειλε ἱεροκήρυκες νὰ τοὺς κατηχήσουν καὶ κληρικοὺς γιὰ νὰ τοὺς ὀργανώσουν τὴν ἐκκλησία. Ἡ ἀποστολὴ ἐπέτυχε στὸ ἔργο της καὶ μάλιστα ἔκαμε χριστιανὸ καὶ αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα τῶν Βουλγάρων τὸ

Βόγορη. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἡγεμόνα ἀκολούθησε. ἔπειτα καὶ ὁλος ὁ λαὸς (864 μ. Χ.).

Σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο ἦταν τὰ πράγματα, ὅταν ὁ Πάπας τῆς Ρώμης Νικόλαος ἔστειλε δυτικούς ἱερεῖς στὴ Βουλγαρία, μὲ τὸ σκοπὸ νὰ πάρη τὴν ἐκκλησίαν τῆς στῇ δική του δικαιοδοσία.

Ὅταν ἔφτασαν ἐκεῖ οἱ Λατίνοι ἱερεῖς ἄρχισαν νὰ φέρωνται μὲ ὑβριστικὸ τρόπο στοὺς ὀρθοδόξους κληρικούς. Τοὺς κατέβαζαν ἀπὸ τοὺς ἁμβωνες, τοὺς ἔδιωχναν ἀπὸ τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς συκοφαντοῦσαν στὸ λαό. Ἐπίσης διέδιδαν πολλὰς διδασκαλίας αἰρετικές: ὅτι τὸ ἅγιο πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ἔκαναν τὴν βάπτισμα μὲ ραντισμό, μεταλάβαιναν τοὺς πιστοὺς μόνο μὲ ἄρτο καὶ λοιπά.

Ὁ Φώτιος, ποὺ ὡς ἐκείνη τὴν ὥρα τὰ εἶχε ὑπομείνει ὅλα ἀναγκάστηκε νὰ καταγγεῖλῃ τὶς ἀντικανονικὰς αὐτὰς ἐνέργειες τοῦ Πάπα καὶ μάλιστα ἐκάλεσε στὴν Κωνσταντινούπολιν (867) μεγάλη σύνοδο ἀπὸ ἐπισκόπους ὅλων τῶν Πατριαρχείων.

Ἡ σύνοδος αὐτὴ κατεδίκασε ὅλες τὶς αἰρετικὰς διδασκαλίας τοῦ Πάπα καὶ τὸν ἀφώρισε.

Μετὰ ἀπὸ λίγον καιρὸ καὶ ὁ Πάπας ἔκανε τὸ ἴδιο κι ἔτσι ἔγινε ὁ χωρισμὸς τῶν δύο ἐκκλησιῶν, δηλαδὴ τὸ σχίσμα τῆς Ἀνατολικῆς καὶ τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας.

Τὸ ὀριστικὸν σχίσμα

Ἄν καὶ ἔγινε τὸ σχίσμα ὅμως, οἱ δύο ἐκκλησίαι ἐξακολουθοῦσαν νὰ ἔχουν μεταξύ τους σχέσεις καὶ ὑπῆρχε ἐλπίδα πάλιν νὰ συμφιλιωθοῦν καὶ νὰ ἐνωθοῦν. Στὸ μεταξὺ οἱ ὀρθόδοξοι διέδωκαν τὸν χριστιανισμό καὶ στοὺς Ρώσους. Μάλιστα κατὰ τὸ ἔτος 988 μ. Χ. βαπτίστηκε καὶ ἔγινε χριστιανὸς ὁ ἡγεμόνας τοὺς Βλαδίμηρος.

Ὡστόσο μετὰ ἀπὸ 200 περίπου χρόνια ὁ αὐτοκράτορας Κωνσταντῖνος ὁ Μονομάχος ἐπειδὴ ἐθεώρησε, πῶς ἦταν συμφέρον στὸ κράτος του νὰ ἔχη καλὰς σχέσεις μὲ τὴ Δυτικὴ ἐκκλησίαν, ἐπρότεινε στὸν Πάπα νὰ στείλῃ στὴν Κωνσταντινούπολιν ἀντιπροσώπους του γιὰ νὰ συζητήσουν, πῶς θὰ ἐνώσουν τὶς ἐκκλησίες.

Οἱ ἀντιπρόσωποι του ὅμως ὄχι μονάχα ἐφέροντο ὑβριστικά καὶ ὑποστήριζαν ἐντελῶς παράλογα πράγματα, ἀλλὰ τὸ θράσος τοὺς ἔκαμε νὰ τολμήσουν κατὰ πρωτάκουστο: Μπῆκαν τὴν ὥρα τῆς λειτουργίας στὸ ναὸ τῆς Ἀγίας Σοφίας καὶ ἄφησαν πάνω στὴν ἁγία Τράπεζα

Ἐκκλησ. Ἱστορία, Δ. Γεννιά - Γιαννάκου

έναν άφορισμό κατά τοῦ πατριάρχῃ καὶ τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας.
Ἔπειτα ἔφυγαν.

Ἡ ὕβριστικὴ αὐτὴ πράξις κατεστάρη καὶ ἐξώργισε ὅλην τὴν ἀνατολικὴ ἐκκλησίαν. Ἀμέσως τότε ὁ πατριάρχης Μιχαὴλ ὁ Κυρουλάριος ἐκάλεσε σύνοδο στὴν Κωνσταντινούπολη, πού ἀφώρισε τοὺς παπικοὺς ἀποσταλμένους καὶ κατέκρινε αὐστηρὰ τὶς κακὰς ἐνέργειες τῆς δυτικῆς ἐκκλησίας.

Τώρα πιά τὸ σχίσμα ἐγίνε ὁριστικὸ τὸ ἔτος 1054 μ. Χ.

Πολλοὶ αὐτοκράτορες τοῦ Βυζαντίου κατόπιν θέλησαν νὰ φέρουν τὴν ἐνότητα πάλι ἀνάμεσα στὶς δυὸ ἐκκλησίες· ὅμως δὲν τὸ κατώρθωσαν. Ἡ σπουδαιότερη προσπάθεια γιὰ ἔνωση ἐγίνε στὴ σύνοδο τῆς Φλωρεντίας τὸ 1439 μ. Χ. τὴν ἐποχὴ ποῦ ἦταν αὐτοκράτορας τὸ Βυζάντιο ὁ Ἰωάννης Η΄ ὁ Παλαιολόγος. Ἐκεῖ στὴ Φλωρεντία ἀποφασίστηκε νὰ γίνῃ ἡ ἔνωση, ὅμως ὁ λαὸς καὶ ὁ κληρὸς τῆς ἀνατολικῆς ἐκκλησίας δὲν ἤθελαν ποτὲ νὰ γίνῃ ταπεινωτικὴ γι' αὐτοὺς ἔνωση. Ἐπολέμησαν λοιπὸν τὴν ἀπόφαση τῆς Φλωρεντίας καὶ μίσησαν καὶ ἀναθεμάτισαν ὅλους ἐκείνους τοὺς ἄντρες, πολιτικοὺς καὶ κληρικοὺς, πού τὴν ὑποστήριζαν. Γιατὶ ἔβλεπαν οἱ ὀρθόδοξοι καθαρά, πὼς μιὰ τέτοια ἔνωση θὰ τοὺς ὠδηγοῦσε μιὰ μέρα ὅλους στὸν Παπισμὸ καὶ στὴν πλάνη.

Ἔργασίες : Ποιοὶ ἦσαν οἱ εἰκονομάχοι αὐτοκράτορες ; Φέρετε περισσότερες πληροφορίες γιὰ τὶς εἰκονομαχίες καὶ τὶς συνέδους ποὺ ἐγίναν γι' αὐτές. Πὼς κρίνετε τὶς εἰκονομαχίες ; Περιγράψετε τὴ γιορτὴ τῆς ἀναστήλωσης. Ποιὰ εἶναι ἡ ἀντίληψή σας γιὰ τὸ σχίσμα ; Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Κυρίλλου καὶ τοῦ Μεθόδιου.

Θέμα : Ὁ Πατριάρχης Φώτιος. Ὁ Πάπας καὶ οἱ ἀξιώσεις του. Ὁ ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων.

Η ΔΥΤΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Η θρησκευτική μεταρρύθμιση

Τώρα θὰ ἐξετάσωμε τί ἔγινε στὴ Δυτικὴ ἐκκλησίᾳ μετὰ τὸ σχίσμα.

Ἐφρόντισε βέβαια ὁ Πάπας νὰ διαδώσῃ τὸ χριστιανισμὸ σὲ ὅλα γενικῶς τὰ εὐρωπαϊκὰ κράτη. Ἀλλὰ ἡ θρησκευτικὴ διδασκαλία γινόταν μονάχα στὴ λατινικὴ γλῶσσα, γι' αὐτὸ δὲ μποροῦσαν νὰ καταλάβουν τὸ κήρυγμα, οὔτε νὰ νοιώσουν τὰ θεῖα λόγια τοῦ Εὐαγγελίου, ὅσοι δὲν ἤξεραν τὰ λατινικὰ καὶ προπάντων ὁ ἀμόρφωτος λαός. Γιατί καὶ ἡ Ἁγία Γραφή καὶ ὅλα τὰ θρησκευτικὰ βιβλία ἦταν στὴ Λατινικὴ γλῶσσα.

Ὅλοι λοιπὸν αὐτοὶ οἱ λαοὶ τῆς Εὐρώπης ζοῦσαν σὲ μιὰ τέλεια θρησκευτικὴ ἀμάθεια. Πίστευαν ὅτι ὁ Πάπας εἶναι ὁ μόνος ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ ἐπάνω στὴ γῇ. Ἐλεγαν ὅτι ἦταν ὁ ἀλάθητος νομοθέτης τῆς θρησκείας, πὺν οἱ κληρικοὶ ἔπρεπε νὰ ἐκτελοῦν τίς διαταγές του καὶ οἱ λαϊκοὶ νὰ παραδέχωνται τίς ἀποφάσεις του χωρὶς καμιά συζήτηση, γιατί ἦταν ὅλες ὁρθές.

Οἱ ἀντιλήψεις αὐτὲς ὠδήγησαν φυσικὰ τὸν Πάπα καὶ τὴ Δυτικὴ ἐκκλησίᾳ σὲ κακὸ δρόμο. Γιατί ἄρχισαν νὰ διδάσκουν στοὺς χριστιανοὺς πράγματα, πὺν δὲν συμφωνοῦσαν μὲ τὴν Ἁγία Γραφή καὶ τίς ἀποφάσεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων.

Ἐδίδασκαν παραδείγματος χάριν ὅτι τὸ Ἅγιο Πνεῦμα ἐκπορεύεται καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, ὅτι τὸ βάπτισμα πρέπει νὰ γίνεται μὲ ραντισμό, ὅτι ἡ θεία κοινωνία πρέπει νὰ ἔχῃ μονάχα ἄγιο καὶ ὅτι οἱ ἁμαρτίες συγχωροῦνται, ἂν πληρώσῃ κανεὶς ἕνα ὥρισμένο ποσὸ χρημάτων στὸν Πάπα.

Καὶ σὰ νὰ μὴ ἔφταναν αὐτά, ὅλος ὁ ἀνώτερος κλήρος μαζί καὶ ὁ Πάπας ζοῦσαν πολυτελεῖ καὶ ἄσωτη ζωὴ· ἀπομακρύνθηκαν ἀπὸ τὸν ἀπλὸ χριστιανικὸ βίο, ἔκαναν ἀσυγχώρητες παρεκτροπές καὶ ἦταν βου-

τηγμένοι πὲ ἀφάνταστη διαφθορά καὶ ἁμαρτία. Ἔτσι ἔδιναν τὸ κακὸ παρὰδειγμα στὸ λαό.

Γιὰ τὴν ἄθλια αὐτὴ κατάσταση τῆς ἐκκλησίας ἐξηγέρθησαν πολλοὶ μορφωμένοι χριστιανοί, θεολόγοι καὶ εὐσεβεῖς ἐπιστήμονες. Διαμαρτύρονταν γιὰ ὅλες τὶς παρεκτροπὲς τοῦ Πάπα καὶ τοῦ κλήρου καὶ ζητοῦσαν τὴν ἀλλαγὴ καὶ τὴ μεταρρύθμιση, τὴν καλλιτέρευση δηλαδὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. Σιγὰ - σιγὰ λοιπὸν ἄρχισε νὰ παρουσιάζεται κάποια ἀντίδραση κατὰ τῆς παπικῆς ἐκκλησίας.

Ὁ Πάπας ὅμως γρήγορα ἐνόησε τὸν κίνδυνο καὶ ἔλαβε τὰ μέτρα του. Ὅλοις αὐτοὺς ποὺ διαμαρτύρονταν, τοὺς χαρακτηρίσε αἰρετικούς καὶ τοὺς καταδίωξε σκληρότατα. Ἰδρυσε στὶς διάφορες εὐρωπαϊκὲς πόλεις δικαστήρια, ὅπου δώρισε δικούς του ἀφωσιωμένους καὶ φανατικούς μοναχοὺς γιὰ δικαστές, ποὺ δὲν εἶχαν τίποτε τὸ χριστιανικὸ μέσα στὴ μαύρη ψυχὴ τους. Ἀλλοίμονο στὸ χριστιανὸ ποὺ θὰ τὸν κατηγοροῦσαν γιὰ αἰρετικό.

Ἀμέσως τὸν ἐπιαναν καὶ τὸν παρὰδιναν στὰ δικαστήρια αὐτά, στὴν Ἱερὴ ἐξέταση, ὅπως τὰ ὀνόμαζαν. Ἐκεῖ οἱ σκληρόκαρδοι μοναχοὶ τὸν ἔβαζαν σὲ σατανικά βασανιστήρια, γιὰ νὰ ὁμολογήσῃ τάχα τὴν ἀλήθεια καὶ τέλος τὸν καταδίκαζαν σὲ θάνατο ἐπάνω στὴν πυρά.

Πολλὲς χιλιάδες χριστιανῶν βρῆκαν ἀπάνθρωπο τέλος ἀπὸ τὴ σατανικὴ Ἱερὴ ἐξέταση. Ὅσοτοσο ὅμως ἡ φωνὴ τῆς διαμαρτυρίας δὲν καταπνίχτηκε τελικῶς.

Ἡ ἐξέγερση τοῦ Λουθήρου

Σὲ ἀποχώρητο πιά σημεῖο ἔφτασε ἡ θλιβερὴ κατάσταση τῆς Λυτικῆς ἐκκλησίας κατὰ τὶς ἀρχὲς τοῦ 16 αἰῶνα, ὅταν ἔγινε Πάπας ὁ Λέοντις 10ος. Ὁ ἄσεβης αὐτὸς Πάπας ἔχοντας ἀνάγκη ἀπὸ πολλὰ χρήματα γιὰ τὴν ἀδωτὴ καὶ ἁμαρτωλὴ ζωὴ του ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος, καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο γιὰ νὰ οἰκοδομήσῃ τὸ μεγάλο ναὸ τοῦ Ἁγίου Πέτρου στὴ Ρώμη, ἐξαπέστειλε μοναχοὺς σ' ὅλη τὴν Εὐρώπη, γιὰ νὰ πωλοῦν στοὺς χριστιανοὺς συγχωροχάρτια.

Ἄν ἓνας χριστιανὸς ᾔθελε νὰ πάρῃ συγχώρηση γιὰ τὶς ἁμαρτίες του ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ νὰ σώσῃ τὴν ψυχὴ του, δὲν ὑπῆρχε ἀνάγκη νὰ μετανοήσῃ ἐλικρινά, ὅπως δίδαξε ὁ Κύριος, ἀλλὰ ἔφτανε ν' ἀγοράσῃ ἓνα συγχωροχάρτι ὑπογραμμένο ἀπὸ τὸν Πάπα. Αὐτὸ τὰ ἔσβυνε ὅλα.

Όσο μάλιστα ακριβώτερο συγχωροχάρτι αγοράζε κανείς, τόσο καλλίτερη θέση θα έπαιρνε στον παράδεισο.

Φανταστείτε σε πόσο χαμηλό επίπεδο κατέρριξε την ύψηλότερη και αγιότερη υπόθεση της θρησκείας μας, τη σωτηρία της ψυχής μας, ο άσυνείδητος και αθεόφοβος αυτός κληρικός.

Μια μέρα λοιπόν έρχεται ένας τέτοιος μοναχός για να πουλήσει συγχωροχάρτια και στη Βιτεμβέργη της Γερμανίας. Εκεί υπηρετούσε ως καθηγητής στο Πανεπιστήμιο ο Μαρτίνος Λούθηρος, πού είχε πίστη φωτισμένη και αγάπη για την αλήθεια.

Μόλις το πληροφορήθηκε ο φιλελεύθερος καθηγητής στενοχωρήθηκε. Δέ μπορούσε πια να βλέπη την αίσχρη εκμετάλλευση της θρησκείας από τους αθεόφοβους κληρικούς και αποφάσισε ν' αναλάβη άνοιχτά τον άγώνα κατά των καταχρήσεων του Πάπα.

Διακήρυξε λοιπόν δημοσία, ότι ή πούληση συγχωροχαρτιών είναι αντίθετη με τη διδασκαλία του Χριστού. Μάλιστα τοιχοκόλλησε στην είσοδο του ναού της Βιτεμβέργης «95 άρθρα», δηλαδή κατηγορίες έναντιόν του Πάπα.

Τα «95 άρθρα» του Λουθήρου άμέσως τυπώθηκαν και σε λίγο χρονικό διάστημα έγιναν γνωστά και διαβάστηκαν με προσοχή σ' όλοκληρη την Ελβόπη. Αυτό φυσικά έβαλε σε μεγάλη άνησυχία τον Πάπα Λέοντα 10ο και κάλεσε το Λούθηρο να ρηθ στη Ρώμη μέσα σε 60 μέρες για ν' άπολογηθή.

Βέβαια ο Λούθηρος γνωρίζοντας τι τον περίμενε, δέν υπάκουσε. Τότε ο Πάπας τον αφώρισε. Άλλά ο φιλελεύθερος καθηγητής μόλις πήρε το έγγραφο του άφορισμού, ήρθε συνοδευόμενος από τους φοιτητές του στην πύλη της πόλης και εκεί μπροστά στο πλήθος έκαψε επιδεικτικά τον άφορισμό που έλαβε (1520 μ. Χ.).

Η διδασκαλία του Λουθήρου

Από την εποχή αυτή άρχισε πια ο Λούθηρος με ζήλο να διμιλή, να γράφη και να διαδίδη τις ιδέες του. Σε λίγον καιρό ή διδασκαλία του Λουθήρου πήρε τέτοια έξάπλωση, πού οι χριστιανοί των χωρών εκείνων χωρίστηκαν σε δυο μερίδες, στους Παπικούς και τους Λουθηρανούς. Μεταξύ τους οι δυο μερίδες φιλονικοῦσαν ζωηρά.

Τότε ο αυτοκράτορας της Γερμανίας θέλοντας να επαναφέρει την τάξη και την αγάπη στην εκκλησία, κάλεσε σε συνέδριο τους γερμανούς

ηγεμόνες και ανώτερους κληρικούς. Κάλεσε και τὸ Λούθηρο γιὰ ν' ἀρνηθῇ τὶς διδασκαλίες του μπροστὰ στὸ συνέδριο.

Ἐκεῖνος ὅμως τοὺς μίλησε καὶ τοὺς εἶπε: «Ἄν ἀποδείξετε, πῶς αὐτὰ ποὺ διδάσκω, δὲν εἶναι σύμφωνα μὲ τὴν Ἁγία Γραφή δέχομαι νὰ τ' ἀπαρνηθῶ».

Τὰ σπουδαιότερα ἀπὸ ὅσα δίδασκε ὁ Λούθηρος εἶναι τὰ ἀκόλουθα :

1) Μονάχα ἡ Ἁγία Γραφή εἶναι πηγὴ τῆς χριστιανικῆς διδασκαλίας. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ εἶναι μεταφρασμένη στὴ λαϊκὴ γλῶσσα γιὰ νὰ τὴν ἐννοῇ ὁ λαός. Τὴν ἱερὴ παράδοση δὲν τὴν παραδεχόταν ὁ Λούθηρος.

2) Οἱ ἁμαρτίες δὲ συγχωροῦνται μὲ τὰ παπικὰ συγχωροχάρτια, ἀλλὰ μὲ τὴν ἀληθινὴ πίστη στὸ Χριστὸ καὶ τὴν εἰλικρινὴ μετάνοια.

3) Ἡ θεῖα λειτουργία γίνεται στὴν ἀπλὴ γλῶσσα τοῦ λαοῦ.

4) Καταργεῖ τὸν καλογερικὸ βίο καὶ τὰ μοναστήρια.

5) Δὲν παραδέχεται τὴν προσκύνηση τῶν ἁγίων εἰκόνων.

6) Δυὸ μόνο μυστήρια παραδέχεται. Τὸ βάπτισμα καὶ τὴ θεία εὐχαριστία.

7) Δέχεται νὰ ὑπάρχουν στὴν ἐκκλησία πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι· ἐπίσκοποι ὅμως ὄχι.

Ἡ μεταρρυθμιστικὴ αὐτὴ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου δὲν ἄρσενε στὸ συνέδριο. Τὴν καταδίκασαν ὡς αἰρετικὴ, τὴν ἀπαγόρευαν καὶ διάταξαν νὰ κάψουν τὰ συγγράμματα τοῦ τολμηροῦ καθηγητῆ.

Ὅσοσο ἐπειδὴ ἡ μεταρρύθμιση καθημερινὰ ἀποχτοῦσε καὶ νέους ὁπαδοὺς, ἐγίνε ἐπειτα ἀπὸ μερικὰ χρόνια ἄλλη σύνοδος στὸ Σπάιερ τῆς Γερμανίας, ὅπου ἀποφασίστηκε ν' ἀπαγορευτῇ πάλι ἡ ἐξάπλωση τῆς διδασκαλίας τοῦ Λουθήρου ἐντελῶς.

Γι' αὐτὴ τὴν ἀπόφαση ὁ Λούθηρος καὶ οἱ ὁπαδοί του διαμαρτυρήθηκαν καὶ ἀπὸ τότε ὠνομάστηκαν διαμαρτυρομένοι ἢ προτεστάντες.

Ἀλλὰ ἡ μεταρρύθμιση ἐκέρδιζε συνεχῶς ἔδαφος, ὥσπου τέλος ἐγίνε νέο συνέδριο στὴν Αὐγούστα τὸ 1555 μ. Χ. ὅπου οἱ διαμαρτυρόμενοι ἀπόκτησαν τὴν ἐλευθερίαν, νὰ οργανώσουν τὴν ἐκκλησίαν τους σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τοῦ Λουθήρου.

Ἡ ἐκκλησία τῶν διαμαρτυρομένων

Λίγα χρόνια μετὰ ἀπὸ τὸ Λούθηρο ἐμφανίστηκε στὴν Ἑλβετία

ὁ ἱεροκέρουκας **Ζβίγγλιος**, πὺν δίδασκε περίπου τὰ ἴδια. Ἡ διάδοσις ὅμως τῆς διδασκαλίας του ἐκεῖ συνάντησε μεγάλη ἀντίδραση. Μάλιστα σὲ μιὰ σύγκρουση ἐφονεύτηκε καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ζβίγγλιος. Τότε τὸ ἔργο του ἀνάλαβε νὰ τὸ συνεχίσῃ, ὁ θεολόγος **Ἰωάννης Καλβίνος**.

Ὁ Καλβίνος ἐργάστηκε μὲ τόση ἐπιτυχία στὴν Ἑλβετία καὶ ἀπόχρησε τέτοια ἐπιρροή στὸ λαό, ὥστε ἐπωνομάστηκε «Πάπας τῆς Γενεύης». Ἀπὸ τὸ ὄνομά του ἡ ἐλβετικὴ μεταρρύθμιση λέγεται **Καλβινισμός** καὶ ἡ ἐκκλησία πὺν ἴδρυνε Καλβινική.

Ὁ Καλβινισμός διαδόθηκε καὶ σὲ ἄλλες χώρες ἰδίως ὅμως στὴν Ἀγγλία, ὅπου ἔγινε δεκτὸς ἀπὸ τοὺς περισσοτέρους Ἀγγλοὺς, ὅχι βέβαια ὅπως τὸν δίδασκε ἐκεῖνος, ἀλλὰ μὲ ἀρκετὲς διαφορές. Ἔτσι διαμορφώθηκε ἡ **Ἀγγλικανικὴ Ἐκκλησία**, πὺν λέγεται καὶ **Ἐπισκοπική**, γιατί διατήρησε τοὺς ἐπισκόπους.

Ὡστε ἀπὸ τῆ μεταρρύθμισης προκίνησαν τρεῖς νέες ἐκκλησίες: ἡ Λουθηρανὴ, ἡ Καλβινικὴ καὶ ἡ Ἀγγλικανικὴ. Καὶ οἱ τρεῖς μαζί ἀποτελοῦν τὴν ἐκκλησία τῶν **Διαμαρτυρομένων**.

Φυσικὰ ὁ Πάπας δὲν ἄφησε ἥσυχους τοὺς διαμαρτυρομένους καὶ μετὰ ἀπὸ τὴ συνθήκη τῆς Αὐγούστας, ἀλλὰ τοὺς καταδίωκε σκληρὰ. Ἐκατὸ καὶ πλέον χρόνια ἡ Εὐρώπη ἀταραζόταν ἀπὸ τοὺς πολέμους τῶν Καθολικῶν καὶ Διαμαρτυρομένων. Ἀπὸ τοὺς θρησκευτικοὺς αὐτοὺς πολέμους, πὺν ἐγίνονταν μὲ ἀφάνταστο φανατισμὸ καὶ ἀγριότητα οἱ Διαμαρτυρόμενοι ὑπόφεραν ἀνομολόγητα δεινά.

Ὁ φοβερώτερος διωγμὸς κατὰ τῶν Διαμαρτυρομένων ἦταν ἡ συνωμοσία, πὺν ἐξέσπασε ἐναντίον τους τὴ νύχτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου (24 Αὐγούστου 1572). Τὴ νύχτα αὕτη οἱ Καθολικοὶ τοῦ Παρισιοῦ ἐπετέθηκαν δολοφονικὰ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τους καὶ τοὺς πέρασαν ὅλους ἀπὸ στόματος μαχαίρας. 60 χιλιάδες διαμαρτυρόμενοι σφάγησαν τότε στὴ Γαλλία καὶ ὅσοι ἀπόμειναν ἀναγκάστηκαν νὰ φύγουν σ' ἄλλες χώρες.

Ἡ εἰδηση γιὰ τὸ τρομερὸ αὐτὸ ἐγκλήμα προξένησε φρίκη σ' ὅλη τὴν Εὐρώπῃ καὶ ἀπὸ τότε ἔμεινε στὴν ἱστορία γνωστὴ σὰν παροιμία μὲ τὸ ὄνομα «Νύχτα τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου».

Τέλος μετὰ ἀπὸ 100 περίπου χρόνιά ἐσταμάτησαν οἱ θρησκευτικοὶ πόλεμοι καὶ ὑπογράφηκε ἡ **Βεστοαλικὴ Εἰρήνη** (1648 μ. Χ.) ἀπὸ τοὺς ἡγεμόνες τῆς Εὐρώπης, πὺν ἀναγνώρισαν καὶ ἔδωκαν θρησκευτικὴ ἐλευθερία στοὺς λαοὺς τοὺς. Κάθε χριστιανὸς μπορεῖ ν' ἀνήκῃ σὲ ὅποιαδήποτε ἐκκλησία θέλει.

Ἔτσι στή Δύση διαμορφώθηκαν τελικά 4 ἐκκλησίες :

1. Ἡ Καθολική. 2. Ἡ Λουθηρανή. 3. Ἡ Καλβινική. 4. Ἡ Ἀγγλικανική.

Ἔργασίες : Κάμετε χάρτη τῆς Δυτικῆς ἐκκλησίας καί τοποθετεῖστε τίς πόλεις πού συναντήσατε στο κεφάλαιο τοῦτο. Φέρετε πληροφορίες γιά τίς παρεκτροπές τοῦ Πάπα καί τίς διδασκαλίες του. Πληροφορίες γιά τή νύχτα τοῦ Ἀγίου Βαρθολομαίου. Συμφωνοῦμε μεῖς οἱ ὀρθόδοξοι μέ τοὺς διαμαρτυρομένους :

Θέματα : Ὁρησκευτικοί πόλεμοι καθολικῶν καί διαμαρτυρομένων. Ἱερή εξέταση καί καλόγεροι τῆς Παπικῆς ἐκκλησίας.

Η ΟΡΘΟΔΟΞΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΣΤΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΗΣ ΤΟΥΡΚΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εἶδαμε ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1504 μ. Χ. χωρίστηκαν ὀριστικά οἱ ἐκκλησίες σέ Δυτική μέ ἀρχηγὸ τὸν Πάπα καί σέ Ἀνατολική (ὀρθόδοξη) πού περίλαβaine τὰ Πατριαρχεῖα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῶν Ἱεροσολύμων, τῆς Ἀντιόχειας καί τῆς Ἀλεξάνδρειας.

Βέβαια στὰ κατοπινὰ χρόνια δὲν ἔλειψαν οἱ προσπάθειες γιά νὰ ἐνωθοῦν οἱ δυὸ ἐκκλησίες. Ἡ ἐνωση ὅμως τελικά δὲν ἐγινε, γιατί ὁ Πάπας ἤθελε νὰ δεχτῇ ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία τίς παράλογες ἀξιώσεις καί τὰ αἰρετικά διδάγματά του.

Ἔτσι ἡ ὀρθόδοξη ἐκκλησία συνέχισε μόνη τὸ δρόμο της πιστῇ στὰ διδάγματα τῆς Ἀγίας Γράφης καί στίς ἀποφάσεις τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων.

Τὸν ἀνθρωποσωτήριο ὅμως δρόμο της ἤρθε νὰ τὸν κόψη μιὰ ἀπροσδόκητη συμφορὰ. Κατὰ τὸ ἔτος 1453 οἱ Τοῦρκοι κυρίεψαν τὴν Κωνσταντινούπολη καί διέλυσαν τὸ Βυζαντινὸ κράτος, πού ἦταν ἀπὸ αἰῶνες ὁ ὑπέρμαχος τῆς ὀρθοδοξίας. Τότε ὁ χριστιανισμὸς τῆς Ἀνατολῆς κινδύνεψε νὰ χαθῇ, γιατί ὁλόκληρος ὁ χριστιανικὸς πληθυσμὸς ἔχασε τὴν ἐλευθερία του καί τὴ ζωὴ του, ἡ τιμὴ του καί ἡ περιουσία του ἦταν στὴ διάθεση τοῦ ἀπολίτιστου καί πολεμοχαρῆ Τοῦρκου.

Ὅμως ὁ νικητὴς σουλτάνος Μωάμεθ ὁ Β' εἶδε μέ τὸ ὅζυ πολιτικό του πνεῦμα, ὅτι δὲν εἶχε συμφέρον νὰ ἐξισλαμίση τοὺς χριστιανούς.

νοὺς διὰ τῆς βίας. Γι' αὐτὸ ἄρχισε νὰ τοὺς φέρεται μὲ καλὸ τρόπο. Ἐπέτρεψε στοὺς χριστιανοὺς νὰ διατηρήσουν τὴ θρησκεία καὶ τὸ Πατριαρχεῖο τους. Μάλιστα ἀνέβασε στὸν πατριαρχικὸ θρόνον τὸ Γεώργιο Γεννάδιο ποὺ τὸν ἐκτιμοῦσαν ὅλοι γιὰ τὴ σοφία του καὶ τὴν ἀρετὴ του.

Μετὰ ἀπὸ τὴ χειροτονία ἐδέχθηκε ὁ σουλτάνος τὸ νέο Πατριάρχη μὲ ἐξαιρετικὲς τιμὲς καὶ τοῦ ἔδωσε πολλὰ προνόμια γραμμένα σὲ σουλτανικὸ φερμάνι (διάταγμα). Τὰ σπουδαιότερα ἀπ' αὐτὰ εἶναι :

1) Ἀναγνωρίζεται ὁ Πατριάρχης ὡς ἀντιπρόσωπος ἐθνάρχης ὅλων τῶν ὀρθοδόξων, ποὺ ζοῦσαν στὸ τουρκικὸ κράτος.

2) Οἱ ναοὶ καὶ τὰ μοναστήρια μὲ τὰ κτήματά τους ἀνήκουν στὴν ἐκκλησία.

3) Ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἐπίσκοποι ἔχουν ἐξουσία νὰ δικάζουν καὶ νὰ λύνουν τὶς διαφορὲς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν.

4) Ἐχει τὸ δικαίωμα ὁ Πατριάρχης νὰ εἰσπράττει φόρο γιὰ τὶς ἀνάγκες τῆς ἐκκλησίας ἀπὸ τοὺς κληρικοὺς καὶ τοὺς λαϊκοὺς.

5) Οἱ χριστιανοὶ εἶναι ἐλεύθεροι νὰ λατρεύουν τὸ Θεό τους, ἀλλὰ δὲν ἐπιτρέπεται νὰ κτίζουν νέους ναοὺς.

6) Ἀπαγορευόταν σὶς τουρκικὲς ἀρχὲς νὰ κάνουν τοὺς χριστιανοὺς μὲ τὴ βία μωαμεθανούς.

7) Ὁ Πατριάρχης καὶ ὁ κλῆρος εἶναι τελείως ἀφορολόγητοι.

Αὐτὰ τὰ προνόμια προφύλαξαν ἀνυπολόγιστα τὴ χριστιανοσύνη στὰ μαῦρα ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιάς. Οἱ χριστιανοὶ ἀγαπημένοι συσπειρώθηκαν γύρω ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ τὸν Πατριάρχη τους, ποὺ σὰν φιλόστοργη μητέρα φρόντιζε γιὰ ὅλους τοὺς πιστοὺς. Ἔτσι τὸ χριστιανικὸ στοιχεῖο, ποὺ βρισκόταν στὸ τουρκικὸ κράτος κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας ἀποτελοῦσε, μπορούμε νὰ ποῦμε, μιὰ πολιτεία ἐκκλησιαστική, μιὰ ὁργάνωση θρησκευτική, μὲ ἀνώτερο ἀρχηγό της τὸν Πατριάρχη, ποὺ ἦταν συνάμα καὶ ἀρχηγὸς τοῦ Ἑθνους τοῦ Ἑλληνικοῦ.

Βέβαια οἱ Τοῦρκοι πολλὲς φορὲς παραβίαζαν τὰ προνόμια, ποὺ ἔδωσε ὁ Μωάμεθ στοὺς χριστιανοὺς. Ἐπαιρναν τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς ἔκαναν τζαμιά, πολλὲς φορὲς τοὺς κατεδάφιζαν χιλιάδες χριστιανοὺς τοὺς ὑποχρέωναν νὰ γίνουν μωαμεθανοὶ μὲ τὴ βία. Καὶ τὸ χειρότερο πολλὰ χριστιανόπαιδα τὰ ἄρπαζαν, τὰ ἐξιslάμιζαν, τὰ ἀνάτρεφαν σὰν τουρκόπαιδα καὶ ἔπειτα τὰ κατάρταζαν στὰ περιβόητα τάγματα τῶν Γενιτσάρων. Καὶ γενικὰ παντοτε ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ, ἡ θρησκεία καὶ ἡ περιουσία τῶν ὑποδούλων χριστιανῶν ἐξαρτιόταν ἀπὸ τὴ θέληση καὶ τοῦ τελευταίου ἀκόμη Τούρκου.

Τὰ μοναστήρια καὶ τὰ κρυφὰ σχολεῖα

Ὁ μοναχικὸς βίος, ὅπως γνωρίζουμε ὁργανώθηκε προπάντων κατὰ τὸν 4ο αἰῶνα μ. Χ. ἀπὸ τὸν ἀσκητὴ Παχώμιο καὶ τὸ Μέγα Βασίλειο. Ἀπὸ τότε ἱδρύονται καὶ ἀκμάζουν τὰ μοναστήρια ὡς τὸν 8ο αἰῶνα, πού ἔγινε ἡ εἰκονομαχία. Τότε οἱ μοναχοὶ διώχτηκαν καὶ πάρα πολλὰ μοναστήρια πυρπολήθηκαν ἢ καταστράφηκαν.

Ἀλλὰ μετὰ ἀπὸ τὴ θύελλα αὕτῃ πάλι ἄρχισαν νὰ ἀναδιοργανῶνται. Πολλοὶ θεοσεβεῖς χριστιανοὶ ἐγκατέλειπαν τὴν κοινωνία καὶ πήγαιναν ἐκεῖ νὰ ζήσουν τὸν ὑπόλοιπο βίο τους μὲ προσευχάς, νηστείες καὶ ἀγνότητα. Ἀσχολοῦνταν στὴ μελέτῃ, στὴν ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ καὶ ποίησιν καὶ στὴν ἀντιγραφὴ διαφόρων σοφῶν συγγραμμάτων.

Ἀπὸ τὴν ἐποχὴ ὅμως πού τὸ βυζαντινὸ κράτος ὑπόκυψε στὸν τουρκικὸ ζυγὸ, ἄρχισε καὶ τὸ πνευματικὸ σκοτάδι νὰ ἀπλώνεται παντοῦ καὶ νὰ γίνεται πῶς πυκνόν. Οἱ Τούρκοι ἀπαγόρευαν αὐστηρὰ τοῖς Ἕλληνας νὰ ἔχουν σχολεῖα.

Διακόσια δολόκληρα χρόνια ἡ ἀμάθεια βασιλεῦε ἀπὸ τὸ ἓνα ἄκρο μέχρι τὸ ἄλλο. Τὰ δυστυχησμένα ἑλληνόπουλα μὲ φόβο μεγάλο πήγαιναν κρυφὰ στὰ μοναστήρια ἢ στὶς ἐκκλησίες, ὅπου οἱ καλόγεροι ἢ οἱ ἱερεῖς τοὺς μάθαιναν λίγη ἀνάγνωσιν καὶ γραφὴ. Ἀλλὰ ὄχι μόνο αὐτά. Τοὺς δίδασκαν καὶ κάτι ἄλλο. Τὴν ἐλπίδα τῆς ἐλευθερίας, ὅπως λέγει καὶ ὁ ποιητὴς Πολέμης στὸ «κρυφὸ σχολεῖον»:

«Κρυφὰ ὁ παπὰς ὁ δάσκαλος ἐκεῖ
θεριεύει τὴν ἀποσταμένη ἐλπίδα
μὲ λόγια μαγικά».

Ἀπὸ αὐτὰ τὰ κρυφὰ σχολεῖα ἀναδείχτηκαν καὶ πολλοὶ μεγάλοι διδάσκαλοι τοῦ γένους μας, πού ἀργότερα, ὅταν ἔπαψε πιά ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις νὰ ἐφαρμόζῃ αὐστηρὰ τὴν ἀπαγόρευσιν τῶν σχολείων, ἱδρυσαν σχολὰς σὲ διάφορα μέρη τῆς Ἑλλάδας καὶ φώτισαν τὸ ἔθνος καὶ τὸ προετοίμασαν στὸ δρόμο τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821.

Στὰ πολυπληθευμένα ἐκεῖνα χρόνια τῆς σκλαβιάς τὰ μοναστήρια ἦταν συχνὰ καταφύγια τῶν κλεφτῶν καὶ ὅλων ὅσοι καταδιώκονταν ἀπὸ τοὺς Τούρκους. Σ' αὐτὰ ἔκαναν τὰ συμβουλίᾳ τους οἱ καπεταναῖοι μὲ τοὺς Φιλικούς, γιὰ νὰ καταστρώσουν τὰ σχέδια τῆς μεγάλης ἐπανάστασης τοῦ γένους.

Καὶ τέλος ἀπὸ τὸ μοναστήρι τῆς Ἁγίας Λαύρας δόθηκε τὸ σύν-

θημα τοῦ γενικοῦ ἐξσηκωμοῦ στὰ 1821 ἀπὸ τὸ δεσπότη τῶν Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανό, ποὺ ὑψώνοντας τὸ λάβαρο τῆς ἐλευθερίας, ἐξώρκι-
σε τοὺς Ἕλληνες νὰ λάβουν τὰ ὅπλα, νὰ σπάσουν τὰ δεσμὰ τῆς δου-
λείας καὶ νὰ δώσουν ἐλευθερία στὴν πατρίδα μας Ἑλλάδα.

Γι' αὐτὸ καὶ τὸ δημοτικὸ τραγούδι λέει :

«Κρυφὰ τὸ λένε τὰ πουλιά, κρυφὰ τὸ λέν τ' ἀηδόνια
κρυφὰ τὸ λέει ὁ γούμενος ἀπὸ τὴν ἄγρια Λαύρα.

«Παιδιά, γιὰ μεταλάβετε, γιὰ ξεμολογηθῆτε
δὲν εἶν' ὁ περσινὸς καιρὸς κι ὁ φρετινὸς χειμῶνας,
Μᾶς ἦρθε ἡ ἀνοιξη μικρή, τὸ καλοκαίρι μαῦρο,
γιατὶ σηκώθη πόλεμος καὶ πολεμᾷν τοὺς Τούρκους.

Νὰ δώξουνμ' ὅλη τὴν Τουρκιὰ ἢ νὰ χαθοῦμε οὐλοῦν.

Ἡ ἐκκλησία τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας

Οἱ ἐκκλησίες τῆς Ἑλλάδας μέχρι τοῦ 1821 ποὺ ἔγινε ἡ ἀνα-
στασις, ὑπάγονταν στὸν Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἀπὸ τὴν
ἐποχὴ λοιπὸν αὐτὴ ποὺ ἡ πατρίδα μας ἔγινε ἐλεύθερη, ἔπρεπε νὰ ἔχη
καὶ ἀνεξάρτητη ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση.

Γι' αὐτὸ λοιπὸν οἱ ἐπίσκοποι τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας συγκεν-
τρώθηκαν στὸ Ναύπλιο τὸν Ἰούλιο τοῦ 1833, ὅπου πῆραν τὴν ἀπό-
φασιν καὶ κήρυξαν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἐλεύθερου Κράτους μας αὐτοκέ-
φαλη καὶ ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταν-
τινουπόλεως. Τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτὴν ἔκαμαν γιὰ νὰ μπορῇ νὰ διοι-
κῆται καλύτερα. Σὲ οὔτε ὅμως ἡ ἐκκλησία μας ἔχει σχέση μὲ τὰ δόγμα-
τα, τὴν πίστη καὶ τὴ διδασκαλία ἔμεινε καὶ μένει ἐνωμένη μὲ τὸ Οἰ-
κουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ποὺ τοῦ ἀποδίδει τὰ τιμητικὰ πρωτεῖα καὶ
τὸν ἀπόλυτο σεβασμό.

Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο ἀργότερα τὸ ἔτος 1850 ἔστειλε ἕνα
ἐγγράφον τοῦ ποὺ ὠνομάστηκε **συνοδικὸς τόμος** καὶ ἀναγνώριζε τὴν
ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδας.

Ἡ ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας διοικεῖται ἀπὸ δύο Συνόδους :

α) Ἀπὸ τὴν Ἱερὴ Σύνοδο τῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας
τῆς Ἑλλάδας. Αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνώτατη ἀρχὴ τῆς ἐκκλησίας μας καὶ
ἀποτελεῖται ἀπὸ τοὺς ἀρχιερεῖς ὅλου τοῦ κράτους. Πρόεδρός της ἔχει
τὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν. Συνέρχεται κανονικὰ κάθε τρία χρόνια
τὴν 1 Ὀκτωβρίου στὴν Ἀθήνα, ἐργάζεται ἐπὶ ἕνα μῆνα καὶ παύρει

αποφάσεις για όλα τα σπουδαία εκκλησιαστικά μας ζητήματα.
 β) Από τη Διαρκή ιερή Σύνοδο της Έκκλησίας της Ελλάδας. Αυτή αποτελείται από 12 αρχιερείς, που εκλέγονται κατά τη σειρά των πρωτίων της γειοστονίας τους, με πρόεδρο πάντα τον αρχιεπίσκοπο Αθηνών. Αυτή είναι ο μόνιμος αντιπρόσωπος της Ιερής συνόδου της Ιεραρχίας. Αλλά τα δώδεκα μέλη της κάθε χρόνο αλλάζουν.

Η διαρκής Ιερή Σύνοδος εκτελεί τις αποφάσεις της μεγάλης Συνόδου της Ιεραρχίας. Φροντίζει για τη θρησκευτική μόρφωση των χριστιανών και τους προφυλάει από κάθε ξένη διδασκαλία, που δεν είναι σύμφωνη με την ορθόδοξη πίστη μας. Εκλέγει τους επισκόπους, επιβλέπει όλους τους κληρικούς, προστατεύει τους ναούς και τα μοναστήρια και γενικά κυβερνάει την εκκλησία της χώρας μας.

Τις συνεδριάσεις και των δύο Συνόδων παρακολουθεί, χωρίς να έχει δικαίωμα ψήφου και ένας ανώτερος υπάλληλος του Κράτους, που ονομάζεται Επίτροπος της Επικρατείας.

Τα άλλα Πατριαρχεία

Το Πατριαρχείο των Ιεροσολύμων περιλαμβάνει τις εκκλησίες των Αγίων τόπων, όπου γεννήθηκε, έζησε, δίδαξε, σταυρώθηκε και αναστήθηκε ο Κύριος ημών Ιησούς Χριστός.

Το Πατριαρχείο της Αντιόχειας άλλοτε ήταν σημαντικό. Αλλά από την εποχή των σταυροφοριών άρχισε να χάνει τη δύναμή του. Όταν οι σταυροφόροι έφτασαν στα μέρη της Συρίας καθώς και της Παλαιστίνης έδωξαν τους ορθοδόξους Πατριάρχες, Ιεροσολύμων και Αντιόχειας, έβαλαν παπικούς και θέλησαν τους χριστιανούς από ορθοδόξους να τους κάμουν καθολικούς (παπικούς) (1200 μ. Χ.).

Αφού πέρασε η θύελλα των σταυροφόρων, ήρθε άλλη, η μωαμεθανική. Άλλος τότε διωγμός κατά των χριστιανών και άλλη βία για να γίνουν πιστοί του κορανίου.

Το Πατριαρχείο Αλεξάνδρειας βρισκόταν κατά τους πρώτους χριστιανικούς αιώνες σε μεγάλη ακμή. Από τον καιρό όμως που οι Άραβες (640 μ. Χ.), έγιναν κύριοι της Αιγύπτου άρχισε να παρακμάζει και να λιγοστεύουν οι χριστιανοί του.

Καθένας από τους τρεις αυτούς Πατριάρχες έχει κοντά του σύνοδο από ανώτερους κληρικούς και διοικούν την εκκλησία τους, χωρίς

νά επεμβαίνει κανένας άλλος στα ζητήματα τῆς δικαιοδοσίας τους.

Τὰ παραπάνω τρία πατριαρχεῖα δὲν ἔχουν μεγάλο ἀριθμὸ χριστιανῶν, ὅφου τῶν Ἱεροσολύμων ἔχει 15 ἐπισκόπους, τῆς Ἀντιόχειας 22 καὶ τῆς Ἀλεξάνδρειας 6 περίπου.

*
*
*

Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία περιλαμβάνει :

- 1) Τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο Κωνσταντινούπολης
- 2) Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀντιόχειας
- 3) Τὸ Πατριαρχεῖο Ἀλεξάνδρειας
- 4) Τὸ Πατριαρχεῖο Ἱεροσολύμων
- 5) Τὴν αὐτοκέφαλη ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδας
- 6) Τὴν ὀρθόδοξη Ρωσικὴ ἐκκλησία.
- 7) Τὴν ὀρθόδοξη Σερβική.
- 8) Τὴν ὀρθόδοξη Ρουμανική.

9) Τὴ σχισματικὴ ὀρθόδοξη Βουλγαρικὴ. Ἡ ἐκκλησία αὕτη λέγεται σχισματικὴ, γιατί οἱ Βούλγαροι κατὰ τὸ ἔτος 1870 μ. Χ. ζήτησαν νὰ ἔχουν δικούς τους ἱερεῖς καὶ ἐπισκόπους στὴ Μακεδονία καὶ στὴ Θράκη καὶ ἀκόμη δικό τους ἑξαρχο δηλαδὴ Πατριάρχη στὴν Κωνσταντινούπολη. Αὐτὸ φυσικά δὲν τὸ δέχτηκε ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης καὶ τὸ ἔτος 1872 μ. Χ. κάλεσε σύνοδο ποὺ κατεδίκασε τὶς ἐνέργειες αὐτῆς τῶν Βουλγάρων καὶ κήρυξε τὴ βουλγαρικὴ ἐκκλησία σχισματικὴ.

Τὰ 4 ὀρθόδοξα Πατριαρχεῖα καὶ οἱ ἐκκλησίες ποὺ ἀναφέραμε πρὸ πάνω διατηροῦν πάντα μεταξύ τους τὸν ἀλληλοσεβασμὸ καὶ τὴν ἀγάπη, ἀλλὰ ἀναγνωρίζουν ὅτι τὸ Πατριαρχεῖο τῆς Κωνσταντινούπολης εἶναι τὸ μεγαλύτερο κέντρο τῆς ὀρθοδοξίας. Γιατὶ αὐτὸ ἐπὶ 1700 χρόνια ἀγωνίστηκε σκληρὰ γιὰ νὰ ἐξαπλώσῃ τὴ χριστιανοσύνη καὶ νὰ διατηρήσῃ τὴν ἀληθινὴ θρησκεία τοῦ Χριστοῦ μας.

Ἔργασίες : Πῶς τὸ Βυζαντινὸ κράτος ὑποστήριξε τὸ χριστιανισμὸ καὶ τὴν ὀρθοδοξία ; Γιατὶ ὁ Μωάμεθ σεδάστηκε τὴ χριστιανικὴ θρησκεία ; Φέρετε πληροφορίες γιὰ τὰ μοναστήρια τῆς πατρίδας μας.

Θέμα : Γεώργιος Γεννάδιος καὶ προνόμια.

Θέμα : Τὸ κρυφὸ σχολεῖο.

Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἀγίου Πνεύματος.....	3
Ἡ ὁμιλία τοῦ Πέτρου καὶ ἱδρυσις τῆς πρώτης χριστιανικῆς Ἐκ- κλησίας.....	4
Ὁ εἶος τῶν πρώτων Χριστιανῶν.....	5
Ἡ ἐκλογὴ τῶν διακόνων.....	6
Ὁ πρωτομάρτυρας Στέφανος.....	7
Ὁ διάκονος Φίλιππος.....	8
Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.....	9
Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου στὴ Δάμασκὸ καὶ στὴν Ἱερουσαλήμ.....	10
Ὁ Παῦλος στὴ Συρίαν, στὴν Κύπρον καὶ Μ. Ἀσίαν.....	12
Ὁ Παῦλος στὴ Μακεδονίαν.....	12
Ὁ Παῦλος στὴ Θεσσαλονίκην καὶ στὴ Βέροια.....	14
Τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου στὴν Ἀθήναν.....	15
Ἡ ἐκκλησία τῆς Κορίνθου.....	16
Ἡ σύλληψις τοῦ Παύλου.....	17
Ὁ μαρτυρικός του θάνατος.....	18
Ὁ Ἀπόστολος Πέτρος.....	21
Ὁ Ἀπόστολος Ἀνδρέας.....	22
Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης.....	23
Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.....	25
Οἱ εὐαγγελιστὲς Μάρκος καὶ Λουκᾶς.....	26
Ἡ ὁργάνωσις τῶν πρώτων ἐκκλησιῶν.....	28
Οἱ ἐπαρχικαὲς Σύνοδοι.....	29
Οἱ ἀποστολικαὲς ἐκκλησίαι.....	30
Οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ὁ χριστιανισμός.....	31
Οἱ διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν.....	31
Οἱ μεγαλύτεροι διωγμοί.....	33
Ὁ μεγαλομάρτυρας ἅγιος Γεώργιος.....	35
Ὁ μυροβλήτης ἅγιος Δημήτριος.....	37
Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος.....	39
Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος προστάτης τοῦ Χριστιανισμοῦ.....	41
Ὁ Ἀρειος καὶ ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.....	43
Ἡ αἵρεσις τοῦ Μακεδόνιου.....	44
Τὸ Πιστεύω.....	44
Ὁ Ἰουλιανὸς ὁ Παραβάτης.....	45

Οἱ πατέρες τῆς ἐκκλησίας.....	Σελίς 47
Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος.....	47
Ὁ Μέγας Βασίλειος.....	48
Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός.....	50
Ὁ Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος.....	52
Οἱ τρεῖς ἱεράρχες.....	53
Ὁ Μέγας Θεοδόσιος.....	53
Ὁ Ἰουστινιανός.....	54
Ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας.....	55
Ὁ Ἡράκλειος καὶ ὁ ἀκάθιστος ὕμνος.....	56
Ἡ ἀνάκτηση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.....	57
Οἱ ἀσκητὲς καὶ οἱ μοναχοὶ.....	58
Οἱ εἰκονομαχίες.....	60
Ἡ Θεοδώρα καὶ ἡ Ὁρθοδοξία.....	61
Τὸ σχίσμα. Ὁ πάπας καὶ ἡ ἐκλογὴ τοῦ Φωτίου.....	63
Οἱ Σλάβοι γίνονται χριστιανοὶ.....	64
Τὸ ὀριστικὸν σχίσμα.....	65
Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση.....	67
Ἡ ἐξέγερση τοῦ Λουθήρου.....	68
Ἡ διδασκαλία τοῦ Λουθήρου.....	69
Ἡ ἐκκλησία τῶν Διαμαρτυρομένων.....	70
Ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία στὰ χρόνια τῆς τουρκοκρατίας.....	72
Τὰ μοναστήρια καὶ τὰ κρυφὰ σχολεῖα.....	74
Ἡ ἐκκλησία τῆς ἐλεύθερης Ἑλλάδας.....	75
Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.....	76

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ Ν. ΑΛΙΚΙΩΤΗΣ & ΥΙΟΙ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 — ΑΘΗΝΑΙ — & ΣΤΑΔΙΟΥ 41

ΤΑ ΝΕΑ ΒΟΗΘΗΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ
ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ
ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΙΑ - ΔΗΜ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

ΤΡΙΤΗ ΤΑΞΗ

ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ	Δημ. Γιαννιά
ΗΡΩΙΚΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	Δημ. Γιαννιά
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	Γιαννιά - Γιαννάκου

ΤΕΤΑΡΤΗ ΤΑΞΗ

ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ	Δημ. Γιαννιά
ΑΡΧΑΙΟΙ ΧΡΟΝΟΙ	Δημ. Γιαννιά
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	Γιαννιά - Γιαννάκου

ΠΕΜΠΤΗ ΤΑΞΗ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΙΣΤΟΡΙΑ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΑΣ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΧΗΜΕΙΑ	Δημ. Γιαννάκου
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ	Δημ. Γιαννάκου
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ε' και ΣΤ'	Γιαννιά - Γιαννάκου

ΕΚΤΗ ΤΑΞΗ

ΚΑΤΗΧΗΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΗ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΧΡΟΝΩΝ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΧΗΜΕΙΑ	Δημ. Γιαννάκου
ΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΤΗΣ ΚΑΘΑΡΕΥΟΥΣΗΣ	Δημ. Γιαννάκου
ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ	Γιαννιά - Γιαννάκου
ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ Ε' και ΣΤ'	Γιαννιά - Γιαννάκου

ΖΗΤΗΤΕ ΤΑΣ ΝΕΑΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΩΝ ΒΟΗΘΗΤΙΚΩΝ

ΓΙΑΝΝΙΑ - ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΑΛΙΚΙΩΤΗ

ΕΚΤΥΠ. "Β. ΠΑΠΑΧΡΥΣΑΝΟΥ."